

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА ім. А. Ю. КРИМСЬКОГО
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КИТАЄЗНАВЦІВ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

КИТАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ

漢學研究

№ 1, 2022

Заснований у 2011 р.

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

Затверджено до друку Вченою радою
Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України 01.02.2022 (Протокол № 1)
та Вченою радою ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана» 28.04.2022 (Протокол № 9)

Головний редактор:

Цимбал Л. І., д. е. н., професор

Науковий редактор:

Кіктенко В. О., д. філос. н., старший науковий співробітник

Редакційна колегія:

Білошапка В. А., д. е. н., професор

Блудова Т. В., д. е. н., професор

Бубенок О. Б., д. і. н., професор

Гальперіна Л. П., к. е. н., професор

Дмитрів І. І., к. філ. н.

Дроботюк О. В., к. е. н.

Ісаєва Н. С., д. філ. н., доцент

Калюжна Н. Г., д. е. н., доцент

Корнилюк Р. В., д. е. н.

Корсак Р. В., д. і. н., професор

Кудирко Л. П., к. е. н., професор

Кшановський О. Ч., д. філ. н., професор

Ло Цзюнь, д. філос. в літературознавстві (КНР, Пекін)

Макарів П. Пламен, д. філос. н., професор (Болгарія, Софія)

Маршалек-Кава Джоанна, д. політ. н., доцент (Польща, Торунь)

Отрощенко І. В., д. і. н., старший науковий співробітник

Петкова Л. О., д. е. н., професор

Примостка О. О., д. е. н., професор

Пун Вай Чін, д. філос. в економіці, доцент (Малайзія, Субанг-Джая)

Родіонова Т. А., к. е. н.

Сандул М. С., к. е. н.

Сюй Баофен, д. філос. в літературознавстві, професор (КНР, Пекін)

Тарасенко М. О., д. і. н., старший науковий співробітник

Хамрай О. О., д. філол. н., старший науковий співробітник

Хуан Чжоюе, д. філос. в літературознавстві, професор (КНР, Пекін)

Черкас Н. І., д. е. н., доцент

Яворська Г. М., д. філол. н., професор

Комп'ютерний дизайн та макетування:

Кузнецова Н. С.

Адреса редакції:

01001, Київ 1, вул. Грушевського 4, кім. 211

Редакція не завжди поділяє позицію авторів.

При передруку посилання на «Китаєзнавчі дослідження» обов'язкове.

*Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.*

Включено до Переліку наукових фахових видань України категорії Б у галузі філософських, філологічних, політичних та економічних наук (спеціальності 033 «Філософія», 035 «Філологія», 051 «Економіка», 052 «Політологія», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 292 «Міжнародні економічні відносини») відповідно до Наказу МОН України від 26.11.2020 № 1471 (додаток 3).

Свідоцтво про державну реєстрацію: KB 23663-13503ПР від 17.12.2018.

ISSN 2409-904X (Print)

ISSN 2616-7328 (Online)

© Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2022

© ГО «Українська асоціація китаєзнавців», 2022

© ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2022

ЗМІСТ

Політичний та соціально-економічний розвиток Китаю

<i>Yu. H. Shevchenko. China's national cybersecurity policy: institutional pressures</i>	5
--	---

Китайська мова та література

<i>І. В. Грищенко, О. П. Івановська. Мотив “виловлювання місяця” у китайській та українській народній казці про тварин</i>	22
<i>А. Гуль, А. Брацки. Психосемантика серого цвета в творчестве Гу Чена как проявление депрессивного состояния, маниакальных склонностей и суицидного мышления</i>	33
<i>Д. О. Мерзлюк. Функціонально-семантичні особливості аспектуального маркеру реалізації ситуації 了 в сучасній китайській мові</i>	47
<i>С. В. Наместюк. Міжкультурна спадщина світових літературних мотивів у розрізі методики Теграні</i>	57
<i>О. О. Смольницька. Місяць як архетиповий символ у китайській художній літературі від найдавнішої доби до Середньовіччя (дискурс Ярослави Шекери)</i>	67
<i>А. І. Тулупова, Т. В. Вечоринська. Синтаксичні трансформації у разі українсько-китайського перекладу нормативно-технічної документації</i>	83
<i>Цао Цзин. Особенности контрастного описания окружающей среды в творчестве Лу Яо</i>	95

Переклади китайської літератури

<i>Ся Янь. Бацили фашизму. (Дія 5). Переклад з кит. О. Воробей</i>	106
<i>Лінь Ваньлі. Весільний сезон. Переклад з кит. К. Ю. Зінченко, Т. В. Вечоринська</i>	119

TABLE OF CONTENT

Political, Social and Economic Development of China

<i>Yu. H. Shevchenko</i> . China's national cybersecurity policy: institutional pressures	5
--	---

Chinese Language and Literature

<i>I. Hryshchenko, O. Ivanovska</i> . Motive "Catching of the Moon" in Chinese and Ukrainian folk fairy tales about animals	22
<i>O. Hul, A. Bracki</i> (research advisor). Psychosemantics of grey color in Gu Cheng's creative work as the symptom of his mental depression, maniac habitude and suicidal ideation	33
<i>D. Merzliuk</i> . Functional and semantic features of the aspectual marker of realization 了 in modern Chinese	47
<i>S. Namestiuk</i> . Intercultural heritage of world literary motifs in terms of the Tegrani method	57
<i>O. Smolnytska</i> . The Moon as archetypal symbol in the Chinese imaginative literature since early period to Middle Ages (the discourse by Iaroslava Shekera)	67
<i>A. Tulupova, T. Vechorynska</i> . Syntactic transformations in the Ukrainian-Chinese translation of normative and technical documentation	83
<i>Cao Jing</i> . Features of the contrasting description of the environment in the work of Lu Yao	95

Translations of Chinese Literature

<i>Xia Yan</i> . The Fascist Bacillus (5th Action). <i>Transl. from Chinese</i> by <i>O. Vorobei</i>	106
<i>Li Wanli</i> . The Wedding Season. <i>Transl. from Chinese</i> by <i>K. Zinchenko, T. Vechorynska</i>	119

ПОЛІТИЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КИТАЮ

ISSN 2616-7328 (Online), ISSN 2409-904X (Print)
Kitaëznavčì doslidžennâ, 2022, No. 1, pp. 5–21
DOI: <https://doi.org/10.51198/chinesest2022.01.005>

UDC 355.45:004.7[510]

CHINA'S NATIONAL CYBERSECURITY POLICY: INSTITUTIONAL PRESSURES

Yu. H. Shevchenko

Master's student, Political Science

Shanghai Jiao Tong University, School of International and Public Affairs

800 Dongchuan RD. Minhang District, Shanghai, China, 200240

shevchenkoyuliya98@gmail.com

The article studies the driving factors behind the formation of China's national cybersecurity policy through the application of the institutional theory. The institutionalization of China's cyber governance is explored by evaluating the impact of coercive, mimetic and normative pressures, originally suggested by DiMaggio and Powell in the organizational theory. The article provides an overview of China's reforms in the Internet field, the domestic institutional framework regulating cyberspace in China, and a review of the documents passed since 2014. The factor of US threat is evaluated as a coercive force, which boosted proactive reforms of China's national cybersecurity policy. New initiatives in cyber governance realm proposed by Western states push Chinese officials to encourage local response, often mirroring the actions of other states and adapting them to national needs. Thus, the Cybersecurity Law of 2017 and the Personal Information Protection Laws of 2021 are compared to the General Data Protection Regulation adopted in the EU. The introduction of domestic legal and normative reforms and promotion of the "cyber sovereignty" doctrine by the Chinese government is studied along with the existing regulations and norms in the cyber governance and contrasted with the position of the Western states. In China, the government is the major driving force behind the formation of national cybersecurity policy reforms and since 2014 the agenda in the regulation of Internet space has been clearly defined both domestically and internationally. China's intention to extend its position in global governance is based on the belief that it should shift from being a "rule taker" to a "rule creator". However, China still has a long way to go to align the actual readiness of private enterprises and the society with the policy goals.

Keywords: cybersecurity, cyber sovereignty, institutional pressures, Cyberspace Administration of China, Internet governance.

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА КІБЕРБЕЗПЕКИ КИТАЮ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ТИСК

Ю. Г. Шевченко

У статті досліджуються рушійні чинники формування національної політики кібербезпеки Китаю через застосування інституційної теорії. Інституціоналізація кіберуправління в Китаї досліджується шляхом оцінки впливу примусового, міметичного та нормативного тиску, спочатку запропонованого Ді Маджіо та Пауеллом в організаційній теорії. У статті подано огляд реформ Китаю у сфері Інтернету, внутрішньої інституційної бази, що регулює кіберпростір у Китаї, та огляд документів, прийнятих з 2014 року. Фактор загрози США оцінюється як примусова сила, яка стимулювала активні реформи Китаю у сфері національної політики кібербезпеки. Нові ініціативи у сфері кіберурядування, запропоновані західними державами, спонукають китайських чиновників заохочувати місцеву реакцію, часто відображаючи дії інших держав і адаптуючи їх до національних потреб. Так, Закон про кібербезпеку 2017 року та Закон про захист персональної інформації 2021 року порівнюються із Загальним регламентом про захист даних, прийнятим в ЄС. Запровадження вітчизняних правових та нормативних реформ та просування доктрини “кіберсуверенітету” урядом Китаю досліджується поряд з наявними правилами та нормами в кіберурядуванні та протиставлено позиції західних держав. У Китаї уряд є основною рушійною силою формування національних реформ політики кібербезпеки, і з 2014 року порядок денний у регулюванні інтернет-простору чітко визначений як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Намір Китаю розширити свої позиції в глобальному управлінні ґрунтується на переконанні, що він повинен перейти від “приймача правил” до “творця правил”. Проте у Китаю ще багато попереду, щоб узгодити реальну готовність приватних підприємств і суспільства з цілями політики.

Ключові слова: кібербезпека, кіберсуверенітет, інституційний тиск, Адміністрація кіберпростору Китаю, управління Інтернетом.

Introduction. Cyberspace is consistently growing. Therefore, countries all around the globe strive to establish resilient national frameworks for cybersecurity. It is not an easy task, since the field is evolving at an unprecedented speed with countless computers, electronic devices, servers, routers, and fiber optic cables creating an interconnected cyberspace and being under permanent risk of getting disrupted or hacked. Meanwhile, cybersecurity is integral to economic prosperity, which is why countries need to secure national banking systems, online services, administration and government databases, etc. to support the nations’ economic growth [Balke 2018]. As more resources are invested in the development of cutting-edge Internet technologies, the security considerations around those are now becoming a priority for central governments and respective institutions responsible for civil and military security.

Each state develops its national cybersecurity based on different incentive and pursues a varied strategy. According to the China Internet Network Information Center (CNNIC), at the end of December 2020, the country could boast 989 million internet users [Ghosh 2021]. As China has been getting increasingly dependent on various Internet assets, the Chinese authorities have been reacting accordingly. Over the span of the last decades, China’s government significantly increased its emphasis on cyber security measures, while taking advantage of the opportunities that the world wide web provides [Raud 2016, 5].

While China’s national cybersecurity framework has been explored by both by Western and domestic researchers, the avid interest in the variables affecting the process of cybergovernance and policy formation is still present. The case of China is particularly worth exploring due to the progressive and fast-paced development of national cybercapabilities, active involvement in the formation of international 5G standard-setting, pursuit by the government of “cyber sovereignty” principles and on-going “strategic competition” with the US.

Solid theoretical approaches to comprehend the institutionalization of cyber governance structures both internationally and domestically are still in embryotic phase. A major reason for this is that cybersecurity is an interdisciplinary field, which rapidly evolves at a difference pace in different states. The largest and most comprehensive annual review of cybersecurity capabilities for the majority of countries is conducted by the UN’s International Telecommunications Union (ITU)’s Global Cybersecurity Index (GCI). According to GCI, China went through gradual yet quick-paced growth of national Internet security landscape starting from 2014 [Table 1]. However, the report lacks the review of offensive capabilities. The qualitative assessment of the International Institute for Strategic Studies as a part of the “Cyber Power Project” views China as a second-tier cyber power, with strong chances of joining the US in the first tier soon [The International Institute for Strategic Studies 2021]. Large-N study proposed by the Harvard Belfer Center in 2020 introduces the National Cyber Power Index (NCPI), which ranks China as the second cyber power right after the US, leaving all other states behind [Voo... 2020].

In-depth research on China’s cyber capabilities has been conducted by such researches as Jon R. Lindsay [2015], Cheung Tai Ming [2015], Xu Longdi [2014], Lu Chuanying [2016; 2020], Raud Mikk [2016] and Greg Austin [2018]. While providing significant contribution to the study of the topic, their research can be further strengthened by new application of underexplored theoretical frameworks and exploration of the roles played by institutional variables in the formation of China’s national cybersecurity policy. In the present article the formation and development of China’s national cybersecurity policy and the cyber-governance structure are explored through the perspective of the institutional theory, which prescribes that coercive, mimetic and normative pressures have an impact on institutional isomorphism.

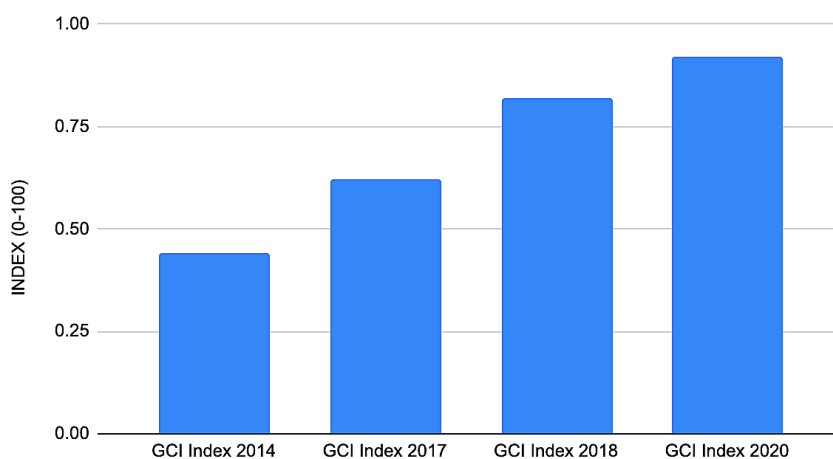

Table 1. China in the ITU’s Global Cybersecurity Index [GCI]

Source: [ITU]

Theoretical Framework. In this research, the institutional theory is applied to analyze the drivers behind the formation of the China's national cybersecurity institutional landscape. The theory was introduced in the late 1970s by John Meyer and Brian Rowan and since then it has become a popular perspective within management theory because of its ability to explain organizational behaviors that defy economic rationality. The general idea behind the theory is that the institutional environment can strongly influence the development of formal structures in an organization. As a result, for a while, it became a dominant approach specifically in organization studies.

When applying institutional theory in political discourse, it is important first to explore the concept of "institution". Jepperson [1991, 150] writes that "institutions represent a social order or pattern that has attained a certain state or property". Based on this idea, institutions are not reproduced by "action", rather by reproductive procedures which sustain this pattern. Scott [1995, 33] states that "institutions consist of cognitive, normative and regulative structures and activities that provide stability and meaning to social behavior." Peters [2019, 157] suggests that both definitions are too broad and their drawback is that they do not differentiate institutions from other forms of organization or social structure. Therefore, he suggests making some differentiation between institutions and organizations. Peters [2019, 149–156] also discusses different contemporary approaches to institutions within sociology: the population ecology approach, institutionalization and isomorphism, formation of organizational archetypes, discursive institutionalism and institutional logics.

The institutionalization and isomorphism's main question is "Why do relatively similar forms of institutions emerge in very different social and political settings?". DiMaggio & Powell [1991, 64] argue that bureaucratization and other forms of homogenization emerge out of the structuration of organizational fields. In 1983, after looking for an explanation of why organizations in a certain field tend to look and act similarly, DiMaggio & Powell [1991, 68]. Identified and explained three "pressures" that determine how adopted behaviors and practices become isomorphically accepted by the organization field as a whole. These three forces are: coercive, normative, and mimetic.

Originally, the demands from entities that have resources on which an organization relies are referred to as coercive isomorphism. In organizational theory, professional norms and practices are referred to as normative isomorphism. DiMaggio & Powell [1983, 152] described it as the "collective struggle of members of an occupation to define the conditions and methods of their work". When an organization is undecided on which strategy to follow, mimetic isomorphism occurs due to the practice of copying successful organizations in their practices [DiMaggio & Powell 1991, 68–73; Safa, Von Solms and Furnell 2016; Daddi... 2019].

By examining and measuring the organizational field around these three pressures it is possible to understand convergence on homogenized practices and accepted behaviors in organizations. So coercive, normative, and mimetic pressures can guide the institutionalization of organizations. The usage of these three pressures has been already widely applied in the study of isomorphism of ICT practices in organizations [Teo, Wei and Benbasat 2003; Liang... 2007; Daddi... 2019]. Organizations are subject to these pressures because of the need to obtain legitimacy in the eyes of external constituents [e. g. clients, trade associations, regulatory actors, etc.] in order to profitably pursue their business objectives [Daddi... 2019].

Björck [2004] is among the first to present arguments in favour of deploying institutional theory in Information System/ Information Technology (IS/IT) security research by studying the adoption of ICT regulations in organizations. Hovav & D'Arcy [2012] call for applying institutional theory to understand better compliance of organizations with information security regulations, standards, and policies. Teo, Wei, and Benbasat [2003] demonstrated that three institutional pressures can potentially impact organizations' intention to adopt interorganizational linkages. Liang et al. [2007] found that these institutional forces can influence the beliefs and participation of top management in assimilation of enterprise resource planning (ERP) systems. Their theoretical framework is grounded in the proposition that institutional forces affect organizational behavior after being mediated by the top management. Zheng, Huang, Chen & Zhang (2013) studied e-governance in public administration organizations and explored the varying degree of mimetic, normative and coercive pressures in this context. Daddi et al. [2019] test their hypotheses that coercive pressures are negatively related to the change in managerial sensitivity, while normative and mimetic pressures are positively related to it. Jeyaraj & Zadeh [2020] examine how organizational cybersecurity responses become isomorphic over time. Drawing on institutional theory, this study theorizes that mimetic pressures, normative pressures, and coercive pressures impact cybersecurity responses. Their findings show that mimetic pressures were significant over time while coercive pressures were significant in the near-term and normative pressures were significant in the long-term.

Singh & Alshammari [2020] claim that despite multiple applications of institutional theory in the ICT field in general, there are scant attempts to apply it in the critical area of cybersecurity. The authors select this theory due to its scope and its lack of application to the area of cybersecurity in order to study the case of Saudi Arabia. Also, the authors make a suggestion that the concept of three pressures could be used at the level of the country, instead of an organizational or individual level. This idea can thus be applied to the analysis of the broad variety of factors (e. g. internal / external or governmental / private sector) influencing the institutionalization of cybersecurity in countries around the world.

Thus, in the following section the formation of China's national cybersecurity framework is explored based on the three institutional pressures – coercive, mimetic and normative.

China's National Cybersecurity Policy

General overview. China enjoys a great level of self-reliance in space-based intelligence, surveillance, and reconnaissance (ISR) capabilities, and invests heavily in R&D associated with quantum technologies and AI. These initiatives are strongly supported on the government level. It can be seen that in China the government serves as a locomotive of main reforms in the cybersecurity policy, while the private sector still needs some time to catch up with the strategic goals outlined in the normative documents. Institutional rearrangement pioneered by Xi's administration paved the way to the efficient functioning of the government apparatus both in civil and military security domains.

Many enterprises in China have gradually become aware of the impact of network security on their potential for survival. As a result, technology and management strategies are developing rapidly. China also holds a world-leading position in e-commerce, which

accounts for over one-third of the country's total GDP and saw a 10 percent growth on a yearly basis to over 39 trillion RMB (US\$6 trillion) in 2020 [The State Council 2021]. However, ongoing dependence on foreign vendors for major cyber-technologies, e. g. Microsoft, Cisco, Qualcomm and IBM, is still a shortcoming despite the “Made in China 2025” strategy [The International Institute for Strategic Studies 2021; Austin 2018]. China also has not created a solid alternative operating system to replace Windows or macOS. Cyber-security research and education in China is still developing.

The Chinese state's approach to cybersecurity is grounded in “information security” and social stability. For Chinese authorities, public order in cyberspace is intricately connected to public order in physical space [Jiang 2020, 13]. Many non-authoritative civilian and military Chinese sources acknowledge that back in 2013 China's cyberinfrastructure and internet laws were vulnerable and weak compared to those of other countries. Non-authoritative sources repeatedly asserted that China was highly vulnerable to cyberattacks because it relies primarily on developed countries – and especially the United States – for core network technologies [Swaine 2013].

On the legal and conceptual side, China's intention of becoming a cyber power was reflected in its military strategy released in 2015 and further described in the first formal national cybersecurity strategy in 2016. This document was passed quite timely, because the Chinese government has also declared high aspirations for the domestic production of the fundamental internet technologies it relies on, seeking to become a world leader in such technologies by 2030 [The International Institute for Strategic Studies 2021, 89]. The next major milestone was the enactment of the Cybersecurity Law in 2017, which became a legal framework for dealing with cybersecurity and data regulation that aligns these piecemeal rules [Cyber Magazine 2021]. It was then followed by the adoption of the Data Security Law and Personal Information Protection Law in 2021.

The main body in charge of Internet regulations is the Cyberspace Administration of China (CAC). On the civilian side, CAC has become the focal point of all cyberspace policy, although powerful independent nodes remain – such as the Ministry of Public Security (MPS), the Ministry of State Security (MSS) and the Ministry of Industry and Information Technology. According to Austin [2018], the distinction of responsibilities between these bureaus is often very vague. In the military field, the Strategic Support Force (SSF) was established in 2015. It encompasses most of PLA's cyber capabilities. However, similarly, as with the civil structures, SSF was formed based on the restructuring of existing units under a consolidated command structure [The International Institute for Strategic Studies 2021]. It reports directly to the Central Military Commission and consolidates cyber-related operations under one roof, while previously these functions were performed by the different PLA units.

Today China actively participates in cyberspace governance mechanisms at the multilateral and international levels, whether it is the Group of Governmental Experts on Information Security under the UN framework, the International Telecommunication Union, the World Summit on the Information Society, the Internet Governance Forum, or outside the UN framework [Lu 2016]. Chinese officials are determined to influence cyberspace and its guiding principles. For example, the Chinese representative's formal speech at the Budapest Conference on Cyberspace in 2012 contained remarks criticizing the US for militarizing cyberspace and unjustly dividing cyber resources among mainly developed governments to retain its dominance [Raud 2016, 8]. This is why China is determined to play a critical role in developing an alternative common and inclusive

global Internet governance model that more equally redistributes digital resources and governance rights as an opposition to Western initiatives. The International Strategy of Cooperation on Cyberspace issued by the Ministry of Foreign Affairs and the Cyberspace Administration of China in 2017 is also illustrative of this standpoint. Chapter 2 of the document calls for rejecting the Cold War mentality, zero-sum game and double standards, and upholding peace through cooperation [Xinhua 2017].

Pressures

Coercive. Coercive isomorphism is originally defined as the pressures from entities that have resources on which an organization depends [DiMaggio & Powell 1991, 68–73]. If applied to the context of international relations, coercive pressure can mean factors which stem from angst caused by dependence on other governments or national incapability to provide the necessary degree of security, i.e. dependence on external circumstances.

Many researchers draw attention to potential external threats to China's network security as the key factors leading to the formation of modern cybersecurity framework. To a large extent, the spike in China's activation of national efforts in establishing cybersecurity resilience is attributed to the rising concerns about cyber military and espionage activities of the United States. This involves witnessing Washington's offensive capabilities after Stuxnet attack on Iran, revelations made by Edward Snowden in June 2013 [Swaine 2013; Lu 2016; Austin 2018; Jiang 2020], as well as increasing effort in the United States to develop its cyber military power [Austin 2018, 9].

In 2013, after a decade of partially successful reforms aimed at enhancing the country's cyber capabilities, the Chinese government became deeply concerned by the revelations in the leaks by US defector Edward Snowden. The leaks made evident the persistent difference between the US and China on cyber capacity, and notably the fragility of China's cyber defences [Swaine 2013]. The United States' employment of counter-technology is an example of the blurred borders between the government's objective of avoiding terrorist acts and public usage of defensive technologies [Balke 2018, 140–141]. Chinese officials and academics also claim that most of the attacks on Chinese computers originate in the United States, with about 34,000 cyberattacks from the United States targeting China [Li and Xing 2012, 4]. While the exact figures are debatable, it is undeniable that a large amount of malicious Internet activity originates from or passes through the United States.

Dependence on the US in terms of Internet configuration is another coercive factor [Raud 2016]. The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN) is located in California under federal US jurisdiction, even though it is technically independent of the US government [Raud 2016, 8]. It is responsible for the management of Internet root name servers, domain name systems, and IP addresses worldwide, which creates dependability for all other states worldwide.

Before major reforms, China considered itself a vulnerable target overshadowed by American dominance in information technologies and military offense/defense capacities. A study produced by the National Computer Network Emergency Response Technical Team/Coordination Center of China named America, Canada and Russia as the top sources of hostile cyberattacks on Chinese targets at 63 percent, 17 percent and 2 percent respectively. The same research indicates 14,752 Trojan or botnet-infected

servers based in the U. S. controlled 3.34 million host computers within China in 2018, an increase of 90.8 percent from 2017 [Jiang 2020, 15].

Based on the analysis of Swaine [2013], many quasi- and nonauthoritative Chinese sources assert that U. S. dominance and de facto control over Internet technologies and the cyberinfrastructure is unfair, presenting a source of instability and potential danger for the global cybersystem. Chinese government sources and academic circles raised similar concerns. After studying the trends in US-China rivalry in the field of ICT security during 2010–2015, Wang Xiang [2016] warns about the risk of falling into “Thucydides Trap” because of getting trapped in rivalry over cybersecurity issues, while the driving force behind the ongoing expansion of cyber capabilities in both countries is the lack of trust [Wang 2016, 39; Levite and Lyu 2019]. The interests of US and China differ along five domains: ideological, security regulation, diplomacy, international trade and in the research field. Fudan University Professor Cai Cuihong [2018] also reviews US-China relations regarding Internet space regulation from geopolitical lens and indicates that the cyber game led by the United States poses a threat to the global cyber security situation.

The newly released 2019 white paper states the Chinese military needs to adapt to the “new era” of strategic competition by strengthening its preparedness and improving its combat capabilities to match China’s global standing while preserving global peace [The State Council Information Office 2019]. The white paper makes it clear that China is interested in applying cutting-edge technologies to the military domain including artificial intelligence, big data, cloud computing, quantum computing, and the Internet of Things (IoT) [Jiang 2020].

The Washington’s continual criticism of Chinese policies reinforces the Chinese government’s isolationist stance. As a result, China has increased its Internet security and developed its own information technology in recent years as part of its quest for technical independence. For example, starting from 2015, 15 percent of computers in official offices across China have started to convert from Windows to Chinese-owned operating systems [Balke 2018, 147]. Mikk Raud also writes that since China is concerned about the US using its status and influence as the world’s leading technology power to establish international rules and norms, Beijing often justifies its actions in cyberspace as a response to hostile developments by the US military [Raud 2016, 7–8].

China saw itself not as an initiator, but rather a victim of cyberattacks [Balke 2018], often condemning similar hacking by the United States of Chinese computer systems. The rapid changes brought about by the strengthening of US position in the cyberspace, led China to recognize the weaknesses in the domestic cybersecurity industry and come up with more drastic political, legal and military measures.

Mimetic. Originally, mimetic isomorphism refers to imitating successful organizations when an organization is uncertain about which strategy to pursue. When applied to the study of national cybersecurity frameworks, some states can follow the suit of a particular “model” state as a point of reference. In the case of China, more often than not, new trends in cybersecurity in Western states push Chinese officials to encourage local response, often mirroring the actions of others and adapting them to national needs.

EU’s movement towards General Data Protection Regulation (GDPR) nudged China to establish more robust personal data protection policies [Jiang 2020] and it forged its own path towards personal data protection. Passed in 2017, China’s Cybersecurity

Law like the GDPR outlines the rights of data objects, specifies the obligations for data controllers, and endorses the principles of data security, user consent, minimization of data collection, data anonymization and other protective measures. Similar to GDPR, China's Law guarantees a range of rights for data subjects. However, the rights provided in China's Cybersecurity Law are more limited in type and scope.

EU's GDPR was finally approved and entered into force in 2018 and its influence on China's legal relations continued. On 1 November 2021, the Chinese government introduced the Personal Information Protection Law (PIPL) that attempts to comprehensively regulate the storage, transfer, and processing of personal data [NPC 2021]. At first, it seemed that China would use the US's simpler regulatory structure as a blueprint for creating its own. However, there was a shift towards the European GDPR not long after.

The final text confirms these "mimetic" efforts, since large sections of the document contain similar regulations and even almost identical phrases. For example, similar to GDPR, the PIPL also sets out the specific rights which data subjects are entitled to under it and sets up obligations for the personal information processor [Zhang, 2021]. Regarding personal individual information rights, the PIPL also aligns extensively with the GDPR [Deng and Dai 2021]. "Personal information" and "processing of personal information" are defined similarly in both the GDPR and the PIPL. Similarly to the GDPR, the PIPL extends its territorial scope to the processing of personal information outside of China and requires organizations to have a lawful basis to process personal information [Ke... 2021]. The newly enacted PIPL is more focused with safeguarding individual rights and interests against large digital businesses. It also serves two additional purposes for the Party and state leadership: first, it is a component of the broader anti-corruption campaign, which is expected to increase public trust in institutions; secondly, it fits into a strategy of regulating and restricting digital firms [Daum 2021].

Normative. In organizational theory, normative isomorphism refers to professional standards and practices established by education and training methods, professional networks, and movements of employees among firms [DiMaggio and Powell 1991, 68–73]. In political science, it refers to compliance with international norms and community expectations [Singh and Alshammari 2020]. However, divergences in national laws and interpretation of present international standards are still being handled, and not every single element of how international law and its specialized bodies relate to cyber operations has been sorted out yet. Internet governance, Internet freedom, online privacy, cyber espionage, cyber-crime, and cyber wars are just a few of the topics that lie under the umbrella of cybersecurity rules [Clarke 2013, 11].

Since accessing the Internet in 1994, China has formulated various forms of international network policies to integrate into the international cyberspace system. To integrate into globalization, one must fully participate in the international system. With China's growing influence in international affairs and increasing dependence on the Internet, active participation in cyberspace governance is also an important path and way to safeguard national interests. China's cyber policy is largely influenced by the international cyberspace governance situation, and has been developed and improved in the interaction with the international cyberspace governance system, showing the characteristics of multi-domain, multi-level and multi-subject [Lu 2016].

Clarke [2013] writes that in terms of cyber governance there are currently two opposing visions: US and many European states are in favour of multistakeholder

approach and advocate that non-profit organizations such as ICANN, ruled the Internet, while China and Russia are more inclined to support the central role of the ITU in the regulation of norms and standards [Clarke 2013, 13; Ping 2018].

China is also one of the strongest proponents of cyber sovereignty. According to China's official position, cyber sovereignty serves as the cornerstone for a new international code of conduct for cyberspace, which extends the UN Charter's principle of sovereignty to cyberspace. Huang and Mačák [2017] oppose the idea of focusing too much on studying the division between these competing camps. Rather, the emerging picture reveals a web of relationships and views that reflect an overall trajectory of convergence, even if modest in scope. Ultimately, all states bear responsibility for collaboration and the dangers of isolation in the area of global cyber governance.

The building by the international community of an international cyber security architecture is still in the early stages of exploration, and cooperation and dialogue on cyber security issues are taking place simultaneously at several levels, including global (United Nations), regional (NATO, EU, Shanghai Cooperation Organization) and bilateral mechanisms. The UN and its member states reviewed two primary procedures in defining international cyber rules, one sponsored by the US and the other by Russia, during the UN's first global forum on cyber norms in September 2019. The Russia-backed Open-Ended Working Group (OEWG) focuses on achieving an agreement on internet sovereignty and non-interference in nations' political affairs, whereas the US-backed Group of Governmental Experts (GGE) stresses a free and open cyberspace environment [Kiyani 2021]. While there have been few state-led attempts to interpret existing or generate new legal standards, some nations have been able to agree on voluntary, politically binding confidence-building measures (CBMs). For example, in December 2013, the OSCE's member parties, including the United States and Russia, endorsed a list of 11 cyber-related CBMs.

Bilateral collaboration sometimes precedes multilateral accords, and cyber standards are frequently developed between the most sophisticated cyber nations. For example, in 2013, the United States and Russia reached an agreement on ICT-related CBMs, and in 2015, the United States and China negotiated an accord governing cyber operations. The Budapest Convention on Cybercrime, signed back in 2001, is currently the largest binding agreement on legal aspects of cybercrime. Even though it includes 65 states, neither China nor Russia are its members.

China's activities around international legal rules in cyberspace have been at an all-time high since 2014, when China began developing a digital military strategy. The dedication was also demonstrated by a governmental restructure that resulted in the establishment of the Chinese Cyberspace Administration, which was tasked with assisting the newly reorganized Central Leading Group on Informatization and Cyber Security. China's stance to international legal principles for cyberspace has also changed as a result of these actions [Austin 2016, 197].

Taking into account the scarcity of binding intra-governmental agreements in cyber regulation, Chinese government is determined to use the momentum and become a norm-setter either by opposing the Western states in some of principles or by seeking common ground on bilateral level in areas which can benefit China's national interests. From the Chinese perspective, the existing multi-stakeholder platforms are fragmented and divided with limited function and authorization, and confined to specific areas, regions or interests, with the overall framework lacking in design and coordination.

Instead, China prefers the multilateral model, which is top-down, state-centric, and coordinated in nature. As it ascribes a decisive role to national governments, the primary forum for this governance model is the UN and its specialized agency, the ITU [Huang and Mačák 2017, 18]. Same principles were outlined in the International Strategy of Cooperation on Cyberspace published by China's Ministry of Foreign Affairs and the Cyberspace Administration of China in 2017.

Instead of fragmenting Internet governance, China, according to Mueller [2017], practices alignment, motivating other nations to internalize and embrace a model of Internet governance that "re-aligns control of communications with national state jurisdictional borders" [Huang and Mačák, 2017, 18–19]. This attitude is mirrored in China's five-year plan for 2016–2020, which for the first time officially recommends that China "actively engages in the establishment of international norms on the Internet". Chinese officials have regularly used the image of cyberspace as a road system with considerable traffic but no comprehensive "traffic laws" to justify their position. The combined Sino-Russian proposal for an International Code of Conduct for Information Security is the first such attempt to draft such "traffic regulations" with global reach, at least in Asia. Many of the themes of the SCO's formal 2009 Information Security Agreement are reflected in the Yekaterinburg Agreement. In addition, in 2015, China and Russia signed a bilateral agreement aiming at enhancing information security cooperation between the two nations.

These actions, taken together, demonstrate China's intention to extend its position in global governance, based on the belief that it should shift from being a "rule taker" to a "rule creator". To achieve this, Chinese government has tailored all of its domestic regulations and strategies to conform with the principle of "cyber sovereignty" and chose to keep pushing its agenda at the OEWG process. It signals of China's intention to focus on the UN as the primary norm-setting body and take an active role in the negotiations of the OEWG till 2025 as opposed to engaging into binding multi-party agreements outside the UN-framework.

Conclusion. Over the course of the past decade, China has built a solid cybersecurity framework and formulated the main policy goals in a set of strategic documents. The government's vision was backed by actual institutional reorganization within civil and military agencies based on the existing expertise of multiple departments responsible for network security. Just like many states around the globe were dormant about active reforms of the cybersecurity field at the beginning of the 21st century, the first initiatives by the Chinese government lacked strategic coherence, clear distinction of responsibilities among institutions, and incentives to take a proactive stance on the global arena regarding Internet governance.

Three types of pressures discussed in the article – coercive, mimetic, and normative – contributed to the study of various variables affecting the formation of China's national cybersecurity policy. Rising concerns about cyber military and espionage activities of the US (revealed after the NSA scandal in 2013), increasing effort in the US to develop its cyber military power spiked the debates about China's dependence on the US in the Internet field, and downsides of the national level of cybersecurity. By paying close attention to the legal and governmental reforms in the cyber field by Western states, the Chinese government reacted by introducing independent yet "mirroring" reforms and decided to become the main promoter of the "cyber sovereignty" doctrine in the further formation of the global Internet governance principles in opposition to the US-led coalition.

The formation of the future international order in cyberspace is mainly manifested in the play of values, the choice of institutional platforms and rule-making, while the evolutionary mechanism for the formation of order depends on the power play between countries and between state and non-state actors. The trend of cooperation and competition between China and the United States is likely to become an important benchmark for establishing international order in cyberspace.

Finally, it can be observed that in China, the government is driving major cybersecurity policy reforms since 2014. Rapid institutional reorganization improved the decision-making and execution mechanisms both for civil and military structures. However, China still has a long way to go to align the actual readiness of private enterprises (both foreign and domestic) and the society with the policy goals. This is especially difficult given the size of the economy and the demographic factors. Pragmatic allocation of resources, heavy emphasis on security and control, as well as increased efforts to expand the number of well-qualified domestic experts in the field can significantly contribute to China's leadership in the field of cyber governance.

BIBLIOGRAPHY

- 蔡翠红 (2018). 网络地缘政治:中美关系分析的新视角. 国际政治研究, 1, pp. 9–37.
- 李侃如, 辛格彼得 (2012). 网络安全与美中关系. Brookings, available at: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/0223_cybersecurity_china_us_lieberthal_singer_pdf_Chinese.pdf.
- 鲁传颖 (2016). 网络空间治理的力量博弈、理念演变与中国战略. 国际展望, 8(01), pp. 117–134+157.
- 平郎 (2018). 网络空间国际秩序的形成机制. 国际政治科学, 3(1).
- 王翔 (2016). 中美网络安全领域博弈机理分析及未来展望. 中国与国际关系学刊, 2, pp. 34–51.
- Austin G. (2016). “International Legal Norms in Cyberspace: Evolution of China's National Security Motivations” / In: A.-M. Osula and H. Rõigas (eds.), *International Cyber Norms Legal, Policy & Industry Perspectives*. Tallinn : NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, pp. 171–201.
- Austin G. (2018). *Cybersecurity in China: the next wave*. Cham, Switzerland : Springer.
- Balke L. (2018). “China's New Cybersecurity Law and U.S.-China Cybersecurity Issues”. *Santa Clara Law Review*, 58(1).
- Björck F. (2004). “Institutional theory: a new perspective for research into IS/IT security in organizations”. *Proceedings of the 37th Hawaii International Conference on System Sciences*.
- Clarke R. (2013). *Securing Cyberspace Through International Norms*. Good Harbor Security Risk Management.
- Cyber Magazine (2021). China launches three-year cybersecurity action plan. *Cyber Security*. (online) *Cyber Magazine*, available at: <https://cybermagazine.com/cyber-security/china-launches-three-year-cybersecurity-action-plan> (Accessed 20 Jan. 2022).
- Daddi T., Bleischwitz R., Todaro N. M., Gusmerotti N. M., & De Giacomo M. R. (2019). “The influence of institutional pressures on climate mitigation and adaptation strategies”. *Journal of Cleaner Production*, 244, 118879.

Daum T. (2021). A Chinese law made in Europe, available at: <https://www.ips-journal.eu/work-and-digitalisation/a-chinese-law-made-in-europe-5596/#:~:text=China> (Accessed 3 Feb. 2022).

Deng Z. and Dai J. (2021). The comparison between China's PIPL and EU's GDPR: Practitioners' perspective, available at: <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2021/october/8/the-comparison-between-chinas-pipl-and-eus-gdpr>.

DiMaggio P. and Powell W. (eds.) (1991). *The New institutionalism in organizational analysis*. Chicago : The University of Chicago Press.

Ghosh P. (2021). China Now Has Almost 1 Billion Internet Users. (online) *Forbes*, available at: <https://www.forbes.com/sites/palashghosh/2021/02/04/china-now-has-almost-1-billion-internet-users/?sh=2741d76526d9> (Accessed 22 Jan. 2022).

Hovav A., & D'Arcy J. (2012). "Applying an extended model of deterrence across cultures: An investigation of information systems misuse in the U. S. and South Korea". *Information & Management*, 49(2), 99–110.

Huang Z. and Mačák K. (2017). "Towards the International Rule of Law in Cyberspace: Contrasting Chinese and Western Approaches". *Chinese Journal of International Law*, 16(2), pp. 271–310.

ITU (2021). *Global Cybersecurity Index 2020*, available at: <https://www.itu.int/epublications/publication/global-cybersecurity-index-2020/en/> (Accessed 8 Nov. 2021).

Jepperson R. (1991). "Institutions, Institutional Effects, and Institutionalism". In: *The new institutionalism in organizational analysis*. Chicago : The University of Chicago Press, pp. 143–163.

Jeyaraj A. and Zadeh A. (2020). "Institutional Isomorphism in Organizational Cybersecurity: A Text Analytics Approach". *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce*, pp. 1–20.

Jiang M. (2020). "Cybersecurity policies in China" / In: L. Belli (ed.), *CyberBRICS: Cybersecurity Regulations in BRICS Countries*. Berlin, Germany : Springer, pp. 195–212.

Ke X., Liu V., Luo Y. and Yu Z. (2021). *Analyzing China's PIPL and how it compares to the EU's GDPR*, available at: <https://iapp.org/news/a/analyzing-chinas-pipl-and-how-it-compares-to-the-eus-gdpr/>.

Kiyani O. (2021). Establishing Cybersecurity Norms in the United Nations: The Role of U. S.-Russia Divergence. *Harvard International Review*, available at: <https://hir.harvard.edu/establishing-cybersecurity-norms-in-the-united-nations-the-role-of-u-s-russia-divergence/> (Accessed 4 Feb. 2022).

Levite A. and Lyu J. (2019). Chinese-American Relations in Cyberspace: Toward Collaboration or Confrontation? *Carnegie Endowment for International Peace*, available at: <https://carnegieendowment.org/2019/01/24/chinese-american-relations-in-cyberspace-toward-collaboration-or-confrontation-pub-78213>.

Liang Saraf, Hu & Xue. (2007). "Assimilation of Enterprise Systems: The Effect of Institutional Pressures and the Mediating Role of Top Management". *MIS Quarterly*, 31(1), 59.

Lindsay J. R., Tai Ming C. and Reveron D. S. (2015). *China and cybersecurity: espionage, strategy, and politics in the digital domain*. Oxford : Oxford University Press.

Mueller M. (2017). "Is cybersecurity eating internet governance? Causes and consequences of alternative framings". *Digital Policy, Regulation and Governance*, 19(6), pp. 415–428.

NPC (2021). 中华人民共和国个人信息保护法_中国人大网, available at: <http://www.npc.gov.cn/npc/c30834/202108/a8c4e3672c74491a80b53a172bb753fe.shtml>.

Osula A. N., Rõigas H. and NATO Cooperative Cyber Defence Centre Of Excellence (2016). *International cyber norms: legal, policy and industry perspectives*. Tallinn, Estonia: NATO Cooperative Cyber Defence Centre Of Excellence.

Peters G. (2019). *Institutional Theory in Political Science: the new institutionalism*. Edward Elgar Publishing.

Raud M. (2016). *China and Cyber: Attitudes, Strategies, Organisation*. Tallinn : NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence.

Safa N., Von Solms R. and Furnell S. (2016). “Information security policy compliance model in organizations”. *Computers & Security*, 56, pp. 70–82, available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167404815001583>.

Scott R. (1995). *Institutions and organizations: ideas, interests and identities*. Sage Publications, Inc.

Singh H. P., & Alshammari T. S. (2020). “An Institutional Theory Perspective on Developing a Cyber Security Legal Framework: A Case of Saudi Arabia”. *Beijing Law Review*, 11(03), 637–650, available at: <https://doi.org/10.4236/blr.2020.113039>.

Swaine M. (2013). “Chinese Views on Cybersecurity in Foreign Relations”. *China Leadership Monitor*, 42.

Teo H., Wei K., & Benbasat I. (2003). “Predicting Intention to Adopt Interorganizational Linkages: An Institutional Perspective”. *MIS Quarterly*, 27(1), 19, available at: <https://doi.org/10.2307/30036518>.

The International Institute for Strategic Studies (2021). “Cyber Capabilities and National Power: A Net Assessment”. UK : The International Institute for Strategic Studies.

The State Council (2021). China’s digital economy reaches \$6t in 2020, available at: http://english.www.gov.cn/news/videos/202109/28/content_WS61527f60c6d0df57f98e0ff2.html#:~:text=China (Accessed 23 Jan. 2022).

The State Council Information Office (2019). China’s National Defense in the New Era. available at: https://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/201907/24/content_WS5d3941ddc6d08408f502283d.html.

Voo J., Hemani I., Jones S., DeSombre W., Cassidy D. and Schwarzenbach A. (2020). *National Cyber Power Index 2020*. Cambridge : Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School.

Xinhua (2017). *International Strategy of Cooperation on Cyberspace*, available at: http://www.xinhuanet.com//english/china/2017-03/01/c_136094371_2.htm.

Xu L. (2014). “China’s Internet Development and Cybersecurity – Policies and Practices”. In: *Chinese Cybersecurity and Defense*. London : ISTE Ltd, pp. 1–54.

Zheng D., Chen J., Huang L. and Zhang C. (2013). “E-government adoption in public administration organizations: integrating institutional theory perspective and resource-based view”. *European Journal of Information Systems*, 22(2), pp. 221–234.

REFERENCES

Cài Cuihóng (2018), “Kiberheopolityka: nova perspektyva dlya analizu kytays’ko-amerykans’kykh vidnosyn”. *Guójì zhèngzhì yánjiū*, 1, pp. 9–37.

Lǐ Kǎnrú, Xīn Gé Bǐ Dé (2012), *Kiberbezpeka ta vidnosyny SSHA ta Kytayu*. Brookings, available at: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/0223_cybersecurity_china_us_lieberthal_singer_pdf_Chinese.pdf.

Lǚ Chuányǐng (2016), Sylova hra, evolyutsiya kontseptsii ta stratehiyi Kytaya v upravlinni kiberprostranstvom. *Guó jì zhǎn wàng*, 8(01), pp. 117–134+157.

Píng Láng (2018), Mekhanizm formuvannya mizhnarodnoho poryadku v kiberprostri. *Guó jì zhèngzhì kēxué*, 3(1).

Wáng Xiáng (2016), Analiz ihrovoho mekhanizmu ta maybutnikh perspektiv u sferi kiberbezpeky mizh Kytayem ta SSHA. *Zhōngguó yǔ guó jì guānxi xué kān*, 2, pp. 34–51.

Austin G. (2016), “International Legal Norms in Cyberspace: Evolution of China’s National Security Motivations”. In: A.-M. Osula and H. Rõigas, eds., *International Cyber Norms Legal, Policy & Industry Perspectives*. Tallinn: NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, pp. 171–201.

Austin G. (2018), *Cybersecurity in China: the next wave*. Cham, Switzerland: Springer.

Balke L. (2018), “China’s New Cybersecurity Law and US-China Cybersecurity Issues”. *Santa Clara Law Review*, 58(1).

Björck F. (2004), “Institutional theory: a new perspective for research into IS/IT security in organizations”. *Proceedings of the 37th Hawaii International Conference on System Sciences*.

Clarke R. (2013), *Securing Cyberspace Through International Norms*. Good Harbor Security Risk Management.

Cyber Magazine (2021), *China launches three-year cybersecurity action plan | Cyber Security*. (online) Cyber Magazine, available at: <https://cybermagazine.com/cyber-security/china-launches-three-year-cybersecurity-action-plan> (Accessed 20 Jan. 2022).

Daddi T., Bleischwitz R., Todaro N. M., Gusmerotti N. M., & De Giacomo M. R. (2019), “The influence of institutional pressures on climate mitigation and adaptation strategies”. *Journal of Cleaner Production*, 244, 118879.

Daum T. (2021), *A Chinese law made in Europe*, available at: <https://www.ips-journal.eu/work-and-digitalisation/a-chinese-law-made-in-europe-5596/#:~:text=China> (Accessed 3 Feb. 2022).

Deng Z. and Dai J. (2021), *The comparison between China’s PIPL and EU’s GDPR: Practitioners’ perspective*, available at: <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2021/october/8/the-comparison-between-chinas-pipl-and-eus-gdpr>.

DiMaggio P. and Powell W. eds., (1991), *The New institutionalism in organizational analysis*. Chicago: The University of Chicago Press.

Ghosh P. (2021). *China Now Has Almost 1 Billion Internet Users*. (online) Forbes, available at: <https://www.forbes.com/sites/palashghosh/2021/02/04/china-now-has-almost-1-billion-internet-users/?sh=2741d76526d9> (Accessed 22 Jan. 2022).

Hovav A., & D’Arcy J. (2012), “Applying an extended model of deterrence across cultures: An investigation of information systems misuse in the U. S. and South Korea”. *Information & Management*, 49(2), 99–110.

Huang Z. and Mačák K. (2017), “Towards the International Rule of Law in Cyberspace: Contrasting Chinese and Western Approaches”. *Chinese Journal of International Law*, 16(2), pp. 271–310.

-
- ITU (2021), *Global Cybersecurity Index 2020*, available at: <https://www.itu.int/publications/publication/global-cybersecurity-index-2020/en/> (Accessed 8 Nov. 2021).
- Jepperson R. (1991), "Institutions, Institutional Effects, and Institutionalism". In: *The new institutionalism in organizational analysis*. Chicago: The University of Chicago Press, pp. 143–163.
- Jeyaraj A. and Zadeh A. (2020), "Institutional Isomorphism in Organizational Cybersecurity: A Text Analytics Approach". *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce*, pp. 1–20.
- Jiang M. (2020), "Cybersecurity policies in China". In: L. Belli (ed.), *CyberBRICS: Cybersecurity Regulations in BRICS Countries*. Berlin, Germany: Springer, pp. 195–212.
- Ke X., Liu V., Luo Y. and Yu Z. (2021), *Analyzing China's PIPL and how it compares to the EU's GDPR*, available at: <https://iapp.org/news/a/analyzing-chinas-pipl-and-how-it-compares-to-the-eus-gdpr/>.
- Kiyan O. (2021), *Establishing Cybersecurity Norms in the United Nations: The Role of US-Russia Divergence*. Harvard International Review, available at: <https://hir.harvard.edu/establishing-cybersecurity-norms-in-the-united-nations-the-role-of-u-s-russia-divergence/> (Accessed 4 Feb. 2022).
- Levite A. and Lyu J. (2019), *Chinese-American Relations in Cyberspace: Toward Collaboration or Confrontation?* Carnegie Endowment for International Peace, available at: <https://carnegieendowment.org/2019/01/24/chinese-american-relations-in-cyberspace-toward-collaboration-or-confrontation-pub-78213>.
- Liang Saraf, Hu & Xue. (2007), "Assimilation of Enterprise Systems: The Effect of Institutional Pressures and the Mediating Role of Top Management". *MIS Quarterly*, 31(1), 59.
- Lindsay J. R., Tai Ming C. and Reveron D. S. (2015), *China and cybersecurity: espionage, strategy, and politics in the digital domain*. Oxford: Oxford University Press.
- Mueller M. (2017), "Is cybersecurity eating internet governance? Causes and consequences of alternative framings". *Digital Policy, Regulation and Governance*, 19(6), pp. 415–428.
- NPC (2021), *Zakon Kytays'koyi Narodnoyi Respubliky pro zakhyst personal'noyi informatsiyi*, available at: <http://www.npc.gov.cn/npc/c30834/202108/a8c4e3672c74491a80b53a172bb753fe.shtml>.
- Osula A. N., Rõigas H. and NATO Cooperative Cyber Defence Centre Of Excellence (2016), *International cyber norms: legal, policy and industry perspectives*. Tallinn, Estonia: NATO Cooperative Cyber Defence Centre Of Excellence.
- Peters G. (2019), *Institutional Theory in Political Science: the new institutionalism*. Edward Elgar Publishing.
- Raud M. (2016), *China and Cyber: Attitudes, Strategies, Organization*. Tallinn: NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence.
- Safa N., Von Solms R. and Furnell S. (2016), "Information security policy compliance model in organizations". *Computers & Security*, 56, pp. 70–82, available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167404815001583>.
- Scott R. (1995), *Institutions and organizations: ideas, interests and identities*. Sage Publications, Inc.
- Singh H. P., & Alshammari T. S. (2020), "An Institutional Theory Perspective on Developing a Cyber Security Legal Framework: A Case of Saudi Arabia". *Beijing Law Review*, 11(03), 637–650, available at: <https://doi.org/10.4236/blr.2020.113039>.

Swaine M. (2013), “Chinese Views on Cybersecurity in Foreign Relations”. *China Leadership Monitor*, 42.

Teo H., Wei K., & Benbasat I. (2003), “Predicting Intention to Adopt Interorganizational Linkages: An Institutional Perspective”. *MIS Quarterly*, 27(1), 19, available at: <https://doi.org/10.2307/30036518>.

The International Institute for Strategic Studies (2021), “Cyber Capabilities and National Power: A Net Assessment”. UK: The International Institute for Strategic Studies.

The State Council (2021), *China's digital economy reaches \$6t in 2020*, available at: http://english.www.gov.cn/news/videos/202109/28/content_WS61527f60c6d0df57f98e0ff2.html#:~:text=China (Accessed 23 Jan. 2022).

The State Council Information Office (2019), *China's National Defense in the New Era*, available at: https://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/201907/24/content_WS5d3941ddc6d08408f502283d.html.

Voo J., Hemani I., Jones S., DeSombre W., Cassidy D. and Schwarzenbach A. (2020), *National Cyber Power Index 2020*. Cambridge: Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School.

Xinhua (2017), *International Strategy of Cooperation on Cyberspace*, available at: http://www.xinhuanet.com/english/china/2017-03/01/c_136094371_2.htm.

Xu L. (2014), “China's Internet Development and Cybersecurity – Policies and Practices”. In: *Chinese Cybersecurity and Defense*. London: ISTE Ltd, pp. 1–54.

Zheng D., Chen J., Huang L. and Zhang C. (2013), “E-government adoption in public administration organizations: integrating institutional theory perspective and resource-based view”. *European Journal of Information Systems*, 22(2), pp. 221–234.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2022

UDC 398.21(582+161.2)

MOTIVE “CATCHING OF THE MOON” IN CHINESE AND UKRAINIAN FOLK FAIRY TALES ABOUT ANIMALS

I. Hryshchenko

Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
70 Volodymyrska str., Kyiv, 44, Ukraine
hryshchenko_i@ukr.net, iryna.hryshchenko@univ.kiev.ua

O. Ivanovska

Doctor of Sciences in Philology, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
70 Volodymyrska str., Kyiv, 44, Ukraine
honch@ukr.net

The article considers the investigation of motive “Catching of the Moon” in Chinese and Ukrainian folk fairy tales about animals. The object of research is Chinese folk fairy tale “How Monkeys took the Moon out of the well” and Ukrainian folk fairy tale “How Fox showed the wolf the butter”.

The purpose of this paper is to find motive “Catching of the Moon” in fairy tales, find out what is common and what is different in the texts, compare the common and different in Chinese and Ukrainian folk tales about animals with this motive, outline the perspectives for further research on the plots of fairy tales with the motive of “Catching of the Moon”. It is of importance to note that common in Chinese and Ukrainian folklore are preserved texts of fairy tales about animals. These texts belong to ancient folklore heritage. They indicate that the destruction of the sacred value has led to a loss of a fairy tale of magical function as part of the rite. Therefore, it contributed to the governance and development of an entertaining component.

It must be stressed that in Chinese fairy tale tradition, there are relatively few stories about animals (according to research, about 30). In Ukrainian fairy tale tradition, there are much more (over 210 units). In this connection particular importance should be attached to aspect that Chinese fairy tale has an instructive and didactic character with features of entertainment, but Ukrainian fairy tale belongs to the Trickster fairy tales. Research demonstrates the influence of later historical and cultural epochs in fairy tale texts.

© 2022 I. Hryshchenko, O. Ivanovska; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine and the Ukrainian Association of Sinologists on behalf of The Chinese Studies. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

It is of importance to note that Chinese folk fairy tale “How Monkeys took the Moon out of the well” has the same plot with the text of a folk fairy tale, which was recorded in Kazan province in the late 19th century. We assume that there is no text with this plot among Ukrainian fairy tales. This opens new perspectives for research in this direction.

To summarize, both fairy tales Chinese “How Monkeys took the Moon out of the well” and Ukrainian “How Fox showed the wolf the butter” have a similar motive for “Catching of the Moon”, but the texts are based on different traditional fairy folk plots.

Keywords: Chinese fairy folk tale, Ukrainian fairy folk tale, fairy tale about animal, motive, plot.

МОТИВ “ВИЛОВЛЮВАННЯ МІСЯЦЯ” У КИТАЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ КАЗЦІ ПРО ТВАРИН

І. В. Грищенко, О. П. Івановська

Стаття присвячена дослідженню мотиву “виловлювання місяця” у китайській та українській народних казках про тварин. Об’єктом дослідження є китайська народна казка “Як мавпи діставали з криниці місяць” (збірник, упорядкований І. Чиркою) та українська казка “Як лис показав вовкові масло” (збірник, упорядкований В. Гнатюком). Актуальність і новизну цієї статті становить питання порівняльних досліджень мотивів та сюжетів українських та китайських казок, яка в українській фольклористиці розроблена недостатньо.

Завданням є: виявлення мотиву “виловлювання місяця”; з’ясування спільного та відмінного у досліджуваних текстах казок; порівняння спільного та відмінного у китайській та українській народних казках про тварин з досліджуваним мотивом; окреслення перспектив подальших досліджень сюжетів казок з мотивом “виловлювання місяця”. Вважаємо за доцільне звернути увагу на сюжет казки “Як мавпи діставали з криниці місяць” з урахуванням українських казкових сюжетів та тих, які увійшли до “Порівняльного покажчика сюжетів. Східнослов’янська казка”.

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що спільним у китайському та українському фольклорі є збережені тексти казок про тварин, які належать до найдавніших творів. Руйнування сакрального значення зумовив втрату казкою магичної функції як частини обряду і стимулював зародження та розвиток розважального компоненту. Дослідження засвідчують у казкових текстах відбиток пізніших історико-культурних епох та впливу людського фактору на автентичність архаїчного тексту. Важливо, що у китайській казковій традиції сюжетів про тварин зафіксовано порівняно мало (близько 30), у той час як в українській казковій сюжетиті нараховується значно більше (понад 210 одиниць).

Персональний склад засвідчує, що досліджувані тексти китайської народної казки та української народної казки належать до групи казок про тварин. Досліджувана китайська казка має повчально-дидактичний характер (з рисами розважальності), у той час як українська казка належить до трікстерських казок. Спільним цих двох текстів є мотив “виловлювання місяця”, але в китайському тексті це сталося через незнання та малий життєвий досвід, а в українському ж – трікстер вдало скористався глупотою свого опонента. Важливо, що ці дві казки мають подібний мотив “виловлювання місяця”, але в основі текстів лежать різні сюжети.

Ключові слова: китайська народна казка, українська народна казка, казка про тварин, мотив, сюжет.

Китайські народні казки є частиною багатой культури Китаю та мають давню історію. Вони сповнені життєвої мудрості і важливих уроків. В усній формі вони передавалися спрдавна. І. Березовський вказує, що “в Китаї ще у XXII ст. до н. е. був відомий збірник казок – “Шан-Хої-Кінг”” [Березовський 1976]. Б. Ріфтин зазначає, що китайські казкові сюжети досить рано потрапили до письмової літератури. Дослідники вказують, що попри інтенсифікацію видання збірників легенд і казок у період 1950–1963 рр., ані раніше, ані у цей період у Китаї не було створено жодного більш-менш повного та репрезентативного зібрання народних казок [Рифтин 1972]. Наразі єдиної і повної типології китайських народних казок не існує, А. Упоров пропонує класифікувати з урахуванням жанру, змісту, цільової аудиторії та джерела на: дитячі казки, казки про природу і тварин, чарівні казки, побутові казки, гумористичні казки та анекдоти, казки про духів і привидів, історичні казки, оповіді та легенди, казки, які складно класифікувати (пояснення природних явищ, моральні повчання і пригодницькі історії) [Упоров 2019, 114]. Тож науковці працюють у напрямку систематизації та класифікації фольклорних записів.

У різний період в українській науці з’являлися дослідження присвячені китайському фольклору, китайським казкам зокрема. Наприклад, І. Базік, Т. Корольова – “Переклад китайськомовних казок англійською та українською мовами”, Л. Калашник – “Особливості використання казки на заняттях з китайської як іноземної”, М. Гандзюк – “Фантастичні якості героїв китайських та українських народних казок”, О. Козоріз, Є. Предибайло – “Сюжети українських та китайських казок, образи головних героїв”, А. Мартинець, Т. Чередник, І. Ілійчук – “Китайська народна казка про Ма Ляна: окремі аспекти дослідження”, І. Немченко – “Мотив змагальності бідняка й багатія в українських та китайських народних казках”, Н. Репнякова – “Система образів тварин у китайських народних казках” та ін. Проте питання порівняльних досліджень мотивів і сюжетів українських та китайських казок в українській фольклористиці розроблена недостатньо, що і становить *новизну та актуальність* пропонованого дослідження.

Метою статті є дослідження мотиву “виловлювання місяця” у китайській та українській народних казках про тварин. Завдання полягає у: 1) виявленні мотиву “виловлювання місяця”; 2) з’ясуванні спільного та відмінного у досліджуваних текстах казок; 3) порівнянні спільного та відмінного у китайській та українській народних казках про тварин з досліджуваним мотивом; 4) окресленні подальших досліджень сюжетів казок з мотивом “виловлювання місяця”. Об’єктом дослідження є текст китайської народної казки “Як мавпи діставали з криниці місяць” зі збірника, упорядкованого І. Чиркою (“Китайські народні казки”), та української народної казки “Як лис показав вовкові масло” зі збірника “Українські народні байки (звіринний епос)”, упорядкованого В. Гнатюком (подібний текст “Масло у ставку” було зафіксовано М. Зінчуком на Наддніпрянщині [Зінчук]).

Казка є одним із найдавніших фольклорних жанрів, казки ж про тварин вважаються найдавнішим утворення казкового епосу. Вони виникли практично одночасно з міфами, тривалий час зберігаючи синкретичні риси первісного мистецтва слова. Як зазначає Л. Дунаєвська, передумовою розвитку казки про тварин як фольклорного жанру є “десакралізація тотемних персонажів при

збереженні їх зооморфності. У міру відмирання тотемних вірувань казки про тварин збагачуються побутовими мотивами, у тім числі і анекдотичними” [Дунаєвська 1997, 99]. Цікаво, що за давніх часів ці тексти були сакральними, не належали до загальновідомої та широко розповсюдженої інформації. Ознайомлення та передача цих знань “непосвяченим” (жінкам і дітям) табуувалася. Тоді казка мала магічну функцію – її виконували для забезпечення вдалого полювання, підвищення врожайності тощо [Грищенко 2010, 100]. З часом казкові тексти набувають естетичного, повчально-дидактичного, розважального характеру. У художній обробці залишки ініціації (наприклад, обряд посвячення супроводжувалися катуванням і тілесними ушкодженнями) збережено у народних казках, але поступово згладжуються і розмиваються. Казкові тексти поступово переходять до суто дитячих жанрів. Проте така позиція і подібне сприйняття текстів народної прози є хибними.

Прикметно, що як дослідники китайських, так й українських казок про тварин вказують на пізніші редакторські втручання та зміну у відомих нині текстах. На думку Б. Ріфтіна, небагато китайських казок про тварин дійшли до нас у сильно зміненому вигляді. Дослідник вказує, що час руйнував і змінював давню основу багатьох сюжетів. Фантастичне змінювалося буденним, на зміну чудесному приходило звичайне, також прослідковуються зміни казкового сюжету [Ріфтин 1972]. На подібному акцентують увагу й українські казкознавці: “Українські казки про тварин, як вони відомі нам нині, – твори уже більш пізнього часу, і їх образи, характери та ситуації, в умовах яких вони діють і розкривають свою сутність, мають аж ніяк не буквально, а лише переносне, алегоричне значення” [Березовський 1976]. Тож очевидними є нашарування пізніших епох, вплив усного побутування, внесок оповідачів та записувачів.

За дослідженнями, у китайському казковому епосі казки про тварин представлені незначною кількістю. Наприклад, в укладеному німецьким ученим В. Еберхардом 1937 р. каталозі китайських казок вміщено лише 7 сюжетів про тварин. Завдяки пізнішим записам зараз цю цифру можна збільшити у тричотири рази. Нечисленність казок про тварин у Китаї, мабуть, пов’язана з надзвичайно раннім переходом китайців до землеробства і забуття мисливського промислу, а також бідністю фауни в Китаї, де у густонаселених районах відсутні необроблені землі та неосвоєні ліси [Ріфтин 1972]. Укладений М. Андрєєвим “Сюжетний покажчик українських народних казок” 1930-их рр. містить значно більшу кількість – 210 сюжетів казок про тварин. Укладач “відразу зазначає наявність 299 сюжетів (що співвідноситься з “Порівняльним покажчиком сюжетів. Східнослов’янська казка”, 1979). Проте майже кожен номер (позиція) має варіанти, що позначаються зірками (*), римськими цифрами (I, II, III) чи латинськими буквами (A, B, C). Окрім цього, нумерація іноді переривається (напр., 6, наступний – 10), що свідчить про взірцевий варіант покажчика Аарне-Андрєєва. Тобто сюжети, що не мають місця в українській казковій традиції, випускаються, а додаткові – варіативні – вписуються з відповідними позначками, згаданими вище” [Андрєєв 2015, 17]. Варто згадати, що матеріали рукопису цього покажчика було перекладено та видрукувано лише 2015 р. українською фольклористкою С. Карпенко, чим було збагачено українське казкознавство.

У “Сюжетному покажчику українських народних казок” М. Андрєєва мотив “виловлювання місяця” представлений у текстах з сюжетом 34 та **34 (у “Порівняльному покажчику сюжетів” (Далі: ППС) АА -34* та АА 1250, якому присвяtimo увагу трохи далі). Отже, в описі сюжету 34 вказано: *сир у криниці: лисиця показує відображення місяця в криниці і говорить, що це сир; вовк пірнає по нього* [Андрєєв 2015, 29], в описі **34: *“лисиця говорить, що на дня криниці – масло (не показує при цьому місяця). Вовк випиває всю воду воду, стаючи при цьому гладким, як бик, лисиця сміється над ним”* [Андрєєв 2015, 29]. (Для порівняння, у ППС: *“Масло в пруду: лиса говорить волку, що на дне пруда масло (“отражение месяца”); волк пытается выпить всю воду, чтобы достать масло; лиса смеется над ним”* [Бараг 1979]). Китайська казка “Як мавпи діставали з криниці місяць” за персонажним складом (представники тваринного світу) та мотивом (“виловлювання місяця”) відповідає сюжету 34 у сюжетному покажчику М. Андрєєва. Що й обґрунтовує залучення до порівняльного дослідження з українським текстом.

За дослідженнями, “оповіді про життя тварин створювалися і розповідалися з метою передачі молодому поколінню знань про повадки і поведінку звірів, щоб, зустрівшись з тією чи іншою твариною, людина знала, як їй поводитись” [Лановик 2005, 408]. Тож у тексті казки “Як мавпи діставали з криниці місяць” маємо унаочнення передачі знань та домінування досвіду. Отже, мавпеня вирішило, що місяць упав до криниці і захотіло його врятувати: *“Одне маленьке мавпеня видряпалося на дерево і побачило внизу під собою криницю. Хутко спустилося воно на цямрину і зазирнуло всередину. Ой лишечко! Там на самому дні сяяв повноликий місяць. Злякалося мавпеня: адже коли місяць потоне, то в лісі стане зовсім темно. Щодоуху кинулося воно до ватаги”* [Чирка 1991, 58]. Тож маємо акцент на відсутності знань у маленького мавпеняти і після певних рухів та дій усіма членами ватаги найстарша мавпа повідомляє про хибність висновків та підтверджує свої слова: *“Велика мавпа задерла голову й глянула на небо. Звідти до неї усміхався ясний повний місяць. / Погляньте! – звернулася вона до всієї ватаги. – Місяць спокійнісінько висить собі на небі, а там, у криниці, певно, його відображення. Вилазьте, дурні, мерщій сюди! Усі мавпи послушали її і хутко повилазили з криниці. Потім посідали на розлогому гіллі і, весело сміючись, позирали на ясне коло повного місяця”* [Чирка 1991, 59].

Пропонуємо звернути увагу на образ мавпи у китайській культурі. Здібність мавпи до наслідування, імітації та численність форм поведінки робить її символіку загалом суперечливою. Вона уособлює як позитивні, так і негативні сторони людини. За давніми містеріями, мавпа уособлює собою стан людини перед тим, як в неї увійшла душа. Мавпа уособлює також повернення людини, позбавленої божественної природи, до тваринного стану [Символ]. В. Шкелебей вказує, що “мавпа в китайських прислів’ях хитра, підступна і вивертка” [Шкелебей 2012, 181]. За іншими висновками, “у китайській культурі мавпа є шанованим і шанованим символом. Це розумна, пустотлива, смілива і яскрава істота. Мавпа є незаперечною емблемою в китайській культурі, впливає на літературу, народні обряди, історію, мистецтво та повсякденне життя. Мавпа також є дев’ятим знаком китайського зодіаку, а її китайська назва – “шен-хоу”, що означає “метал” у теорії Усінь. У Стародавньому Китаї мавпа також вважалася щасливим символом” [Антропология]. Отже, трактування образу мавпи

у китайській культурі є неоднозначним, у фольклорі використовується як позитивний, так і негативний образ.

У тексті ж казки “Як мавпи діставали з криниці місяць” їх змальовано кмітливими, розсудливими, навіть доброзичливі, готові на добрі вчинки. Вочевидь, або ж у ході фіксації, або під час підготовки до публікації китайською мовою, або ж у процесі перекладу було відредаговано, максимально адаптовано цей текст для акцентування на дидактичному компоненті. Також можна припустити, що в регіоні, де було записано першоджерело мавпи є тотемною твариною, що й отримало відповідне відображення.

Тексти з трікстерськими витівками, т. з. “трікстеріада”, широко представлені і популярні у фольклорі. Загалом, трікстера можна охарактеризувати як хитрого маніпулятора, провокатора, який задля розваги або ж заради власної вигоди, насміхається, глузує, кепкує з інших. Дослідження засвідчують, що “у всіх трюках незважаючи на зовнішнє розрізнення, складається одна ситуація: успіх трікстера цілковито залежить від дії антагоніста, і тому його власна діяльність спрямована на те, щоб, маскуючи свої цілі, моделювати його зворотні реакції, керувати його поведінкою у напрямі самовдоволення трікстера. Для цього він повинен увесь час враховувати не лише свої інтереси, але й інтереси антагоніста (другого суб’єкта) – його цілі, бажання, мотивації, способи дій. Боязкого трікстер лякає, хвальковитому – лестить, спесивого – драгує, сильному – демонструє свою готовність покори, жадібному – пропонує лжевигідну справу” [Карпенко 2007, 93]. Б. Ріфтин зазначає, що у китайському казковому епосі цикли казок про хитромудрі витівки звірів не сформувалися, оскільки розвиток казок про тварин у них призупинився, вочевидь, у давнину [Рифтин 1972]. Проте спостереження за поведінкою мавп у природному середовищі дає підстави припускати наявність трікстерських трюків у фольклорі Китаю. Але за певних обставин свого часу не були зафіксовані або ж зберігаються у важкодоступних архівах та чекають на наукове осмислення. В українському казковому епосі тексти про хитромудрих звірів є дуже популярними, представлені значною кількістю сюжетів.

Наприклад, українська народна казка “Як лис показав вовкові масло” з досліджуваним мотивом належить до казок з трікстерським началом, що і відрізняє ці два тексти. Колізія полягає у бажанні лиса зберегти собі життя: “Одного разу ішов вовк через поле тай надібав лиса. Каже він до него: Я, брате, такий голоден, щьо гину; я би шось їв; я ніц, лиш мусю тебе їсти тай ужк. – Лис ек то учюв, каже: Ти мене не їж, а я тобі дам зараз шос доброго попоїсти; їв бис, каже, масла?” [Гнатюк 1916, 122]. Потім це бажання перетворилося на трікстерський трюк – вовка осміяно та принижено. Важливо, що лисиця належить до основних казкових трікстерів, у фольклорі, казках зокрема, вона є символом підступності та хитрості. “Опонентом” є вовк, якого вона перемагає (дурить). “Ядром трюку є провокація: всі маскування і симуляції незалежно від їх тактики спрямовані на збудження дієздатності антагоніста, які є вигідними для трікстера, і дозволяють йому використовувати антагоніста для досягнення власних цілей” [Карпенко 2007, 93]. А от у фіналі трікстер отримує ще і суто психологічне задоволення – сміх над більшим та сильнішим опонентом: “а лис у яму тай зареготав си” [Гнатюк 1916, 122].

Ознака, яка визначає жанрову своєрідність українських народних казок про тварин, є алегоризмом. “Для одних казок він є засобом вираження змісту, для інших – лише тим ключем, за допомогою якого ми відкриваємо поетичні особливості. У першому випадку звірі уособлюють різні типи людей, і характери персонажів казки розкривають їх стосунки. Хоч звірі живуть в обставинах, властивих лише для них, вчинки їх завжди “по-людському” логічно вмотивовані і виражають у казках суспільну або моралізаторську ідею. Алегорія таких казок – це ніби поширена метафора, яка пронизує казку” [Грищенко 2010, 74]. На наш погляд, саме алегоризм казок про тварин і сприяв появі подібного соціально-побутового тексту. Як набагато пізніші утворення, соціально-побутові казки втратили первісний міфологічний смисл і набули певної гротескної семантики. Соціально-побутова казка подає найбільш точне відображення соціальних, побутових, суспільних проблем “Сюжети, мотиви, образи казки характеризуються специфічними художніми засобами, формуються на іншому ідейному ґрунті, ніж казки про тварин та чарівні казки. Ці казки мають велике морально-етичне навантаження: висміюються людські вади, є вираженням народних уявлень про добро і зло, правду і неправду, справедливість і підлість” [Грищенко 2010, 115]. Г. Сухобрус вказує, що первісна основа жанру казок про тварин давно втрачена, ототожнення тварин і людей у цих казках є привабливим художнім вимислом [Карпенко 2007, 21]. Говорячи про витoki соціально-побутової казки, О. Бріцина вказує на стародавнє походження і зв’язок “доісторичних уявлень і форм мислення. Водночас, предметом зображення в ній є сучасні оповідачеві історична діяльність, тобто дійсність класового суспільства. Саме зіткнення двох історичних світів, двох світоглядних систем і визначає художню своєрідність” [Бріцина 1987, 5].

Отже, аналіз китайської народної казки “Як мавпи діставали з криниці місяць” та української народної казки “Як лис показав вовкові масло” демонструє подібність мотиву “виловлювання місяця” у цих двох текстах, їх належність до тваринного епосу. Але ці два тексти відрізняються, є неподібними у сюжетному плані і не належать до однакового різновиду казок про тварин.

Розглядаючи мотив “виловлювання місяця”, звичайно, ми не можемо оминути й казковий інший сюжет з цим мотивом, до якого можна віднести текст китайської народної казки “Як мавпи діставали з криниці місяць”. ППК у розділі “Анекдоти” серед групи сюжетів “Про дурнів і простаків (пошехонців)” міститься сюжет АА -1250 “*Тащат из колодца будто бы, упавший туда месяц*”. Цей сюжет представлений текстом зі збірника етнографічних матеріалів А. Можаровського “Из жизни крестьянских детей. Этнографические материалы. В приложении русские народные присловия. Собрал в Казанской губернии Александр Можаровский. Казань, 1882”. Текст “Казанцы в Кабане месяц бреднем ловили” має усі ознаки етносоціумної групи фольклорної прози: “*Один татарин увидел раз в колодце отражение луны и подумал, что она упала туда с неба. Он спустил туда бугор, чтобы вытащить ее, но багор вместо луны задел в колодце за бревно. Татарин тащил, тащил, тащил, кричал, да, как веревка-то порвалась, и хлопнулся со всех ног затылком об землю, а глаза прямо к месяцу и закричал: “Ай Алла! Больно ушибся, да месяц вытащил”* [Можаровский 1882, 86]. Отже, текст китайської народної казки “Як мавпи діставали з криниці місяць” належить до групи казок про тварин.

А текст “Казанцы в Кабане месяц бреднем ловили”, який було зафіксовано на території Казанської губернії, можна віднести до анекдотів про дурнів і про-стаків, що є набагато пізнішим утворенням (до етносоціумної групи фольклор-них текстів належать твори, тематика, проблематика та персональний склад яких стосується відображенням співіснування, взаємодії представників різних етносів, фольклорне відображення їх взаємин та співбуття у соціумі. Такі тек-сти акцентують на етнічній приналежності персонажів, на домінуванні фоль-клорних патернів, які і мають визначати поведінку, чітко постулюють народні уявлення про етнічного Свого, Інакшого або ж Чужого). У майбутньому про-ведення порівняльного дослідження відкриває нові перспективи проведення досліджень китайської народної казки та зафіксованої Казанської губернії.

Акцентуємо увагу, що такий сюжет відсутній у покажчику М. Андрєєва, що дозволяє припустити про відсутність серед власне українських казок тексту з цим сюжетом.

Також у тексті китайської народної казки “Як мавпи діставали з криниці місяць” можна прослідкувати контамінацію двох сюжетів: сюжет АА 1250 (дістають воду з криниці: зверху криниці кладуть колоду; одна людина три-мається за колоду руками, наступний дереться донизу і береться за його ноги і т. д. (подібним чином кілька чоловік намагаються спуститися з дерева) <...> [Бараг 1979]), порівняймо, “Порадилися мавпи і вирішили, що пропозиція слушна. Позазазили на дерево. Одна мавпа міцно вхопилася задніми лапами за гілляку, що простяглася над криницею, і повисла вниз головою. До неї при-чепилася інша мавпа, взявшись своїми задніми лапами за передні старої. Так, тримаючись одна за одну, мавпи повисли довгою вервечкою над криницею. Останнім у цьому довгому ланцюгу було мавпеня” [Чирка 1991, 59] і сюжет АА-1250 (витягують з колодязя місяць, який начебто туди упав [Бараг 1979]): “Велика мавпа підбігла до криниці і зазирнула всередину. Ясне коло місяця справді виблискувало на дні. Скликкала вона всю ватагу й каже: – Справа кепська! Місяць упав у криницю. Треба якось дістати його звідти, поки він не потонує. – Лізьмо на дерево! – запропонувало мавпеня. – Почіпляємося одне за одного і довгим ланцюгом спустимося прямо в криницю. Так і витяг-немо його звідти” [Чирка 1991, 59].

Отже, спільним у китайському та українському фольклорі є те, казки про тварин належать до найдавніших творів. Знищення ореолу сакральності зумо-вив переформатування магичної функції казки як частини обряду і стимулю-вав зародження та розвиток розважального компоненту. Дослідження демон-струють у казкових текстах вплив пізніших історично-культурних епох. Про-те у китайській казковій традиції сюжетів про тварин зафіксовано порівняно мало (близько 30), у той час як в українській казковій сюжетитці нараховується значно більше (понад 210 одиниць).

Персональний склад засвідчує, що досліджувані тексти китайської народної казки та української народної казки належать до групи казок про тварин. Ки-тайська казка “Як мавпи діставали з криниці місяць” (збірник, упорядкований І. Чиркою) має повчально-дидактичний характер з рисами розважальності, у той час як українська казка “Як лис показав вовкові масло” (збірник, упоряд-кований В. Гнатюком) належить до трікстерських казок. Спільним цих двох текстів є мотив “виловлювання місяця”, але в китайському тексті це сталося

через незнання та малий життєвий досвід, а в українському ж – трікстер вдало скористався глупотою свого опонента. Окремо варто наголосити, маючи подібний мотив, ці дві казки мають в своїй основі різні сюжети. Результати статті відкривають перспективи подальших розвідок та проведення подальших порівняльних досліджень китайського та українського казкового епосу.

ЛІТЕРАТУРА

Андрєєв М. П. Сюжетний показчик українських народних казок / упоряд., встуна стаття, післямова та переклад з рос. С. Д. Карпенко. Біла Церква : ТОВ “Білоцерківдрук”, 2015. 184 с.

Антропологія: стародавні китайські символи та їх значення. URL: <https://cutt.ly/tITHB6E> (дата звернення: 10.01.2022).

Бараг Л., Березовский И., Кабашников К., Новиков Н. Сравнительный указатель сюжетов. Восточнославянская сказка. URL: <http://www.ruthenia.ru/folklore/sus/index.htm> (дата звернення: 07.01.2022).

Березовський І. Казки про тварин. (Українська народна творчість). Київ : Наукова думка, 1976. 575 с. URL: <https://cutt.ly/fleAEK9> (дата звернення: 10.01.2022).

Бріцина О. Соціально-побутова казка / упоряд., передм. та примітки О. Ю. Бріциної. Київ : Дніпро, 1987. 281 с.

Грищенко І. В. Народна проза Куп'янщини у записках Петра Іванова: сюжет, мотив, образ. Миронівка : ЗАТ “Миронівська друкарня”, 2010. 164 с.

Дунаєвська Л. Ф. Українська народна проза (легенда, казка) – еволюція епічних традицій. Київ : “Бібліотека українця”, 1997. Вид. 2-е. 384.

Зінчук М. Українська народна казка Подніпров'я (Наддніпрянщини). *Українські народні казки* / Записав, упорядкував і літературно опрацював М. Зінчук. URL: <https://cutt.ly/cOzPHJT> (дата звернення: 05.02.2022).

Карпенко С. Д. Міфологічні мотиви в українських народних казках про тварин. Біла Церква : ВАТ “Білоцерківська друкарня”, 2007. 170 с.

Чирка І. Китайські народні казки: для молодшого шкільного віку / упоряд., вступне слово та переказ з кит. І. К. Чирка; мал. О. М. Михайлової-Родіної. Київ : Веселка, 1991. 159 с.

Лановик М. Лановик З. Українська усна народна творчість : підручник. 3-є вид., стер. Київ : Знання-Прес, 2005. 591 с.

Можаровский А. Из жизни крестьянских детей. Этнографические материалы. В приложении русские народные присловия. Собрал в Казанской губернии Александр Можаровский. Казань, 1882. 95 с. URL: <https://cutt.ly/nPRq5a4> (дата звернення: 05.02.2022).

Обезьяна (символ). *Megabook. Универсальная энциклопедия Кирилла и Мефодия*. URL: <https://cutt.ly/PIrvobX> (дата звернення: 10.01.2022).

Рифтин Б. Герои и сюжеты китайских сказок. Китайские народные сказки / пер. с кит. Б. Рифтина. Москва : ГРВЛ-Наука, Восточная литература, 1972. С. 5–24. URL: <https://coollib.com/b/123845/read> (дата звернення: 10.01.2022).

Упоров А. В. Сущность китайских сказок, аспекты и этапы их изучения и проблемы типологии. *Вестник Хакасского государственного университета им. Н. Ф. Катанова*. 2019 № 29. С. 108–115. URL: <https://cutt.ly/TPRld7v> (дата звернення: 15.01.2022).

Українські народні байки (звіринний епос) [Електронна копія]. Львів : Накладом Наук. т-ва ім. Шевченка. З друк. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1916. *Наукове товариство ім. Шевченка. Етнографічний збірник*; Т. 37–38. Т. 1–2: [Електронна копія] / зібрав В. Гнатюк. Електрон. текст. Дані (1 файл: 234 Мб). 1916 (Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2011). URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=1051> (дата звернення: 15.01.2022).

Шкелебей В. В. Образи міфічних, диких та свійських тварин в китайських прислів'ях та приказках. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2012. Вип. 19. С. 175–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2012_19_26 (дата звернення: 15.01.2022).

REFERENCES

Andryeyev M. (2015) *Syuzhetnyy pokazhchyk ukrayins'kykh narodnykh kazok*. TOV Bilotserkivdruk. Bila Tserkva (in Ukrainian).

Antropolohiya: starodavni kytays'ki symvoly ta yikh znachennya, available at: <https://cutt.ly/tITHB6E> (in Ukrainian).

Barag L., Berezovskiy I., Kabashnikov K., Novikov N. (1979) *Sravnitel'nyy ukazatel' syuzhetov. Vostochnoslavyanskaya skazka*. URL: <http://www.ruthenia.ru/folklore/sus/index.htm> (in Russian).

Berezovs'kyy I. (1976) *Kazky pro tvaryn. (Ukrayins'ka narodna tvorchist')*. Naukova dumka. Kyiv, available at: <https://cutt.ly/fIeAEK9> (in Ukrainian).

Britsyna O. (1987) *Sotsial'no-pobutova kazka*. Dnipro. Kyiv (in Ukrainian).

Hryshchenko I. (2010) *Narodna proza Kup'yanshchyny u zapysakh Petra Ivanova: syuzhet, motyv, obraz*. ZAT Myronivs'ka drukarnya. Myronivka (in Ukrainian).

Dunayevs'ka L. (1997) *Ukrayins'ka narodna proza (lehenda, kazka) – evolyutsiya epichnykh tradytsiy*. Vyd. 2-e. Biblioteka ukrayintsya. Kyiv (in Ukrainian).

Zinchuk M. *Ukrayins'ka narodna kazka Podniprov'ya (Naddniprov'anshchyny)*. *Ukrayins'ki narodni kazky*, available at: <https://cutt.ly/cOzPHJT> (in Ukrainian).

Karpenko S. (2007) *Mifolohichni motyvy v ukrayins'kykh narodnykh kazkakh pro tvaryn*. VAT Bilotserkivs'ka drukarnya. Bila Tserkva (in Ukrainian).

Kytays'ki narodni kazky: dlya molodshoho shkil'noho viku / uporyad., vstupne slovo ta perekaz z kyt. I. K. Chyrka (1991). Veselka. Kyiv (in Ukrainian).

Lanovyk M. And Lanovyk Z. (2005) *Ukrayins'ka usna narodna tvorchist' : pidruchnyk*. 3-ye vyd., ster. Znannya-Pres (in Ukrainian).

Mozharovskiy A. (1882) *Iz zhizni krest'yanskikh detey. Etnograficheskiye materialy. V prilozhenii russkiye narodnyye prisloviya. Sobral v Kazanskoy gubernii Aleksandr Mozharovskiy*. Kazan', available at: <https://cutt.ly/nPRq5a4> (in Russian).

Obez'yana (simvol). *Megabook. Universal'naya entsiklopediya Kirilla i Mefodiya*, available at: <https://cutt.ly/PIrvobX> (in Russian).

Riftin B. (1972) *Geroi i syuzhety kitayskikh skazok. Kitayskiye narodnyye skazki*. GRVL-Nauka, Vostochnaya literatura. Moskva. pp. 5–24, available at: <https://coollib.com/b/123845/read> (in Russian).

Uporov A. (2019) “Sushchnost' kitayskikh skazok, aspekty i etapy ikh izucheniya i problemy tipologii”. *Vestnik Khakasskogo gosudarstvennogo universiteta im. N. F. Katanova*. № 29, pp. 108–115, available at: <https://cutt.ly/TPRld7v> (in Russian).

Ukrayins'ki narodni bayky (zviryunnyy epos) [Elektronna kopiya]. – L'viv : Nakladaom Nauk. t-va im. Shevchenka. Z druk. Nauk. t-va im. Shevchenka, 1916. Naukove tovarystvo im. Shevchenka. Etnohrafichnyy zbirnyk; T. 37–38. T. 1–2: [Elektronna kopiya] / zibrav V. Hnatyuk (1916). – Elektron. tekst. Dani (1 fayl: 234 Mb). – 1916 (Kyyiv: NBU im. Yaroslava Mudroho, 2011), available at: <https://elib.nlu.org.ua/view.html> (in Ukrainian).

Shkelebey V. (2012) “Obrazy mifichnykh, dykykh ta sviys'kykh tvaryn v kytays'kykh prysliv'yakh ta prykazkakh”. *Komparatyvni doslidzhennya slov'yans'kykh mov i literatur. Pam'yati akademika Leonida Bulakhovs'koho*. Vyp. 19, pp. 175–183, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2012_19_26 (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 07.02.2022

UDC 821.581Gu

PSYCHOSEMANTICS OF GREY COLOR IN GU CHENG'S CREATIVE WORK AS THE SYMPTOM OF HIS MENTAL DEPRESSION, MANIAC HABITUDE AND SUICIDAL IDEATION

O. Hul

Senior lecturer,
National Academy of the Security Service of Ukraine
22, M. Maksymovycha str., Kyiv, Ukraine, 03022
sandy84@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-0170-8150>

A. Bracki (research advisor)

Professor, dr. hab.,
Borys Grinchenko Kyiv University
22, Bulvarno-Kudriavska str., Kyiv, Ukraine, 04053

University of Gdańsk

51, Wita Stwosza str., Gdańsk, Poland, 80-308
asbracki@wp.pl
<https://orcid.org/0000-0002-8327-0468>

Introduction. This article analyses “the Self-concept” of the individual through the lens of the color semantics and color codes of the author, using the example of the Chinese poet-dissident Gu Cheng and his creative work. The color projection of the early and late author’s artistic endeavor is the reflection of his mental condition, reflection of the outside world, and his rebellious temperament and secluded life. Color codes are decrypted within the article by means of the psycho-semantic portrait of the poet, namely – by means of “colorful Self-portrait”, which has been purposefully offered by the poet to his reader as a means of the code communication. Such a means of presenting one’s own world perception made it possible to trace the introvert, who always tried to be heard, but was afraid. The non-randomness of the color code associations should be explained, firstly, by the destiny of the poet-dissident in China, and later on – the poet “in exile”, who had to hide, and had to present one’s own creative work through codes, associations and symbols. These facts may prove that the author had been writing not for everybody, but only for those, who could understand him.

The appearance of the grey color within Gu Cheng’s writings and association of oneself with the “grey suit” were not accidental. The research of the psychosemantics of grey color gives the key to understanding the mental deviation of the Chinese poet. Thus, the article offers the brief introduction to the psycho-semantics of the grey color and the semantics of

the “negative” color connotations and color combinations. Furthermore, at analyzing the poet’s biography, there had been carried out the analyses of the “positive” color codes within the early creative writing of the poet with progressive displacement of the “positive” and transferring the lyrical text to the “negative” codes and symbols.

The attention is focused on the semantics of the grey color, on the thoughts and actions of the poet. The article presents the two main reflections of Gu Cheng’s character. The first one reveals the hidden endeavors of his private life, the second one – shows the maniacal language of symbols, which could be read in his lyrics. Gu Cheng has hidden his mental condition from the society in his every-day life, but has been “crying out” about his pain in his lyrics and prose. We observe the formation of the dual personality: the introvert – in a real life, and extravert – in creative work. Such a split personality image was typical for the Chinese “Misty poets”, whose creative life has been formed as “underground writing” in Celestial Empire and has continued “in exile” far from Motherland.

Methods of the research. The article presents the problem by the spectrum of the following psychological methods: biographical method, psychological testing, natural experiment, supervision, psychological simulation of the expectative life events. Among the literary methods, we mainly apply: biographical method, comparative method, sociohistorical approach.

Results. By means of the color semantics we show the transformation of the man’s thinking. The changing of the poet’s mental condition is given through decoding the color semantics, using cultural studies, psychological and sociological approaches. The early Gu Cheng has revealed himself by “warm” color connotations, the late creative work of the author consisted of depressive, maniac and suicidal language codes.

Grey color predominance and the domination of the dark items in the poetic language codes of Gu Cheng reveals the sick condition and the depressive state of the writer. The escalation of the sickness is traced via the grey color frequency, refusal of the “positive” colors, which finally brought to maniacal jealousy and physical abuse.

The poet aimed to use the color codes, thus, to be heard, needed help and treatment. But the alien society and environment, remote and indifferent toward the poet, couldn’t accept the pushed aside writer and couldn’t timely foretell the tragedy.

Conclusions. The results of the research may be used for creating the unique color portrait of the personality, which will help to project the psychological portrait of the person, being in depression. The article shows the personal transformations in gradation from “positive” to “negative”, via decoding the color code semantics. Such a color approach toward “the Self-concept” analyzing helps to trace the appearance and climax of the maniac and suicidal behavior through the poet’s writing. At the same time, we may underline the importance of the dual nature within decoding the color associations, appealed to by the author. Thus, we focus attention not just at color semantics, typical for the culture of the society, but we analyze the color as the code and symbol considering the color psycho-semantics, confirmed by the scientific conclusions.

Detailed approach to the studies of the man’s color portrait is not just the subject of scientific discourse and researches, but is also the key to social and criminalistic investigations and decisions.

Keywords: psychosemantics, grey color, color code, Self-concept, mental deviation, suicidal ideation, depression, maniac condition.

ПСИХОСЕМАНТИКА СІРОГО КОЛЬОРУ В ТВОРЧОСТІ ГУ ЧЕНА ЯК ПРОЯВ ЙОГО ДЕПРЕСИВНОГО СТАНУ, МАНІАКАЛЬНИХ СХИЛЬНОСТЕЙ ТА СУЇЦИДНОГО МИСЛЕННЯ

О. Гуль, А. Брацкі

Вступ. У статті аналізується “Я-концепція” індивіда крізь призму колірної семантики та колірних кодів автора на прикладі творчості китайського поета-дисидента Гу Чена. Колірні проекції ранньої та пізньої творчості митця є рефлексією його психологічного стану, віддзеркаленням оточуючого світу, проявом бунтівного характеру та “вовкуватості” поета. Колірні коди у статті дешифровано за допомогою психосемантичного портрета митця, а надто – засобами аналізу “колірного автопортрету”, який поет навмисно пропонує своєму читачеві як засіб кодового спілкування. Такий спосіб представлення власного світосприйняття дозволяє простежити інтроверта, який завжди хоче бути почутим, проте боїться. Невипадковість кодових колірних асоціацій пояснюється, насамперед, долею поета-дисидента в Китаї, а згодом – поета “в екзилі”, який завжди змушений ховатись, а власну творчість репрезентувати у вигляді мовних кодів, асоціацій, символів. Це говорить про те, що митець писав не для загалу, а спрямовував написане лише для тих, хто зрозуміє його.

Поява сірого кольору в творчості Гу Чена і асоціації себе із “сірим костюмом” є невинуватими. Дослідження психосемантики сірого кольору дає ключ до аналізу та інтерпретації розумових відхилень китайського поета. Відтак у статті запропоновано стислий екскурс до психосемантики сірого кольору та семантики “негативних” колірних конотацій і колірних сполучень. Далі, у ході висвітлення біографії митця, проведено аналіз “позитивних” колірних кодів у ранній творчості поета, із поступовим витісненням “позитивного” і перелаштуванням ліричного текстового масиву до “негативних” кодів і символів.

Увага зосереджена на семантиці сірого кольору, на думках і вчинках поета. У статті аналізується особистість Гу Чена у двох площинах. У першій описуються приховані бажання та устремління, пов’язані з особистим життям, у другій – відображено мову колірних кодів хворої людини, маніяка, що прочитується у його ліриці. Гу Чен приховує свій психічний стан від соціуму в повсякденному житті, проте “кричить” про свій біль у ліриці, прозі. Ми спостерігаємо за формуванням роздвоєння особистості: інтроверт у житті, екстраверт – у творчості. І таке роздвоєння є типовим для китайських “Туманних поетів”, чия творча стежка формувалась у підпільному русі на теренах Піднебесної і продовжилась “в екзилі” далеко за межами Батьківщини.

Методи дослідження. Стаття розкриває проблематику в спектрі таких психологічних методів: біографічний метод, психологічне тестування, експеримент, спостереження, психологічне моделювання ситуації та подальших дій. Серед літературних методів, переважають: біографічний метод, порівняльний метод, соціоісторичний метод.

Результати. За допомогою семантики кольору в статті показано трансформацію психології людини. У статті проаналізовано зміну психологічного стану поета крізь призму колірної семантики з позиції культурології, психології та соціології. Ранній Гу Чен проявляє себе “теплими” колірними конотаціями, пізній творчість митця – це депресивні, маніакальні та суїцидальні мовні коди.

Переважає сірого кольору й темних відтінків у таких кодах Гу Чена розкриває хворобливий та депресивний стан митця. Посилення хворобливих проявів простежується у зв’язку з більш частим згадуванням сірого кольору, витісненням “позитив-

них” колоративів, що, своєю чергою, на побутовому рівні виливається у маніакальні ревнощі та фізичне насильство.

Поет свідомо уводив колірні коди, прагнув бути почутим, потребував допомоги й лікування. Проте чужий соціум і оточення, далекі та байдужі до творчості поета, не сприйняли відлюдькуватого митця і вчасно не попередили трагедію.

Висновки. Результати дослідження можуть бути використані для окреслення унікального кольорового портрету особистості, що є підґрунтям для подальшого проектування психологічного портрету людини, яка перебуває у депресивному стані. У статті засобами кольору вдалося дешифрувати особистісні трансформації в градації від позитивних до негативних. Такий колірний підхід до аналізу “Я-концепції” індивіда дозволяє простежити появу і кульмінацію маніакальних та суїцидальних проявів кризь призму творчості. Водночас можемо зробити висновок про важливість дуальності у ході декодування кольорних асоціацій, до яких апелює автор. Так, увага фокусується не лише на семантиці кольору, притаманній для культури соціуму та відповідного соціокультурного сприйняття і відтворення. Аналіз кольору як коду і символу у творчості має також розглядатись з урахуванням колірної психосемантики, підкріпленої науковою думкою.

Подібний деталізований підхід до вивчення колірного портрету індивіда є не лише предметом наукового дискурсу і наукових розвідок, але й слугує ключем до соціальних і криміналістичних досліджень та висновків.

Ключові слова: психосемантика, сірий колір, колірні коди, Я-концепція, розумові відхилення, суїцидальні прояви, депресія, маніакальний стан.

Введение

Статья построена в плоскости анализа трех ключевых вопросов: *первый* касается семантики и символики серого цвета в аспекте проведенных психологических исследований и тестов; *второй* направлен на анализ последующей реализации серого цвета в лирическом контексте Гу Чэна с поисками скрытого смысла депрессивного состояния и расстройства психики поэта, а также расшифровки подтекста образов и символов, которые стоит трактовать, ссылаясь на серый цвет, определяющий код “Я-концепции” поэта. *Третий* этап нашего анализа затрагивает описание исхода того, что поэт не был услышан читателем, тут же описывается факт того, что поэт не мог смириться с некоторой отверженностью в обществе. Речь пойдет о кульминации жизненного пути Гу Чэна с ярким обострением шизофрении, проявлением маниакальных наклонностей по отношению к любимой супруге и, как довершающий конец бегства поэта от самого себя – к суициду. В дополнение к перечисленной проблематике статьи стоит упомянуть о физическом насилии по отношению к сыну и супруге, а также о той легкости, с которой поэт посредством кода *серого цвета* предупреждал о своих наклонностях, выражая цветом и символами проявления большого разума в лирике и прозе, тем самым используя особый авторский стиль осознанного маньяка.

Объектом нашего исследования является появление *серого цвета* в творчестве Гу Чэна как элемента “Я-концепции” поэта. Мы постараемся отследить, как происходит трансформация сознания человека, апеллирующего изначально к “теплой” колористике красного и желтого, к “жизненной” колористике зеленого, синего; и постепенный спад жизненной энергии, апатия, исчезновение интереса к жизни, неприятие себя в новом социуме и культуре, нагнетание недоверия к супруге и окружающим людям, разочарованность в жизни, и как следствие – подача своего “цветового портрета” с позиции серости, черноты, тусклости, безразличия.

Предметом исследования является символика и семантика серого цвета в контексте лирики с детализацией вариативности интерпретаций сюжета.

Первоочередными задачами, выстраиваемыми в статье, являются:

1) анализ биографии поэта как ключ к психотипу самого поэта и его лирического героя;

2) формирование краткой сводки по психосемантике серого цвета, собранной на основании теоретической и практической карты психологии серого цвета;

3) раскрытие семантики серого цвета Гу Чэна посредством анализа “серости” в его лирике;

4) сопоставление психосемантики серого цвета с “Я-концепцией” поэта-эмигранта и перекодировкой “цветового портрета” в сторону негативных коннотаций, переходом от психотипа экстраверта к интроверту;

5) анализ возможных психических отклонений Гу Чэна в контексте серого цвета;

6) исследование маниакально-суицидального исхода жизненного пути китайского литератора в плане возможности предотвратить трагедию, прослеживая сбой в психике на примере доминирования серого цвета в “позднем” творчестве Гу Чэна.

Разделяя исследование в статье на две плоскости – *цвет* и *личность* – стоит разграничивать и теоретическую базу нашего исследования.

Материал и методы исследования

Исследования серого цвета детально представлены в работах таких ученых, как: Л. Шварц – “Изменения цветоощущения в эмоциональных состояниях” (1948), Э. Дорофеева – “О возможных критериях распознавания эмоциональных состояний” (1968), Э. Дорофеева, А. Карпинский, Ф. Случевский, Б. Щербатов – “Некоторые пути объективных дифференцировок особенностей эмоционального фона при различных психопатологических состояниях” (1969), Э. Дорофеева – “Сдвиги цветовой чувствительности как индикатор эмоциональных состояний” (1970), И. Дашков, Е. Устинович – “Экспериментальные исследования валидности шкалы субъективного предпочтения цвета (тест Люшера)” (1980), М. Люшер – “Тест Люшера. Оценка личности через выбор цвета” (1985), Б. Базыма – “Исследование отношения к цвету как метода в диагностике эмоциональных нарушений при шизофрении. Диссертация и автореферат на соискание ученой степени кандидата психологических наук” (1991), Б. Базыма – “Психология цвета: Теория и практика” (2005), М. Люшер – “Четырехцветный человек” (2005), Дж. Боурн – (Jennifer Bourn) “Color Meaning: Meaning of The Color Grey” (2010), Х. ван Браам (Hailey van Braam) – “Gray Color Psychology and Meaning” (2000).

Цветовую гамму действительности поэта описывает А. Бодоева “Символика цвета в творчестве китайского поэта Гу Чэна (1956–1993)” (2010), которая также отмечает *преобладание серого цвета*, как характеристики *депрессивного состояния* и «пессимистических настроений, навеянных эпохой “культурной революции”» [Бодоева, 2010, 68]. Стоит обратить внимание, что ученая смещает акцент в сторону присутствия позитивного мышления поэта, приводя в своем исследовании примеры зеленых, красных, желтых и золотистых проявлений в лирике.

Актуальность статьи прослеживается в том, что личность *Гу Чэна*, его творчество и психо-эмоциональное состояние все еще исследованы недостаточно, анализируются в основном в контексте китайской “Туманной поэзии” (“朦胧诗”)

на примере таких работ, как: М. Хайдапова “История формирования и развитие китайской “туманной поэзии”” (2010); М. Хайдапова “Идейно-художественное своеобразие китайской “Туманной поэзии” (2012), Ю. Безверхняя “Стилистические фигуры китайской “Туманной поэзии” XX века” (2013), О. Шулунова “Туманная поэзия” и “Поэзия третьего поколения”: преемственность и оппозиция концептов” (2019).

Библиография Магхела ван Кревела (Maghiel van Crevel) представляет собой целый ряд синологических исследований, посвященных жизненному пути китайских поэтов-эмигрантов XX века: “Lower Body Poetry and Its Lineage: Disbelief, Bad Behavior and Social Concern” (2008); “Avant-Garde Poetry in China since the 1980s” (2016); “Dangdai Zhongguo xianfeng shige shige yu shiren xingxiang “Images of Poetry and Poethood in Contemporary Chinese Avant-Garde Poetry” (2009); а также в соавторстве с Си Чуанем “Avant-garde Poetry in a Changing China” (1999).

Заинтересованность в исследовании личности самого Гу Чэна и его лирики стала предметом незначительного количества исследований в литературе, в частности, о нем писали: М. ван Кревел (Maghiel van Crevel) “Review of: Li X. Essays, Interviews, Recollection and Unpublished Material of Gu Cheng, 20th-Century Chinese Poet: The Poetics of Death” (2000); А. Бодоева “Поэт в изгнании (жизнь и творчество поэта Гу Чэна за границей)” (2009); А. Маргарито “Reflections of the West in Gu Cheng’s Life and Poems” (2012).

Жизнеописание Гу Чэна и его супруги Се Е, представлено в хрониках А.-М. Бреди (Anna-Marie Brady) “Умершие в изгнании” (оригинальное название “DEAD IN EXILE: The Life and Death of Gu Cheng and Xie Ye”, 1997).

В статье используются следующие **психологические методы**: биографический метод, психологическое тестирование, естественный эксперимент, наблюдение, психологическое моделирование (в аспекте моделирования возможного исхода жизненных событий). Среди **литературных методов**, используемых в статье, стоит отметить: художественный метод теории литературы, биографический метод, метод литературной герменевтики, социально-исторический метод, компаративистику.

Результаты

1. Психосемантика серого цвета в научной мысли

Психология восприятия *серого цвета* в большей степени ориентируется на истоки мысли эпохи Средневековья, когда *серый*, применяемый повсеместно с *коричневым*, выдавал простолюдинов, в общей семантике “нищеты, безнадежности, убогости, несчастья, неподвижности и безутешности”, а также *ассоциаций серого с пылью и прахом*. В одночасье семантика *коричневого* была сопряжена с ограничениями и умеренностью в жизни, доминирующей расчетливостью [Базыма 2005, 14–16, 24].

В 1947 году Генрих Фрилинг разработал тест, характеризующий личность человека посредством раскрытия бессознательного, используя метод “Цветового зеркала”. В процессе исследования тестируемые неосознанно выдавали положительные и отрицательные стороны своей личности, проводя ассоциации цвета с эмоциями, а также составляя субъективную ранжировку цветов согласно своим предпочтениям и настроению. Тест позволял с четкостью проследить последующие действия испытуемого, формируя ряд мотивов. Г. Фрилинг смог доказать, что цветовые предпочтения также объясняются возрастом и полом испытуемых:

согласно проведенным исследованиям, *ребенок возрастом 4–10 лет склонен отвергать коричневый, серый, черный и другие темные оттенки*. Позитивное мышление ребенка изначально нацелено на положительные и теплые цветовые ассоциации с *красным, розовым, бирюзовым цветом* [Базыма 2005, 34]. В своих исследованиях Г. Фрилинг во многом отразил и продолжил теории И. В. Гете “К теории цвета” (1810), В. Кандинского “О духовном в искусстве” (1910), В. Кандинского “Ступени: текст художника” (1918).

Ряд исследований по приоритетности выбора цвета и цветовой гаммы провел М. Люшер в 1949 году. Стоит отметить, что тесты М. Люшера показали схожесть результатов исследования по определению психосоматических проблем и депрессивных состояний личности, полученных Г. Фрилингом, относительно приоритетности в выборе *серого цвета*. М. Люшер подобно ученым-единомышленникам оперирует понятием “Я-концепции” и “цветового автопортрета” как критериям глубокого анализа личности, своевременного выявления стресса, психоэмоционального выгорания, психических расстройств, с дальнейшим проявлением агрессивного поведения. В соответствии с результатами тестов М. Люшера *серый цвет* стоит рассматривать в *ассоциативном ряде коричневого и синего*, что раскрывает состояние грусти тестируемого, или же анализировать наряду с оттенками *коричневого и черного*, что говорит об утомлении испытуемых. В своих исследованиях ученые-психиатры, психологи и психолингвисты А. Ольшанникова, В. Семенов, Л. Смирнов (1976), А. Эткинд (1979; 1980–85), Л. Собчик (2012), подтвердили *негативно-депрессивные коннотации серого цвета как доминирующего*. На основании своих исследований А. Эткинд соотносит *серый цвет с утомлением, грустью, стыдом, отвращением и страхом* (А. Эткинд, результаты исследований, изложенные в диссертации “Разработка медико-психологических методов исследования эмоциональных компонентов отношений личности и их применение в изучении неврозов и аффективных расстройств”, 1985).

Несмотря на смещение *ранжировки цветов в соответствии с возрастом и преобладанием умеренных и спокойных оттенков серого, оливкового, серо-оливкового, коричневого, серо-коричневого*, испытуемые, в целом, отдают предпочтение теплым оттенкам красного, желтого, синего и зеленого. В гипнотическом состоянии, как подтверждающей методике ранжирования цвета, и четком проявлении бессознательного, испытуемые при ощущении радости называли красный и желтый, в то время, как гипнотическое *внушение чувства вины, вызывало у испытуемых ассоциации с серым* или синим цветом (В. Петренко, В. Кучеренко, 1988).

Стоит отметить, что люди, больные шизофренией отдают предпочтение голубому, серому, черному, красному и зеленому цвету в тесте на ассоциации с положительными эмоциями и чувством радости, а свое общее настроение больные описывают *серым цветом* [Базыма 2005, 62, 72]. При приеме нейролептиков больные не используют ассоциаций с теплыми цветами, отдавая четкое предпочтение *серому, синему и коричневому цвету* [Базыма 2005, 73].

Серый цвет принято ассоциировать в негативном контексте дождя, промерзлого грунта, асфальта, серости жизни, однако спорным вопросом в данном контексте является соотношение серого цвета с ощущением радости от серых будней, дождя, тумана. С точки зрения психологии *серый* несет негативную семантику, а с точки зрения искусства, литературы, современного дизайна в интерьере *серый* носит нейтральную или положительную ассоциацию. И тут стоит напомнить,

что в современном деловом стиле преобладают именно серые и синие оттенки, а в строгом официальном стиле – черные.

Попробуем разобраться, настолько ли правильным является общепринятое в психологии утверждение о соотношении проявления душевных болезней с *серым цветом*. А. М. Эткинд доказал, что люди, страдающие *депрессией*, в 18 % случаев сравнивают себя именно с *серым цветом*, уступая в процентном соотношении черному – 47 % и зеленому – 29 % (Эткинд, 1984–1985). Однако, с учетом современных темпов жизни, где *серость* становится обыденностью и стиранием грани между дифференциацией полов, когда повсеместно идет пропаганда в виде слова “унисекс”, стоило ли акцентировать внимание на цветовых различиях? Женщины и мужчины в 80 % выбирают стиль “унисекс” в одежде, интерьере, осознанно, чтобы сливаться с толпой. При этом выбирают серый, синий, оливковый, бежевый, коричневый и черный как своеобразную маскировку от излишнего внимания, и лишь 20 % населения продолжает использовать в повседневной жизни цветовую гамму – раскрывающую их внутренний мир.

Конец XX – начало XXI века диктует свои правила, и *серый цвет* в современном видении и восприятии цвета вносит оттенок *сдержанности, благородства и делового тона*, в то время как доминирование ярких теплых оттенков воспринимается как желание привлечь внимание к своей личности, как эгоизм, страсть и агрессия.

Подводя итог психологической картины *серого цвета*, резюмируем, что несмотря на современные тенденции в обществе, цветовой портрет/автопортрет личности в доминанте *серого цвета*, в первую очередь, указывает на *грусть, усталость, депрессию, а также рассматривается в изучении расстройств психики (в частности, когда речь идет о шизофрении)*.

2. Цветовой автопортрет Гу Чэна

2.1. Трансформация психологии Гу Чэна под влиянием эмиграции

Разбирая психосемантику *серого цвета* как доминирующего на определенном жизненном этапе в творчестве китайского литератора Гу Чэна, стоит отметить, что сам поэт неосознанно отклонился от теплых цветовых коннотаций в своем творчестве в силу угнетающих обстоятельств, с которыми так и не смог справиться. Для понимания психотипа и эмоционального состояния Гу Чэна в нашем исследовании важную роль играет биографический метод исследования.

Приведем краткую биографическую сводку. Гу Чэн (顾城) родился в 1956 году в Пекине. Является одним из ярких представителей группы китайских “Туманных поэтов” (“朦胧诗人”), поэтов-диссидентов второй половины XX ст., которые очертили себя поэтами-авангардистами, реформаторами и новаторами. Фактически это течение скорее отвечает тенденциям нео-авангардизма, сюрреализма и модернизма. Всемирную славу Гу Чэну принесла его лирика, однако автор также известен своими эссе и новеллами.

Беззаботность жизни юного Гу Чэна сменилась непониманием реальности и политики Культурной революции, когда семье пришлось принудительно переехать из столицы в сельскую местность. Попытки поиска себя на литературном поприще Гу Чэн продолжил в составе группы “Туманных поэтов”. Решительность и твердый характер молодого писателя позволили ему добиться расположения власти на определенный период, а также обрести группу своих почитателей. В этот период жизни творчество поэта наполнено *красным цветом* энергии,

силы и деятельности, а также *зеленым цветом*, цветом жизненных сил. Его молодая, горячая революционная натура *не приемлет серости*, несет собой пропаганду и агитацию, украшенную *красными лозунгами*. Патриотическая, пейзажная и интимная лирика наполнена цветом, тут доминирует *красный цвет*, например, *сафлора* “红花” (“土地是弯曲的”); внутренним *оптимизмом* и романтикой *очерчены небесно-голубые своды*, с которыми поэт сравнивает Небо “蓝天” (“голубое небо”); китайский язык “蓝色就是语言” (“язык имеет голубой окрас”), а чистоту помыслов и чувства, что на сердце, поэт также окрашивает в голубой цвет “心上的蓝天” (“土地是弯曲的”).

Однако обрушившаяся на литераторов волна осуждения, критики, цензуры и репрессий толкает Гу Чэна и его единомышленников к эмиграции. Тихой гаванью, в одночасье, последним прибежищем поэта становится Новая Зеландия. Кроме Гу Чэна, который сменил место жительства вместе со своей супругой Се Е, к эмиграции в Новую Зеландию в 1988 году присоединились: еще один представитель группы “Туманных поэтов” – Ян Лянь (杨炼) с женой Лю Йоухун; подруга семьи Ли Ин (близкая подруга Се Е); брат Се Е – Чжан Чунь, а также сестра Гу Чэна – Гу Сян.

В чужой стране в психике Гу Чэна постепенно зреет недовольство жизнью, невостребованность. Чувство тоски по родине, внутреннее негодование и ощущение неполноты любви выедают поэта изнутри, нарушая его душевное равновесие.

2.2. Серый цвет как код депрессивного состояния поэта

Отображением психоэмоционального состояния поэта становится *доминирующей серый цвет в его лирике*, а также появление темных и черных вкраплений.

Борьба с депрессией и попытки разглядеть светлое будущее прозрачно очерчены семантикой черного (темного цвета, 黑的 hēide – “хэй дэ”, 黑色的 hēisède – “хэй сэ дэ”) в рядках лирики 《一代人》 (“Поколение”):

黑夜给了我黑色的眼睛	Темная ночь дала мне черные глаза
我却用它寻找光明 [顾城,	Однако я смог использовать это для поиска света
《一代人》].	“Поколение”, Гу Чэн,
《一代人》, 顾城	перевод А. Гуль

Уже негативным рядом ассоциаций *с серым цветом* отображен “цветовой портрет” Гу Чэна в поэзии 《雨行》 (“Идет дождь”). Свою “Я-концепцию” и восприятие себя в мире поэт показывает в *окружении серого цвета в повседневной жизни*: “серые тучи” – “云灰灰的”, “темное небо” – “涂黑了天空” [顾城, 《雨行》].

Внутренний мир Гу Чэна постепенно окрашивается в *серый цвет уныния, грусти и безразличия*, о чем открыто заявляет автор в поэзии “Ощущение” (《感觉》):

天是灰色的	Небо <i>серое</i>
路是灰色的	Путь <i>серый</i>
楼是灰色的	Многоэтажки <i>серые</i>
雨是灰色的 [顾城, 118].	Дождь <i>серый</i>
	(顾城, 《感觉》)
	Перевод А. Гуль

Можно было бы не придавать значения окрашиванию пейзажной лирики в *серый цвет* и не искать психо-эмоционального переутомления и депрессивного

состояния автора, если бы на такие рассуждения не натолкнули следующие рядки стиха, раскрывающие болезненное состояние Гу Чэна. В его словах стираются грани восприятия реального и бессознательного в плоскости ассоциаций с промелькнувшей жизнью или же ее бессмысленностью. Свою жизнь поэт сравнивает с “мертвой золой” или “мертвым пеплом”:

在一片死灰中	В кусочке мертвого пепла
走过两个孩子	Проходят два ребенка
一个鲜红	Один – ярко красный
一个淡绿 [顾城, 127].	Один – салатный
	(顾城, “感觉”)
	Перевод Гиль А.

Сравнение детей с красным или салатным цветом – это воспоминание о прошлом, о детстве, где присутствовали краски, беззаботность, а нынешнее – это точка невозврата, мертвая точка, которую поэт очерчивает для себя “кусочком мертвого пепла”. В то же время некое безразличие, которое поэт демонстрирует по отношению к детям, в скором времени станет отображением его отчужденности по отношению к сыну Сэму.

Важно отметить, что само слово “死灰” sǐ huī “сы хуй” – “мертвый пепел”, в лексикологии китайского языка, кроме прямого значения, имеет также переносное, образное значение – “подавленное настроение”, “чувство одиночества”, “чувство тоски и грусти”. Более тяжелый смысловой оттенок прослеживается в переводе слова как – “безжизненный” или “мертвый” (словарь bkrs.info, 死灰). Можем сделать вывод, что свое психическое и физическое состояние Гу Чэн образно, посредством литературного языка и метафор, пытается донести до читателя, используя своеобразную аллюзию. Автор намекает на безысходность, цепляясь за жизнь своим творчеством, прося о помощи и пытаясь быть услышанным, однако боится обратиться за помощью к специалисту.

Депрессия и психическое расстройство еще не в полной мере овладели сознанием Гу Чэна, он в состоянии оценить свою болезненность и описать ее на языке символов. Образ темноты преследует поэта и в лирике “Канцелярское дело” (“案件”). Серостью и темнотой автор указывает на одиночество, которое остро испытывает, проживая в Новой Зеландии.

2.3. Начало конца в сером цвете – реализация маниакально-суицидальных наклонностей Гу Чэна

Свою жизнь в Новой Зеландии сам поэт характеризовал как бегство от суеты, и перенаселенности Китая. Он мечтал создать свой мир, в гармонии с природой. Гу Чэн смог устроиться преподавателем классической китайской поэзии при университете. Казалось бы, идеальная семья, любимая жена и жизнь должна заиграть новыми “теплыми” красками, но не все так просто. Психика Гу Чэна уже в тот период требовала расширения горизонтов для чувств и реализации в творчестве. Одним из таких проявлений становится его одержимость созданием своего уникального “царства женщин” (“女儿国” nǚ’érguó), в котором будут две супруги, и обе любимые. Эту идею литератор изначально лелеял в мечтах и передавал в своем творчестве, что не могло оставить китайских критиков равнодушными. В эмиграционном пространстве никому не было дела до душевных терзаний Гу Чэна, а в Китае фривольность его высказываний подвергалась критике

и цензуре. Гу Чэн мог только говорить о взаимности и понимании в семье, хотя на самом деле чувствовал себя одиноким. Со временем Гу Чэн начал ревновать супругу к ее подруге Ли Ин. Чувство ревности переросло в маниакальные проявления. Со стороны казалось, что Гу Чэн ревнует супругу к ее подруге, либо же подругу к супруге. Приступы ревности перерастали в нервные срывы. Сбой в психике и приступы агрессии усиливались. Гу Чэна одолевало большое желание разделить жизнь с обеими женщинами, в этом он мог признаться лишь посредством символов и кодов в лирике и прозе. Душевные терзания толкали Гу Чэна на мысли о суициде, в котором он видел решение проблемы выбора. В *“большом сером воображении”* Гу Чэна был спроектирован уникальный *“серый мир”*, где он в *сером костюме*, скрыт от глаз окружающих, свободен в отношениях с двумя яркими красивыми женщинами, которых он в лирике ассоциировал с красными цветами. При этом ни одна из них не имела бы права бросить его, поставить перед выбором или критиковать такое поведение. Самовлюбленный эгоист, который требует от других полного подчинения своей воле, и в этом видит идеальность человеческого бытия.

Продолжая тему серого цвета в формировании портрета и *“Я-концепции”* Гу Чэна, стоит вспомнить о *сером старомодном костюме* Гу Чэна, который он привез с собой из Китая и надевал его в Новой Зеландии, пребывая в своем выдуманном мире, дополненном гардеробом из конусоподобных шляп. Свой стиль Гу Чэн называл *“крепостью”*, иногда уточняя, что такая *“крепость”* защищала его самого от его же мыслей [Brady 1997, 130]. Такая манера одевания и агрессии в поведении вызывала негативное отношение местного населения к Гу Чэну, в то же время обаяние супруги Се Е не позволило людям полностью отвернуться от эмигрантов.

Серый стиль в одежде, в литературе, своеобразная “Я-концепция серости” постепенно сформировала психотип убежденного интроверта, пребывающего в состоянии глубокой депрессии с проявлением маниакальных желаний. Гу Чэн искал врагов и опасность в своем окружении, также сильно он боялся быть обличенным в своих отношениях с подругой Се Е. Одним из врагов Гу Чэна стал родной сын, от которого Се Е впоследствии придется отказаться, назначив официального опекуна для ребенка.

Психика Гу Чэна выдает новые команды – преследовать свою жертву. Такое маниакальное преследование каждого шага и слова супруги доводит Се Е до глубочайшей депрессии, длительных истерик и одержимости быть преследованной. Гу Чэн же, опасаясь потерять любимых женщин, постоянно преследует их. Он сопровождает супругу даже при походе в ванную, туалет, подслушивает ее разговоры и открыто угрожает жене расправой в случае, если она попытается его бросить [Brady 1997].

Парадоксом поведения обоих супругов является то, что в последний год своей жизни (1993) оба, Гу Чэн и Се Е, начинают писать лирику и прозу, посвященную сыну Сэму. Это своего рода прощание с ребенком, понимание неминуемого исхода для обоих, смирение и принятие фатума.

Для публики супруги озвучили официальную версию – развод и мирное общение в последующем, однако это был отвод глаз от действительности, которую понимали только близкие и родные люди Гу Чэна и Се Е. Психически больной поэт никогда бы не отпустил супругу из своей жизни живой, боясь даже мысли, что

она может быть счастливой с другим человеком, или что другой человек станет хозяином в его доме.

Убив супругу топором, Гу Чэн, в ее лице, мстил обоим возлюбленным, Се Е и Ли Ин, за предательство. Вынашиваемую годами идею о суициде поэт реализовал в тот же день, повесившись в своем дворе: именно так человек с “серыми мыслями”, человек “в сером костюме” предался вечному забвению, уходя безвозвратно в “серое безмолвие”.

Выводы

В статье мы раскрыли суть “серого костюма”, за которым прятался психически-больной человек в своих попытках уйти от проблем и реального мира, от непонимания общества, но что важнее всего – старался спрятаться от своих дурных мыслей, толкающих его на преступление. Посредством серого цвета, как особого кода мыслеформы и поступков, Гу Чэн выдает всю психосемантику цветовых проявлений серости: *грусть, тоску, депрессию, уныние, отверженность, одиночество, нереализованность*.

Семантика серого цвета в статье – это проявление мышления Гу Чэна, часть его “Я-концепции”, его авторский стиль депрессивного больного, страдающего острыми приступами шизофрении. При этом Гу Чэн – это осознанный больной, который наследует маньяков классических произведений и пытается преподнести свои преступления в красивом виде и форме, создавая некое театрализованное действие, наполненное особым трагизмом. Подражая маньякам из американских фильмов второй половины XX ст., Гу Чэн выбирает стиль *серого тона, серого кода* в творчестве. Эти методы больной использует как предупреждение, намек на дальнейшие действия, в чем прослеживается особое желание привлечь внимание зрителя.

Статья сможет стать предметом дальнейших исследований личности и психоэмоционального состояния людей, выбирающих темную цветовую гамму в *серой доминанте*. Исследования “цветового портрета” могут послужить материалом анализа проявлений маниакальных и суицидальных наклонностей больного. Кроме того, осознанный выбор “серости” в жизни и своеобразный “переход на серую сторону” накладывает отпечаток на мышление человека и помогает составить просчет возможных действий больного, что, в свою очередь, поможет подобрать правильную поведенческую терапию. А также исследования “цветового автопортрета” и “Я-концепции” становятся одними из современных психологических критериев, используемых в криминалистике для идентификации личности и просчета действий человека. Таким образом, построение правильного “цветового портрета личности” раскрывает не только видимую, но и скрытую сторону биографии человека: его отношение к миру и окружающим, его взаимоотношение в социуме, его душевное состояние. Именно такую первостепенную роль психосемантики выбора цвета и цветовой гаммы мы взяли раскрыть в статье, предполагая проведение дальнейших исследований в области выявления психических расстройств и суицидально-маниакальных проявлений, реализованных в контексте посредством семантики цвета и кодовой структуры цвета.

ЛИТЕРАТУРА

- Базыма Б. А. Психология цвета: Теория и практика. Изд: Речь, 2005. 110 с.
Безверхняя Ю. В. Стилистические фигуры китайской “Туманной поэзии” XX века. *Літературознавчі студії*. 2013. Вип. 40(1). С. 33–38.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2013_40%281%29__7 (дата обращения: 18.02.2021).

Блейхер В. М., Крук И. В. Патопсихологическая диагностика. Киев, 1986. 280 с.

Бодоева А. А. Поэт в изгнании (жизнь и творчество китайского поэта Гу Чэна за границей). *Вестник Бурятского государственного университета. Востоковедение*. Вып. 8, Улан-Удэ, 2009. С. 115–120.

Бодоева А. А. Символика цвета в творчестве китайского поэта Гу Чэна (1956–1993). *Вестник Бурятского государственного университета. Востоковедение*. Вып. 8. Улан-Удэ, 2010. С. 67–71.

Brady Anna-Marie. Умершие в изгнании (оригинальное название “DEAD IN EXILE: The Life and Death of Gu Cheng and Xie Ye”). 1997. P. 126–143.

Бразман М. Э., Дорофеева Э. Т. Щербатов В. А. О дифференциации некоторых эмоциональных состояний методом измерения цветовой чувствительности. Проблемы Базыма Б. А. *Психология цвета: Теория и практика 109 моделирования психической деятельности*. Новосибирск, 1967. С. 171–174.

顾城. 顾城的诗. 人民文学出版社. 2010. 176 页。

Gu Cheng. Критичний аналіз поезії 《一代人》. URL: <https://www.qingshi.net/news/?1858.html> (дата звернення: 24.01.2022).

顾城. Критичний аналіз поезії 《雨行》. URL: <https://wenku.baidu.com/view/34da25c7ce84b9d528ea81c758f5f61fb636281e.html?re=view> (дата звернення: 24.01.2022).

Дашков И. М., Устинович Е. А., Экспериментальные исследования валидности шкалы субъективного предпочтения цвета (тест Люшера). *Проблемы моделирования. Диагностика психических состояний в норме и патологии*. Ленинград, 1980. С. 115–126.

Люшер М. Сигналы личности. Воронеж, 1993. 160 с.

Margarito A. S. 2012Reflections of the West in Gu Cheng’s Life and Poems. *Asian and African Studies*. P. 3–19.

Петренко В. Ф. Введение в экспериментальную психосемантику: исследование форм репрезентации в обыденном сознании. Москва, 1983. 175 с.

Плишко Н. К. О некоторых особенностях выбора цветов и сенсомоторных реакциях на световые стимулы различной модальности при изменении эмоционального состояния. *Диагностика психического состояния в норме и патологии*. Ленинград, 1980. С. 135–140.

Руденко В. Е. Цвет – эмоции – личность. *Диагностика психических состояний в норме и патологии*. Ленинград, 1980. С. 107–115.

Хайдапова М. Б.-О. История формирования и развитие китайской “туманной поэзии”. *Вестник Бурятского государственного университета*. 2010. № 8. С. 123–128.

死灰. URL: <https://bkrs.info/slovo.php?ch=死灰> (дата звернення: 24.01.2022).

Эткинд А. М. Цветовой тест отношений (ЦТО). Методические рекомендации. Ленинград, 1985. 18 с.

Эткинд А. М. Цветовой тест отношений и его применение в исследовании больных невротами. *Социально-психологические исследования в психоневрологии*. Ленинград, 1980. С. 110–114.

REFERENCES

- Bazuma, B. (2005). Color psychology: Theory and practice. 110 p.
- Bezverkhnya, Yu. (2013). Stylistic figures of Chinese “Misty poetry” of the 20th century. *Literary studies*. No. 40(1). P. 33–38. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2013_40%281%29__7 (deted: 18.02.2021).
- Bleyhey, V., Kruk, Yi. (1986). Patopsychology diagnitics. Kyiv. 280 p.
- Bodoyeva, A. (2009). Poet in exile (life and creative art of Gu Cheng, being abroad). *Letters of the Buratsky state university. Oriental studies*. No. 8, Ulan-Ude. P. 115–120.
- Bodoyeva, A. (2010). Color symbilics in the creative art of Gu Cheng (1956–1993). *Letters of the Buratsky state university. Oriental studies*. No. 8, Ulan-Ude. P. 67–71.
- Brady, Anna-Marie (1997). DEAD IN EXILE: The Life and Death of Gu Cheng and Xie Ye. P. 126–143.
- Brazman, M., Dorofeyeva, Ye., Scherbatov, V. (1967). Differentiation of some emotional states by means of color sensitivity. Problems of Bazyma. *Color psychology: Theory and practices: 109 modelling of mental activity*. Novisibirsk. P. 171–174.
- 顾城。顾城的诗。人民文学出版社。2010。176 页。
- Gu Cheng, “一代人”。URL: <https://www.qingshi.net/news/?1858.html> (dated: 24.01.2022).
- 顾城。诗歌《雨行》。URL: <https://wenku.baidu.com/view/34da25c7ce84b9d528ea81c758f5f61fb636281e.html?re=view> (dated: 24.01.2022).
- Dashkov, Yi., Ustinivych, Ye. (1980). Experiments of the scale validity of the subjective color preference (test of Lusher). *Modelling problem. Diagnostics of the psychical states: normal and not normal*. L. P. 115–126.
- Lusher, M. (1993). Signals of the personality. Voronezh. 160 p.
- Margarito, A. (2012). Reflections of the West in Gu Cheng’s Life and Poems. *Asian and African Studies*. P. 3–19.
- Petrenko, V. (1983). Introduction to experimental psychosemantics: research of forms in mental sphere. M. 175 p.
- Plishko, N. (1980). About color choice peculiarities and reactions for light stimulation of different modality at emotional condition variation. *Diagnostics of the psychical condition, norm and pathology*. L. P. 135–140.
- Rudenko, V. (1980). Color – emotions – personality. Diagnostics of the psychical state, *norm and pathology*. L. P. 107–115.
- 死灰。URL: <https://bkrs.info/slovo.php?ch=死灰> (dated: 24.01.2022).
- Haidapova, M. (2010). History of forming and development of Chinese “Misty poetry”. *Letters of the Buratsky state university. Oriental studies*. No. 8. P. 123–128.
- Etkind, A. (1985). Color test of relations. Recommendations. L. 18 p.
- Etkind, A. (1980). Color test of relations and its application in research of neurosis sickness. *Socio-psychological research at psychoneurology*. L. P. 110–114.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2022

UDC 811.581'366.587(045)

FUNCTIONAL AND SEMANTIC FEATURES OF THE ASPECTUAL MARKER OF REALIZATION 了 IN MODERN CHINESE

D. Merzliuk

Senior Lecturer

Kyiv National Linguistic University

73, Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, 03150, Ukraine

mengtn84@hotmail.com

The given article deals with the problem of the functional and semantic features of the aspectual marker of realization 了 in the Modern Chinese Language. Research of semantic, grammatical and functional features of the marker 了 is one of the central problems in study of the functional-semantic category of aspectuality in modern Chinese. The functional-semantic category of aspectuality in the Chinese language includes different means to represent the internal temporal structure of a certain situation. Grammatical category of aspect is central in the structure of the functional-semantic category of aspectuality, category of aspect is based on the dichotomy of two sub-categories: perfective aspect and imperfective aspect. The category of realization, that is expressed by morphological marker 了 is a part of perfective aspects/ Semantic invariant of the category of realization include holisticity, telicity, dynamicity and realization. At the same time, the functions of the marker 了 is determined by its interaction with different types of predicates, such as statives, activities, achievements and accomplishments. Statives represent the situation, that involves no changes in the period of its existence, so in the interaction of 了 and the stative predicates, the semantic of inchoativity is realized/ Predicates of activity are durative homogeneous processes, that exclude the final point. The aspectual marker 了 interact with this type of predicates and its function in such utterances is the expression of terminativity, termination of the situation, and also expresses the fact that the situation took place, was realized. Achievements and accomplishments include the final point of situation in their semantic. Accomplishments implies the final point of situation as the result of preliminary process; temporal features of the achievements do not include preliminary process, this type of predicates is punctual. In their interaction with marker 了 the function of completivity is realized, i.e. the certain situation reached its final point and the result was implemented. Therefore, we can conclude, that the function of the aspectual marker 了 is determined by the interaction of its features and temporal features of the predicate.

Keywords: aspectuality, perfectivity, realization, types of predicates, inchoativity, terminativity, completivity.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АСПЕКТУАЛЬНОГО МАРКЕРУ РЕАЛІЗАЦІЇ СИТУАЦІЇ 了 В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Д. О. Мерзлюк

У поданій статті розглядається проблема функціонально-семантичних особливостей аспектуального маркера категорії реалізації ситуації 了 в сучасній китайській мові. Дослідження семантичних, граматичних, функціональних особливостей маркера 了 є однією з центральних проблем вивчення функціонально-семантичної категорії аспектуальності сучасної китайської мови. Функціонально-семантична категорія аспектуальності в сучасній китайській мові включає різноманітні мовні засоби, що презентують внутрішню темпоральну структуру ситуації. Центральною категорією в системі функціонально-семантичної категорії аспектуальності займає граматична категорія аспекту, що базується на опозиції двох підкатегорій: перфективності та імперфективності. Категорія реалізації ситуації, що виражається аспектуальним маркером 了, входить до системи перфективних аспектів. Семантичним інваріантом категорії реалізації ситуації визначаються такі ознаки, як цілісність, граничність, динамічність та реалізація ситуації. Водночас конкретна функція, що реалізується аспектуальним маркером 了 у висловлюванні, формується у взаємодії цього морфологічного показника з різними акціональними класами предикатів, такими як стативні предикати, предикати діяльності, предикати досягнення та предикати виконання. У взаємодії зі стативними предикатами, що вказують на таку ситуацію, яка не змінюється протягом всього періоду існування, аспектуальний маркер 了 реалізує семантику інхотивності – зміну стану або появу нового стану. Предикати діяльності є тривалими гомогенними процесами, що не включають кінцеву точку, аспектуальний маркер 了 у взаємодії з предикатами діяльності реалізує функцію термінативності, тобто припинення розгортання ситуації, вичерпаності ситуації, а також вказує на факт того, що ситуація відбулася, була реалізована. Предикати досягнення та предикати виконання включають у свою семантику кінцеву точку ситуації; предикати виконання вказують на досягнення кінцевої точки як результат попереднього процесу, темпоральні характеристики предикатів досягнення не включають попередній процес, ці предикати характеризуються моментальністю. У взаємодії з цими акціональними класами предикатів аспектуальний маркер 了 реалізує функцію комплетивності, тобто досягнення кінцевої точки розгортання ситуації та реалізації результату. Таким чином, можемо зробити висновок, що функція, яку реалізує аспектуальний маркер 了, визначається взаємодією властивостей цього показника та темпоральних характеристик предикату.

Ключові слова: аспектуальність, перфективність, реалізація ситуації, акціональні класи, інхотивність, термінативність, комплетивність.

Постановка проблеми. Ядром функціонально-семантичної категорії аспектуальності виступає граматична категорія аспекту, що базується на опозиції перфективних та імперфективних аспектів. Граматичне значення категорії аспекту в китайській мові реалізується за допомогою морфологічних та синтаксичних засобів. Одним із найбільш поширених морфологічних показників категорії аспекту в китайській мові є показник 了, семантика якого розглядається у цій статті. Для дослідження граматичної категорії аспекту в сучасній китайській мові актуальним є визначення семантичного інваріанту значення маркера 了, а також реалізація його функцій у взаємодії з предикатами різних акціональних класів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання про граматичне значення морфологічного показника 了 є одним із центральних питань дослідження граматики китайської мови, зокрема досліджень категорії аспектуальності в китайській мові. Природа та граматичні особливості цього морфологічного показника розглядалися в працях Чжао Юаньженя [赵元任 1979], Люй Шусяна [吕叔湘 1999], Ван Лі [王力 1985]. Ч. Лі та С. Томпсон [Li, Thompson 1989] надають детальний опис функціонування цього показника в сучасній китайській мові. В праці Р. Сяо та Т. МакЕнері [McENERY, Xiao 2004], а також дослідженні Дай Яоцзіна [戴耀晶 1997] розглядаються аспектуальні властивості маркера 了. Крім того, Р. Сяо та Т. МакЕнері [McENERY, Xiao 2004] підіймають питання про особливості взаємодії маркера 了 з різними акціональними класами предикатів.

Мета статті – розглянути функціонально-семантичні особливості аспектуального маркера реалізації ситуації 了 в сучасній китайській мові

Функціонально-семантична категорія аспектуальності в сучасній китайській мові об'єднує в своїй структурі різнорівневі засоби реалізації аспектуальної семантики: лексичні, морфологічні та синтаксичні, а також контекстуальні засоби, які у своїй взаємодії формують аспектуальне значення висловлення. Внутрішні аспектуальні властивості предикатів (акціональні класи предикатів) визначають особливості взаємодії з граматичними (морфологічними та синтаксичними) показниками категорії аспекту. Граматична категорія аспекту в китайській мові базується на опозиції двох аспектуальних категорій: перфективності та імперфективності. Семантичним інваріантом категорії перфективності є цілісність та граничність, тоді як семантичний інваріант категорії імперфективності – нецілісна (тобто така, що фокусується на певній стадії розгортання ситуації), негранична дія [Мерзлюк 2017].

У цьому дослідженні розглядаються функціонально-семантичні особливості морфологічного показника реалізації ситуації 了, а також досліджуються особливості взаємодії морфологічного показника 了 з різними акціональними класами предикатів китайської мови, взаємодія з іншими синтаксичними та контекстуальними засобами, що беруть участь у формуванні аспектуального значення висловлення.

В дослідженнях граматичної системи сучасної китайської мови вивченню семантичних, структурних та функціональних властивостей морфологічного показника 了 присвячена велика кількість наукових праць та розвідок. Це пов'язано, зокрема, з великим ступенем граматикизації цього морфологічного показника, одного з небагатьох в сучасній китайській мові. Семантика та функціонування маркера 了 є одним із ключових питань сучасних аспектологічних досліджень, що стосуються питань семантики категорії аспекту, зв'язку категорії аспектуальності з категоріями темпоральності та модальності.

Ми можемо визначити декілька підходів до інтерпретації семантики та функцій цього морфологічного показника. Чжао Юаньжень визначає 了 як дієслівний суфікс, що виражає завершений (комплетивний) аспект (完成态), розглядає питання розвитку та граматикизації цього суфіксу, а також диференціації дієслівного суфіксу 了 та модальної частки 了 [赵元任 1979, 127]. Люй Шусян визначає 了 як частку, що стоїть у постпозиції до дієслова, а за наявності додатку, в позиції між дієсловом та додатком, та виражає завершення

дії [吕叔湘 1999, 351]. Ван Лі розглядає 了 як маркер, що виражає завершення ситуації, і реалізує, відповідно, семантику завершеного аспекта (完成貌 wánchéng mào) [王力 1985, 153]. Ч. Лі та С. Томпсон визначають маркер 了 як показник перфективного аспекту, дія розглядається як єдине нерозкладне ціле, дія є обмеженою просторово, темпорально або концептуально [Li, Thompson, 1989, 185]. Р. Сяо та Т. МакЕнері визначають 了 як показник актуального аспекту, в якому ситуація презентується як актуалізоване єдине ціле. Під актуальністю розуміється те, що ситуація у висловлюванні відбувається або матеріалізується фактично, тобто ситуація стає реальністю відповідно до релевантного референтного часу, актуальність передбачає реалізацію або актуалізацію ситуації [McEnergy, Xiao 2004, 113]. Дай Яоцзін визначає формальний маркер 了 як постпозитивний показник аспекту реалізації ситуації, що виражає завершену реалізовану динамічну подію [戴耀晶 1997, 35]. Сунь Їнцзе узагальнює погляди китайських дослідників на семантику морфологічного показника 了, визначає три групи поглядів:

1. Вираження завершеності дії (Чжу Десі, Люй Шусян, Чжао Юаньжень).
2. Вираження реалізації дії (Лю Сюньнін, а також Дай Яоцзін).

3. Інші підходи, до яких автор відносить погляди Ван Хуаня, який зазначає, що реалізація та завершеність може розглядатися як єдине; погляди Лі Сяофаня, що визначає значення 了 в залежності від комбінаторних та контекстуальних особливостей. Сам же Сунь Їнцзе вважає, що 了 не виражає ані значення завершеності, ані значення реалізації, граматичне значення цього морфологічного показника таке: ситуація розглядається як єдине неподільне ціле, сама ситуація спостерігається та описується ззовні [孙英杰 2007, 184–187].

Підсумовуючи погляди дослідників стосовно граматичного значення аспектуального маркера 了, можна виокремити три основні підходи: 1) визначення семантики 了 як завершення дії; 2) визначення семантики 了 як реалізація / актуалізація завершеності дії; 3) визначення конкретної семантики, що її реалізує маркер 了 в залежності від взаємодії з акціональними типами предикатів.

На нашу думку, для вирішення питання про граматичне значення маркера 了 необхідно визначити інваріантні ознаки семантики, що реалізується за допомогою цього показника, а також розглянути семантику 了 у взаємодії з іншими лексичними та синтаксичними засобами у висловлюванні, така взаємодія формує конкретну функцію цього морфологічного показника у висловлюванні. Інваріант ми розуміємо як абстрактну одиницю, сукупність спільних ознак, що не зазнають трансформацій незалежно від будь-яких інтра- та екстралінгвальних змін.

Аспектуальне значення, що реалізується за допомогою морфологічного показника 了, входить в систему перфективних аспектів китайської мови [McEnergy, Xiao 2004, 25], відповідно, ситуація розглядається як єдине неподільне ціле, і ситуація є граничною. Таким чином, семантичний інваріант категорії перфективності можна визначити як цілісну та граничну дію. В китайській мові виділяють чотири аспекти, що входять в категорію перфективності (реалізація ситуації, експерієнтивний аспект, результативний (комплетивний) аспект, делімітативний аспект), властивості яких включають вищевказані ознаки. Але кожен з показників перфективних аспектів має свою диференційну ознаку. Для показника 了, на нашу думку, такою диференційною ознакою

виступає значення “реалізації ситуації”. Визначення диференційної ознаки 了 як “завершення” (完成), на нашу думку, є некоректним, оскільки не охоплює всіх можливих ситуацій функціонування аспектуального маркеру 了 в сучасній китайській мові. В дослідження, що присвячені семантиці морфологічного показника 了, не визначається поняття “завершення” дії. Завершення (完成 wánchéng) у “Словнику сучасної китайської мови” трактується як “завершення відповідно до очікуваної мети” (按照预期的目的结束 ànzhào yùqī de mùdì jiéshù), тобто досягнення певної кінцевої мети (результату) в процесі виконання дії. Водночас велика частина висловлювань з 了 не імплікує досягнення певної, визначеної мети/результату.

1. 我等了半天。 Wǒ děngle bàntiān. – Я чекав дуже довго

2. 昨天看了一场电影。 Zuótiān kànle yī chǎng diànyǐng. – Вчора я дивився фільм.

У наведених висловлюваннях дії “чекати” та “дивитися” можуть розглядатися як такі, що відбулися, але факт того, чи була досягнута кінцева мета (“дочекатися”, “додивитися”), визначити неможливо. Таким чином, ми можемо говорити про те, що ситуація мала місце (була реалізована) як факт, на момент мовлення вона вже не відбувається, ситуація розглядається як цілісна гранична подія, але чи було досягнуто результату (чи досягла дія своєї очікуваної межі) визначити неможливо.

Реалізація (现实 xiànré) визначається як об’єктивне існування певних предметів та явищ (客观存在事物 kèguān cúnzài shìwù), відповідно семантика, що виражається маркером 了 це визначення того факту, що певна подія мала місце (матиме місце).

Аспект реалізації ситуації, що виражається морфологічним показником 了, характеризується такими ознаками, як динамічність, цілісність та граничність [戴耀晶 1997, 35]. Динамічність визначається як зміни, що включають із гетерогенну темпоральну структуру або певні зміни, що відбуваються в процесі розгортання ситуації. Динамічність аспекту реалізації ситуації полягає в демонстрації точки, де відбуваються зміни [Comrie 1976, 48].

Динамічність аспекту реалізації ситуації яскраво проявляється у взаємодії маркеру 了 та стативних предикатів.

3. 唐早晨吓得脸都歪了。 Táng Zǎochén xià dé liǎn dōu wāile. – Тан Цзаочень перелякався так, що його лице скривилося.

4. 他们三个人也马上明白了我的意思。 Tāmen sān gèrén yě mǎshàng míngbái le wǒ de yìsi. – Вони втрьох одразу ж зрозуміли, що я мав на увазі

У прикладах 3 та 4 предикати 歪 wāi “кривий” та 明白 míngbái “розуміти” є стативними дієсловами, їхня семантика не включає факт того, що відбуваються певні зміни. Використання таких предикатів з аспектуальним маркером 了 залучає семантичну характеристику змін в інтерпретацію ситуації. Завдяки показнику 了 ситуація розглядається як така, в якій відбулися певні зміни. У прикладі 3 імплікується зміна стану обличчя на “скривлене”, в прикладі 4 відбувається поява нового стану “розуміння” (від нерозуміння (відсутності розуміння) до розуміння (появи розуміння)). Відповідно, ситуація може розглядатися як динамічна.

Наступна семантична характеристика аспекту реалізації ситуації – цілісність, розуміється як така, в якій неможливо виокремити

окремі стадії розгортання ситуації (початок, розвиток, завершення) [McEnergy, Xiao 2004, 125].

5. 我们总共进行了五次试验。Wǒmen zǒnggòng jìnxíng le wǔ cì shìyàn. – Ми всього провели п'ять експериментів.

У даному прикладі ми бачимо факт того, що було проведено 5 експериментів, але, займаючи позицію спостереження ззовні, ми не можемо виокремити окремо початок ситуації (“початок проведення експериментів”), розгортання (процес проведення окремих експериментів або сфокусуватися на одному з вказаних п'яти експериментів) або завершальну стадію, лише спостерігаємо всю ситуацію в цілому.

Граничність або обмеженість дії фокусується на межі дії, її вичерпаності. Граничність аспекту реалізації ситуації проявляється у реалізації вичерпаності процесу відбування ситуації, досягненні певної межі, що може виступати як природне завершення ситуації, або ж ситуація може бути обмежена просторово, темпорально чи контекстуально [Li, Thompson 1989, 186]. Як зазначалося вище, аспект реалізації дії не імплікує досягнення певного результату або мети. Безпосередній характер вичерпаності ситуації залежить від акціональних особливостей предикату та контекстуальних засобів.

Таким чином, семантичний інваріант аспекту реалізації ситуації ми можемо визначити такий: цілісна, динамічна, гранична ситуація, що була (буде) реалізована (має місце факт відбування такої ситуації).

Розглянемо взаємодію аспектуального маркера реалізації ситуації 了 з предикатами різних акціональних класів та контекстуальними засобами.

1. Стативні предикати та аспектуальний маркер 了₁

6. 我连连点头：“我知道了”。Wǒ liánlián diǎntóu: “Wǒ zhīdào le.” – Я покивав головою: “Я знаю”.

7. 刹那间，汪淼居然对大史有了那么一丝感激。Chà nà jiǎn, Wāng Miǎo jū rán duì Dà Shǐ yǒu le nà me yī sī gǎn jī. – В один момент, Ван Мяо сповнився вдячності до Великого Ши.

8. 物理学家们慌了。Wù lǐ xué jiā men huāng le. – Фізики були спателечені.

9. 侯亮平终于愤怒了。Hóu Liàngpíng zhōngyú fèn nù le. – Хоу Лянпін врешті-решт розлютився.

Особливістю стативних предикатів є те, що вони позначають певний стан, ситуація, що описується цим предикатом, не змінюється протягом всього часу її існування, стани є неграничними та тривалими [Comrie 1976, 49]. Семантика аспектуального маркера 了 включає ж такі ознаки, як динамічність та граничність. Поняття динамічності пов'язано з певними змінами, що відбуваються, з подієвістю. Відповідно, поєднання стативних предикатів та морфологічного показника 了 перетворює стан на подію, а сам маркер 了 вводить семантику змін стану. Основна функція аспектуального показника 了 в структурах зі стативними предикатами – інхоативна. У прикладі 6 ми можемо говорити про зміну стану суб'єкта, який від стану “незнання” перейшов у стан “знаю”, і тепер далі продовжує вже існувати другий стан. У висловленні 7 структура 有了那么一丝感情 yǒu le nà me yī sī gǎn jī “сповнився вдячності” вказує на появу почуттів, тобто перехід від стану “відсутності” до стану “наявності”. У реченнях 8 та 9 ми можемо спостерігати появу стану “розгубленості” (приклад 8) та “гніву” (приклад 9). При цьому варто вказати, що після моменту, коли

відбувається зміна стану (цей момент є динамічною зміною, на який вказує показник 了), продовжує вже існувати новий стан.

2. Предикати діяльності та аспектуальний маркер 了

Темпоральні властивості предикатів діяльності включають динамічність, тривалість, неграничність. Діяльності – це динамічні гомогенні процеси, що пов’язані із тривалим розгортанням дії, такі процеси самі по собі не обмежуються певними межами (часовими, просторовими тощо), і, відповідно, не приводять до події: 画圈 huà quān “малювати коло”, 找椅子 zhǎo yǐzi “шукати стілець”, 抽烟 chōuyān “курити” тощо [Тань Аошун 2002, 156]. У взаємодії з предикатами діяльності маркер 了 вказує на той факт, що певний процес мав місце:

10. 中兴内蒙古公司总经理以及呼市电信公司总经理参加了发布会。Zhōngxìng nèiménggǔ gōngsī zǒng jīnglǐ yǐjǐ hū shì diànxìn gōngsī zǒng jīnglǐ cānjiāle fābù huì. Генеральний директор компанії ZTE Внутрішня Монголія взяв участь у конференції.

11. 那时候她刚洗了澡。Nà shíhòu tā gāng xǐle zǎo. На той час вона тільки прийняла душ.

12. 对全面建设小康社会目标进行了充实和完善。Dui quánmiàn jiànshè xiǎokāng shèhuì mùbiāo jìnxíng le chōngshí hé wánshàn. Було проведено доповнення та вдосконалення цілей всебічної побудови середньозаможного суспільства.

У прикладі 10 ситуація 参加发布会 cānjiā fābù huì “взяти участь у прес-конференції” може розглядатися як така, що мала місце, що вже відбулася на момент мовлення, це був тривалий процес, але час, скільки тривала прес-конференція, не визначено. У висловлюванні 11 повідомляється факт того, що ситуація 洗澡 xǐzǎo “митися” відбулася на момент мовлення. Ситуація, що описується у реченні 12, повідомляє факт того, що “доповнення та вдосконалення” були проведені, але який результат внесення цих доповнень – не визначено.

Таким чином, використання 了 з предикатами діяльності та неоформленим (неквантифікованим) об’єктом може реалізовувати значення, що певний процес відбувався протягом невизначеного проміжку часу, і на момент мовлення відбування цього процесу припинилося, в той же час не визначається, до якого результату це призвело. В силу неквантифікованості об’єкта характер реалізації ситуації можна визначити як термінацію, тобто припинення виконання певної дії.

3. Взаємодія аспектуального маркера та предикатів досягнення

Предикати досягнення – це предикати, що включають кінцеву точку події без попереднього процесу [Тань Аошун 2002, 163], відповідно, темпоральні властивості предикатів досягнення можна визначити як граничні, динамічні, моментальні. Такі предикати описують моментальну зміну як досягнення межі, включають лише кінцеву точку. До таких предикатів у китайській мові можна віднести односкладові дієслова 死 sǐ “вмерти”, 丢 diū “втратити”, 忘 wàng “забути”, 灭 miè “гинути”, 来 lái “прийти”, 买 mǎi “купити”, 输 shū “програти”, двоскладові дієслова такі як 毕业 bìyè “завершити навчання”, 结婚 jiéhūn “одружитися”, 到达 dàodá “досягнути”, 发明 fāmíng “винайти”, 获得 huòdé “отримати”, а також дієслівні результативні конструкції типу 看见 kànjiàn “побачити”, 碰见 pèngjiàn “зустріти”, 买到 mǎi dào “купити”.

При взаємодії предикатів досягнення та аспектуального маркеру 了 ситуація у висловлюванні може розглядатися як комплетивна, тобто така, що завершилася, досягла своєї кінцевої точки, після чого настає результуюча стадія. Оскільки предикати досягнення вже включають як внутрішню темпоральну властивість кінцеву точку дії, морфологічний показник 了, на нашу думку, акцентує на реалізації ситуації досягнення межі, а з іншої сторони – реалізує значення появи результуючого стану.

13. 我看着朋友们一个一个都结婚了。 Wǒ kànzhe péngyǒumen yīgè yīgè dōu jiéhūnle. – Я бачу, що друзі один за одним одружилися.

14. 离开我家以后, 我和唐早晨先去了李树海的家。 Líkāi wǒjiā yǐhòu, wǒ hé Táng Zǎochén xiān qùle Lǐ Shùhǎi de jiā. – Покинувши мій дім, я та Тан Цзаочень пішли до будинку Лі Шухай.

15. 金灿灿的麦穗成熟了。 Jīncàncàn de mài suǐ chéngshúle. – Золоті колоски пшениці вже дозріли.

16. 然后我和唐早晨, 还有李树海来到了方宏的家。 Ránhòu wǒ hé Táng Zǎochén, hái yǒu Lǐ Shùhǎi lái dào le Fāng Hóng de jiā. – Потім я та Тан Цзаочень, а ще і Лі Шухай, прийшли до будинку Фан Хуна.

У наведених прикладах ми аспектуальний маркер 了 виражає семантику реалізації ситуації досягнення межі. Ситуацію “одружитися” у прикладі 17 ми можемо розглядати як таку, що завершилася, завершення мало характер досягнення кінцевої точки межі, тобто ситуація є комплетивною, а після досягнення кінцевої точки з’являється стан “бути одруженим”. Показник 了 сигналізує про те, що реалізовано досягнення кінцевої точки (межі) і настання наступної результуючої стадії. Аналогічно, у прикладі 18 ситуація “піти” розглядається як така, що досягла своєї межі, тобто дія була завершена, після чого настає результуюча стадія “я та Тан Цзаочень відсутні”. У прикладах 19, 20 досягнення кінцевої межі експлікується модифікаторами результату, що вказують на характер результату, що було досягнуто, досягнення та настання результуючої стадії маркується показником 了.

4. Предикати виконання та аспектуальний маркер 了

Предикати виконання визначаються як гранична, динамічна, тривала подія; це процеси, що спрямовані на реалізацію або досягнення певної межі дії, що є природньою для цієї дії. Предикати виконання включають як сам процес, так і кінцеву точку цього процесу, що є межею розгортання ситуації [Тань Аошуан 2002, 159]. Ситуації, які репрезентуються предикатами виконання внутрішньо складні, оскільки процес триває певний проміжок часу або включає ряд внутрішніх фаз. Але при взаємодії з аспектуальним маркером 了 ситуація розглядається як єдине ціле, безвідносно до внутрішніх фаз розгортання ситуації. Оскільки предикати виконання включають досягнення певної кінцевої точки (межі) процесу, то показник 了, поєднуючись з подібними предикатами, реалізує семантику комплетивності та досягнення кінцевої точки. Варто звернути увагу на те, що предикатами виконання в китайській мові на синтаксичному рівні можуть виступати поєднання предикати з квантифікованим об’єктом, предикати, що оформлені показниками тривалості та кратності, а також результативні конструкції, перший елемент яких передбачає процес, а другий – досягнення межі цього процесу.

17. 最后又到阳台上拍了几张室外的画面。 Zùihòu yòu dào yángtái shàng pāile jǐ zhāng shìwài de huàmiàn. – Потім знову вийшов на балкон, зробив декілька кадрів поза межами приміщення.

18. 常伟思责备地看了大史一眼。 Cháng Wěisī zébei de kànle Dà Shǐ yīyǎn. – Чан Вейси з докором подивився на Великого Ши.

19. 他犹豫了一会后，笨拙地咬了一口面包。 Tā yóuyùle yī huǐ hòu, bènzhuō de yǎole yīkǒu miànbāo. – Він трохи вагався, потім нерішуче вкусив хліб.

У наведених прикладах 17–19 обмеженість ситуації визначається кратністю (кількістю разів виконання дії) або тривалістю виконання дії. Так, у прикладі 17 дія “робити кадри” була реалізована декілька раз, після чого реалізація дії була вичерпана, завершена. Але водночас не визначається, чи досягла ця дія своєї природної межі, або ж призвела до певного результату. Аналогічно, приклад 18 виражає, що ситуація “подивитися” відбулася однократно і була завершена. У прикладі 19 ситуація “вагатися” відбувалася протягом певного невизначеного проміжку часу, після чого виконання дії було завершено. Відповідно, ми можемо розглядати характер реалізації таких ситуацій як такий, що має комплетивний характер завдяки квантифікації об’єкта.

20. 丁仪走到了台球桌前。 Dīng Yí zǒu dào le táiqiú zhuō qián. – Дін Ї підійшов до більярдного столу.

21. 我妻子从冰箱里拿出了饮料递给他。 Wǒ qīzi cóng bīngxiāng lǐ ná chūle yǐnliào dì gěi tā. – Моя дружина витягла з холодильника напій та передала йому.

22. 常伟思露出了高深莫测的笑容。 Cháng Wěisī lùchūle gāoshēn mò cè de xiàoróng. – Чан Вейси посміхнувся так, що його посмішку було важко зрозуміти.

У прикладах 20, 21, 22 ситуація може бути інтерпретована як досягнення кінцевої точки (межі) процесу та настання результуючої стадії. У таких ситуаціях маркер 了 вказує на завершеність (комплетивність) ситуації, а також досягнення певного результату як межі дії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аспектуальний маркер 了 в сучасній китайській мові виражає семантику “реалізації ситуації”, семантичний інваріант включає такі ознаки, як динамічність, граничність, реалізація ситуації. Семантичний інваріант показника 了 реалізується у висловлюванні залежно від темпоральних властивостей предикату. Зі стативними предикатами аспектуальний маркер 了 реалізує значення “зміни ситуації, поява нового стану”, у взаємодії з предикатами діяльності показник 了 виражає факт реалізації ситуації та термінативність (вичерпаність) процесу. Поєднання аспектуального показника 了 з предикатами досягнення реалізує значення комплетивності – досягнення кінцевої точки дії, а також настання результуючої стадії; з предикатами виконання показник 了 реалізує семантику досягнення кінцевої межі як реалізація завершення процесу, а також досягнення певного результату як межі дії.

Перспективи подальшого дослідження включають вивчення взаємодії аспектуального маркера 了 з показниками інших аспектів, а також взаємозв’язок семантики морфологічного показника 了 та модальної частки 了.

ЛІТЕРАТУРА

- Мерзлюк Д. О. Диференційні ознаки перфективів і імперфективів у сучасній китайській мові. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія Філологія*. 2017. Вип. 17. С. 185–192.
- Тань Аошуан. Проблемы скрытой грамматики: Синтаксис, семантика и прагматика языка изолирующего строя (на примере китайского языка). Москва : Языки славянской культуры, 2002. 896 с.
- Comrie B. *Aspect. An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems*. Cambridge University Press, 1976. 142 p.
- Li Ch., Thompson S. *Mandarin Chinese. A Functional Reference Grammar*. University of California Press, 1989. 691 p.
- Loar Jian Kang. *Learn to Use Chinese Aspect Particle*. Routledge. 2019. 285 p.
- McEnery Tony, Xiao Robert. *Aspect in Mandarin Chinese: A corpus-based study*. John Benjamins Publishing Company, 2004. 303 p.
- 戴耀晶. 现代汉语时体系统研究. 江苏教育出版社, 1997年. 177页.
- 吕叔湘. 现代汉语八百词. 北京: 商务印书馆, 1999年. 760页.
- 孙英杰. 现代汉语体系统研究. 黑龙江人民出版社, 2007年. 257页
- 王力. 中国现代语法. 山东教育出版社, 1985年. 526页.
- 赵元任. 汉语口语语法. 北京: 商务印书馆, 1979. 380页.

REFERENCES

- Merzlyuk D. O. (2017), *Dyferentsiyni oznaky perfektyviv i imperfektyviv u suchasniy kytays'kiy movi*. *Visnyk Mariupol's'koho derzhavnoho universytetu. Seriya Filolohiya*, 2017. Vyp. 17. S. 185–192.
- Tan' Aoshuan. (2002), *Problemy skrytoj grammatiki: Sintaksis, semantika I pragmatika yazyka izoliruyushhego stroya (na primere kitajskogo yazyka)*. *Yazyki slavyanskoj kul'tury*, Moskva.
- Comrie B. (1976), *Aspect. An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems*. Cambridge University Press.
- Li Ch. And Thompson S. (1989), *Mandarin Chinese. A Functional Reference Grammar*. University of California Press.
- Loar Jian Kang. (2019), *Learn to Use Chinese Aspect Particle*. Routledge.
- McEnery Tony and Xiao Robert. (2004), *Aspect in Mandarin Chinese: A corpus-based study*. John Benjamins Publishing Company.
- Dai Yaojing. (1997), *Xiandai hanyu shiti tixi yanjiu*. Jiangsu jiaoyu chubanshe.
- Lü Shuxiang. (1999), *Xiandai hanyu babaici*. Beijing: Shangwu yinshuguan.
- Sun Yingjie. (2007), *Xiandai hanyu tixitong yanjiu*. Heilongjiang renmin chubanshe.
- Wang Li. (1985), *Zhongguo xiandai yufa*. Shandong jiaoyu chubanshe.
- Zhao Yuanren. (1979), *Hanyu kouyu yufa*. Beijing: shangwu yinshuguan.

Стаття надійшла до редакції 04.02.2022

UDC 801.73/.8:[821.1/.2+821.581]

INTERCULTURAL HERITAGE OF WORLD LITERARY MOTIFS IN TERMS OF THE TTEGRANI METHOD

S. Namestiuk

Associate Professor at the Department of Foreign Languages
Bukovinian State Medical University
2, Teatralna square, Chernivtsi, Ukraine, 58002
lapetitelarousse83@gmail.com

The article deals with the connection between cultural development and cross-cultural communications in the context of China – Europe. The work is aimed at leading a study of the literary effects of inculturation and the choice of strategies for the continental translocation of the collision about the Red Riding Hood to carry the truthful intercultural component. The purpose of this study is to examine the rapport between varieties of “Little Red Riding Hood” and the progression of European and Chinese moral ideologies. The newness of the work lies in the fact that for the first time the attendance of a collision about the little red riding hood in two cultures is measured in the context of Tehrani’s methodology via a phylogenetic approach to determine moral codes shared by the whole world. As a result of the investigation on the topic, the revelation of the historical narrative and the phylogenetic concept of Tehrani, the target language for the translation of “Little Red Riding Hood” was identified – English, since the first Chinese version of “Little Red Riding Hood” was translated from English, as the author indicates in the foreword. The folk-European motive of the fairy tale is present in Chinese culture and is offered at the level of other concepts, which designates that there is a strong linking between the language and culture of Europe and China. The concept of the capacity of cultural evidence is similar to a literary text. Its operative thoughtful requires decoding the culture of the source language. Having established the source information, the translator relies on the target language and its culture to translate, if not the translated text may be incomprehensible. There is still no agreement in the definition of the term “culture”. There are over two hundred similes of this term. Though, one can find the commonly accepted version put forward by Edward Burnett Tylor (1832–1917 “Primitive Civilization”): in a broad ethnographic sense, culture is a concept that comprises science, beliefs, art, morality, laws, customs and other global skills, acquired by man in a welfare state.

Keywords: intercultural communication, literary criticism, ideology, cultural strategies, nominal analysis.

МІЖКУЛЬТУРНА СПАДЩИНА СВІТОВИХ ЛІТЕРАТУРНИХ МОТИВІВ У РОЗРІЗІ МЕТОДИКИ ТЕГРАНІ

С. В. Наместюк

У статті розглядаються відносини між культурним розвитком та крос-культурними комунікаціями у розрізі Китай – Європа. Робота спрямована на проведення дослідження літературознавчих ефектів інкультурації та вибору стратегій континентальної транслокації колізії про Червону Шапочку для передачі правдивого міжкультурного складника. Мета цього дослідження – аналіз взаємозв'язку версій Червоної Шапочки та еволюції європейської та китайської моральної ідеології. Новизна роботи полягає в тому, що вперше наявність у двох культурах колізії про Червону Шапочку розглядається у розрізі методики Теграні у разі використання філогенетичного підходу для визначення моральних кодексів, що поділяються усім світом. В результаті аналізу наукових праць щодо теми, розкриття історичного наративу та філогенетичної концепції Теграні виявлено цільову мову перекладу “Червоної Шапочки” – англійську, оскільки першу китайську версію “Червоної Шапочки” перекладено з англійської мови, на що автор вказує в передмові. Народно-європейська колізія казки присутня в китайській культурі і представлена на рівні інших понять, що свідчить про те, що між мовою та культурою Європи та Китаю наявний міцний зв'язок. Цей факт визначив порівняльний аналіз двох версій (китайської та англійської) та їх особливостей. Поняття обсягу культурної інформації нагадує літературний текст. Його ефективне розуміння потребує декодування культури вихідної мови. Отримавши вихідну інформацію, перекладач покладається на цільову мову та її культуру, інакше перекладений текст може бути нездатним до сприйняття. У визначенні терміна “культура” досі немає єдності. Є понад двісті описів цього терміна. Тим не менш можна знайти загальноприйнятну версію, висунуту Едвардом Бернеттом Тайлором (1832–1917 “Первобутня цивілізація”): у великому етнографічному сенсі культура – поняття, що включає науку, вірування, мистецтво, мораль, закони, звичаї та інші глобальні навички, набуті людиною у соціальній державі.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, літературознавство, ідеологія, культурна стратегія, номінальний аналіз.

Культура є багаторівневою структурою, одне органічне ціле з мовою [Кауа 2019; Wang 2021]. Європейська школа [Kozaneska 2017] вводить поняття домінантних законів першого рівня – “соціум”, “звичаї”, “культура” тощо, і рецесивних, другого рівня – “ментальність”, “психологічні звички”, “системи цінностей”, “елементи моралі” тощо. Порівняно з першою групою рецесивні фактори – це часто перешкода перекладача.

Відмінною рисою культури є навичка навчання. Уміння розмовляти певною мовою народжується природно. Але набуття культурних навичок потребує навчання. У середовищі рідної мови обидва ці процеси синхронізовані. Надзвичайно складно сприймати культуру у монокультурному контексті. Румунська школа традиктології розглядає культуру як лінгвістичну прогресію [Chirimbu 2018]. Переклад відіграє посередницьку роль у запровадженні іноземних термінів у вивчену мову. Народний мандарин, який використовують китайці, сьогодні наповнений японськими запозиченнями. А терміни західного походження останнім часом частіше перекладаються фонетично, наприклад 秀 (xiu – показати), 酷 (ku – круто), 蒙太奇 (менг’тай’ци – редагування), 香 香 檳 (xiang’bin – шампанське).

Мета цього дослідження – аналіз взаємозв’язку версій Червоної Шапочки та еволюції європейської та китайської моральної ідеології. Історія Червоної Шапочки Шарля Перро має досить складне походження. Проблематика роботи полягала у встановленні точок порівняння з вихідною версією, звідси й обмеження – за нинішніми теоріями основна ідея стосується впровадження в Європу колізії “Червоної Шапочки” з Китаю через Шовковий шлях. Але зазначимо, що цю думку не поділяють англійські вчені [Tylor 1871]. У філогенетичному аналізі [Tehrani 2013] вказується, що Китай безперечно не є країною походження казки. Новизна роботи полягає в тому, що вперше розглядається наявність колізії про Червону Шапочку в розрізі методики Теграні (в описаному філогенетичному підході вчений знаходить п’ятдесят вісім версій цієї історії, всі з яких перекладені англійською мовою). Крім того, за його підрахунками є сімдесят дві точки порівняння, такі як роль лиходія, засоби, які він використовує, кількість діалогів, спосіб порятунку тощо. Міжкультурна комунікація перекладу літературного тексту – це досить недавня доктрина з історією майже п’ятдесят років. Доктрина ґрунтується на фундаментальній праці Едварда Холла “Безмовна мова”, в якій розглядаються першопричини бар’єрів реценції літературних текстів, зневаги культури культури-реципієнта та ворожості з боку мови [Hall 1960]. Таким чином, дослідження міжкультурних комунікацій у рецептивному контексті націлені на подолання обмежень культури-реципієнта. Розширення культурного простору певної країни сприяє діалогу з рештою світу у глобальному контексті [Zlatnar Moe 2021]. У такому ракурсі брак взаємних знань та ізоляторних географічних умов між Китаєм та Європою завжди викликав безліч запитань та хибних суджень. На щастя, сучасний світ усвідомив необхідність поглиблених дискусій у цьому ключі. Дослідження в галузі міжкультурної комунікації націлені в основному на вирішення культурних конфліктів між Заходом та Сходом. Доктрина міжкультурних обмінів ґрунтується на фундаментальних дисциплінах, таких як лінгвістика, антропологія, соціологія, інформатика та комунікації, психологія тощо [Kuznik 2016]. Дослідження у цій сфері фіксують осьовий період історії людства, де спосіб мислення між культурами був дуже ізольований. На це вплинули глобальні географічні, духовні та психологічні фактори. Дуже часто різні культури закриваються всіма сторонніми елементами з метою захисту незалежності власного змісту та цінностей, для підтримки повноти своєї віри. Ізоляторний, осьовий період таких культурних монологів перервала колонізація [Longxi 2010]. Сила міжкультурних змін відображалась історичними подіями. Разом з популяризацією проникнення культури перейшли у відкритий для алієнної культури стан [Zhang 2021]. Історія перетворилася на період обмінів та конфліктів [Ge 2021]. Період колонізації означає кінець часу монологів, вводячи у кожну цивілізацію глобальні зміни. Важливим у міжкультурному діалозі є сприйняття чужорідних елементів древніх культур та його інтеграцію у розвиток цивілізацій [Zetzsche 2017]. Міжкультурна комунікація перекладу – це спосіб вивчення культурної еволюції, взаємовпливів і міжкультурних обмінів. Міжкультурний контекст Китаю насправді більш відкритий, ніж видається. У сучасних умовах він більше не має на меті резерву та ізоляції [Rai 2017], а обмін між культурами Китаю та Європи – це тисячі років дискурсу. Створення китайського культурного іміджу та соціального статусу вимагало динамічної ролі та розподілів,

і в цьому контексті ніхто не може говорити про культурний обмін, не кажучи про переклад та мову. Коло професіоналів перекладачів стало важливою галуззю соціального просування у розкритті культури Китаю. Епоха глобалізації на початку ХХ століття відкрила для досить ізольованого Китаю європейську літературу. Це видання цікаве для цього дослідження завдяки передмові, в якій видавець вказує, що його версія була взята з англійського видання [啟明編 1967]. Усі видання “Червоної Шапочки” у Китаї називають “тонхуа” – термін, що з’явився на китайській мові на початку ХХ століття. Справді, цей вислів не з’являвся в китайських словниках до 1915 р., і досі не знайшли його в жодному підручнику з історії китайської літератури. Справа в тому, що казки не вважалися літературним жанром. Однак вони були популярними і викликали інтерес читачів. Вперше термін “тонхуа” згадується передмовою до поста Сунь Юйсю, де він вказав на характеристики та функцію “тонхуа” – це виключно дитяче оповідання, яке характеризується освітніми цілями. Однак з часом разом з розвитком перекладацької діяльності в Китаї стосовно європейської літератури тонхуа також призначається для дорослої аудиторії [啟明編 1967].

Перекладацьку діяльність відзначено часом. Сюжети тексту та вимоги до перекладу поступово змінюються. Переклад – динамічна інтерпретація, нерозривна з рівнем знань читачів та бажань. Практика перекладу без прив’язки часом може ввести читача в оману. Взяти, наприклад, переклад китайських шляхетних і героїчних політичних висловів, що нагадують ліричні вірші, які були дуже популярні до середини 1990-х [Luo 2019]. Ці переклади вводили в оману читачів, змушуючи їх повірити, що сучасна китайська культура все ще перебуває в розквіті сил, і що китайці жили в тих же умовах, що і на початку визволення Китаю або Великої культурної пролетарської революції. В очах місцевих читачів ці ліричні вірші та висловлювання були досить старомодними, а у зарубіжних читачів виникало просторове спотворення інформації [Yue 2021]. У такому контексті прогалини, що заслуговують на особливу увагу, – це негативний вплив такого роду непорозумінь – культурні помилки. Таку проблематику можна вирішити за допомогою зусиль перекладачів. Усі теорії перекладу потребують чіткого аналізу культурних змін. Таким чином, той самий елемент може наділитися значенням, яке варіюється залежно від культурної системи [Gao 2017]. Відмінності у структурах виразів призводять до відмінностей у мовах, наприклад, у використанні слова. У разі зустрічі культур сприйняття багатства почуттів і слів, що прийшли з чужої культури, стимулює адаптацію або запозичення такого багатства. Цей поступ часто є результатом вираження новинок за допомогою слів або представлених мовних стилів. У цьому сенс впливу культури на переклад як нового лінгвістичного методу.

У цій роботі проводиться критичний аналіз з філогенетичного методу казки “Червона Шапочка”. Оскільки проблематичним моментом у роботі був вибір першоджерела колізії про Червону Шапочку, філогенетичний метод дозволив встановити наявність слідів впливу культур у перекладах [De Gaetano 2020]. “Червона Шапочка” – це текст, що становить гострий інтерес для порівняльного аналізу. Він розкриває теми та найдавніше культурне тло як Європи, так і Китаю. Філогенетичний аналіз колізій показав приклади відмінностей у сприйнятті, різницю культурних контекстів, вживання або опущення слів, фраз і деталей подальшої частки персонажів та їх відношення. Філогенетичний аналіз ґрунтується на теорії про

можливі відносини між традиціями та фольклором, на тому, що походження народів мають довгий родовід і посідали центральне місце у дослідженнях перших фольклористів ХІХ століття. Наприклад, Вільгельм Грімм стверджував, що традиційні німецькі казки, які він і його брат Якоб склали, були залишками давньої індоєвропейської культурної традиції, що тягнеться від Скандинавії до Південної Азії [Chirimbu 2021].

Таблиця 1

**Лінгвокультурні особливості на прикладі недоглядів
у разі перекладу “Червоної Шапочки”**

Китайська версія з пінїнь	Переклад з китайської на англійську	Англійська версія
趁著現在天還沒有熱， 趕緊動身吧。 到奶奶家的時候，別忘了說‘早上好’， 也不要一一進屋就東瞧西瞅。 <i>Chènzhè xiànzài tiān hái méiyǒu rè, gǎnjīn dòng shēn shēn ba. Dào nǎinai jiā de shíhòu, bié wàngle shuō ‘zǎoshang hǎo’, yě bù yào - jìn wū jiù dōng qiáo xī chǒu.</i>	Get up before it gets too hot ... When you get to her house, remember to say good morning and do not touch her things.	Mind your manners and give her my greetings.
“我會小小心心的”小小紅帽對媽媽說， 並且還和媽媽拉手手作保證。 <i>“Wǒ huì xiǎo xiǎo xīn xīn de”. Xiǎo xiǎohóngmào duì māmā shuō, bìngqiě hái hé māmā lā shǒu shǒu zuò bǎozhèng.</i>	“I will be careful” said Little Red Riding Hood to her Mother and she held hands with her mother as a pledge.	Little Red Riding Hood promised to obey her Mother.
你奶奶住在哪裡呀？ <i>Nǐ nǎinai zhù zài nǎlǐ ya?</i>	Where does your Grandmother live?	Just where does your Grandmother live?
這小小東西細皮皮嫩肉肉的。 <i>Zhè xiǎo xiǎo dōngxī xì pí pí nèn ròu ròu de.</i>	The baby has thin skin and tender meat.	As soon as the wolf had finished this tasty bite.....
小味道肯定比比那老老太婆要好。 <i>Xiǎo wèidào kěndìng bǐ bǐ nà lǎo lǎotàipó yàohǎo.</i>	She must be tastier than the old woman	No English translation
於是它陪著小小紅帽走走了一會兒。 <i>Yúshì tā péizhe xiǎo xiǎohóngmào zǒu zǒu le yī yīhuì’er.</i>	He accompanied Little Red Riding Hood for some time	No English translation
她大大聲叫道：“早上好！”，可是沒有 聽到回答。 <i>Tā dà dà shēng jiào dào: “Zǎoshang hǎo!”, Kěshì méiyǒu tīngdào huídá.</i>	“Good morning!” she shouted but nobody answered.	No English translation

奶奶也活著出來了， 只是有點喘不過氣來。 <i>Nǎinai yě huózhē chūláile, zhǐshì yǒudiǎn chuǎn bùguò qì lái.</i>	Then the Grandmother came out alive; she could hardly breathe.	And then the Grandmother came out alive as well.
獵人人剝下狼皮皮·回家去了；奶奶吃了小小紅帽帶來的蛋糕和葡萄酒，精神好多了”。 <i>Liè rén rén bō xià láng pí pí, huí jiā qùle; nǎinai chīle xiǎo xiǎo hóng mào dài lái de dàn gāo hé pú táo jiǔ, jīngshén hǎoduōle.</i>	The hunter removed the wolf's pelt and went home; the Grandmother ate the cake and wine brought by Little Red Riding Hood, and her mood improved.	The huntsman took the wolf's pelt. The grandmother ate the cake and drank the wine that Little Red Cap had brought.
從此再也沒有誰傷害。 <i>Cóngcǐ zài yě méiyǒu shuí shānghài.</i>	Nobody hurt him anymore.	No English translation

В англomовній версії “Червоної Шапочки” було виявлено десять опущень. Філогенетичний аналіз перекладів показав відмінності у сприйнятті та культурних контекстах, використанні чи пропуску слів, словосполучень, деталей подальшого життя персонажів та їхніх взаємин.

Найбільше опущень трапляється в оповіданнях, пов’язаних з Вовком та Червоною Шапочкою. Це пов’язано, з одного боку, з тим, що вони є головними героями і мають найбільшу кількість монологів, а з іншого – ці монологи містять інформацію, що стосується інших персонажів. Однак у англійській версії ця інформація насправді зрозуміла і тому опущена.

При цьому в китайській версії казки міститься багато інформації про кожного героя, тоді як в англійській набагато складніше знайти докладний опис особи Матері, Бабусі та Мисливця. Насамперед це пов’язано з культурними особливостями Китаю. До ХХ століття Китай був типовим зразком країни з традиційною політикою соціального розвитку, на відміну від європейських країн, які набагато раніше відкрилися для культурного монологу, змінивши конвенціоналізм на більш неформальний і водночас лаконічний менталітет. Традиційному Китаю потрібно більше часу, щоб інтегруватися у світовий простір. Аналіз недоглядів ілюструє традиційний спосіб мислення двох різних культур.

Взаємозв’язок між мовою та культурою нероздільний для перекладу. Відповідність між двома мовами передається такими категоріями, як слова, речення, конструкції речень, висловлювання тощо. Але природа мов така, що абсолютної відповідності немає [Da Silva 2016]. На практиці можна забезпечити еквівалентність значень, але існує ризик недотримання канонів мови, що перекладається. Також у перекладі можна висловити значення метафори, спираючись на різні лексичні засоби. З усіх аспектів лінгвістичної відповідності слова заслуговують на найпильнішу увагу перекладачів [Guidère 2016]. Солідаризуємося з викладеною вище точкою зору. Переклад слід розпочинати з порівняння та інтерпретації. У цьому контексті європейська школа перекладачів [Mouga 2020] ґрунтується на способах розшифровки інформації, інтерпретації перекладу важких для розуміння моментів з додаванням довідкової інформації за допомогою тлумачення сенсу речень тексту. Особлива увага приділяється значенням слів і приводить перекладачів до

вербалізму [Shei 2019]. На противагу європейській школі американські вчені наполягають на дотриманні форми, що є законом перекладу [Halford 2018]. Введення нових слів у контекст зазвичай ґрунтується на морфологічних зв'язках. Найчастіше розкриття понять шляхом етимологічного аналізу вважається сильним і продуктивним підходом у перекладі [Wang 2021]. У розрізі справжньої роботи виявилось, що в результаті лінгвістичної еволюції читачеві-монолінгву складно зрозуміти сенс, виражений одним словом, тобто розпізнати сенс опущень. Цікаво відзначити роботу [Wulandari 2018], у якій розкривається питання класичного поєднання релігії та літератури [29]. Говорячи про міжкультурне спадкування, слід зазначити, що натхнення Біблії в літературному колі Китаю поширилося набагато успішніше, ніж поширення самої релігії. Цей результат явно відрізняється від намірів місіонерів. Згідно з дослідженнями [Xu 2017], китайські перекладачі Біблії через відсутність свободи вибору стратегії перекладу зробили літературний, прямий переклад усіх елементів у Біблії, які викликали захоплення читачів, водночас перекладачі віддали перевагу тому, щоб проігнорувати критерії, яких необхідно дотримуватися у разі міжкультурного перекладу, при цьому релігійний намір було втрачено [Zhang 2021]. Китайські перекладачі, щоб уникнути перекладацьких непорозумінь, використовують прийом посилення емоцій [Yue 2021]. Таким чином, текст створює ефект відлуння з читачами. Текст зазвичай пов'язаний з такими чинниками, як соціальний контекст, психологічний стан перекладачів, лінгвістичний контекст тощо. Для цього дослідження цікава робота [Moura 2020]. Автор наголошує, що введення у переклад літературного твору стратегії опущення може допомогти уникнути зайвого культурного відтінку вихідного твору, незрозумілого читачу. Також у контексті справжньої роботи варто відзначити цінність перекладацької діяльності редакцій. Взяти, наприклад, переклади “Червоної Шапочки” в Китаї. Є три типи видань: видання, перекладені та видані в материковому Китаї, видання, перекладені в континентальному Китаї та видані на Тайвані, і, нарешті, видання, перекладені та видані на Тайвані. Вчені знаходять шість варіантів першого, чотири – другого та шістдесят два – третього [啟明編 1967].

Переклад – це захід з ознайомлення з текстом іноземною мовою та впровадження у чужу культуру. Коли необхідно задовольнити читачів, дослівний переклад далекий від очікуваного, тому доводиться вдаватися до стратегії опущення в перекладі. Перекладач, що здатний перекласти версію, багату лінгвістичними ефектами та культурним змістом, може передати чарівність іншої мови та багатство іншої культури [Hall 1960].

Дослівний переклад (крім усіх нюансів перекладу слів між двома мовами, здебільшого значення та велике значення слів абсолютно однакові). Робоче середовище для перекладачів зазвичай піддається соціальному втручання, що має важливий вплив на переклад [Yue 2021]. Гарантія хорошого перекладу – це інтерлінгвістичний та міжкультурний підхід. Знання двох культур вважається дуже важливим. Для легкості читання важливо розуміти цільову культуру. Замість надання в перекладі відкритої, але незрозумілої інформації необхідно допомогти читачам правильно зрозуміти текст, принаймні, частину тексту [Chirimbu 2018].

Поняття неперекладних висловлювань пов'язане переважно з чинником культури. Солідаризуємося з [Longxi 2010], що насамперед необхідно приділяти увагу взаємозв'язкам між мовою, культурою та перекладом з метою аналізу вибору слів, що відповідають ідеології. Наприклад: опущення, виділене у цьому

дослідженні, – це насамперед стратегія, що сприяє збереженню елементів вихідної культури. Використання цього вимагає розрізнення культурних хибних друзів і використання зрозумілих термінів з елементами, що у культурі реципієнта. Інакше через впровадження нових культурних елементів переклад може бути просто таким, який неможливо прочитати.

Таким чином, спостереження та аналізи доводять, що мова та культура створюють міцний зв'язок і становлять гострий інтерес для перекладачів. Природа китайських ієрогліфів свідчить про те, що лист у китайській мові має більш гнучку структуру та естетичний стиль, ніж у англійській. Дотримуючись цінності мови-донора у разі перекладу “Червоної Шапочки”, китайські перекладачі залишили свої сильні традиції, гуманістичний дух та ідеалізований спосіб мислення. Звичайно ж, не обійшлося без впливу твору-донора. Здатність китайської мови обійтися без опущень відображає культурні традиції Китаю. Коли ми говоримо про культуру, ми не можемо нехтувати її якостями чи менталітетом нації. Питання міжкультурної спадщини та культурного обміну між Китаєм та Європою викликає гострий інтерес обох континентів. Кожен міжкультурний переклад вимагає особливої уваги до культурних відмінностей та їх поваги. На прикладі одинадцяти опущень із проаналізованих текстів розкрито унікальні явища та особливості утримання в китайській та європейській культурі. Китайський переклад “Червоної Шапочки” уникає опущень, повністю розкриваючи у тексті культурні реалії своєї країни. Англійська версія характеризується лаконічністю. Одинадцять опущень (таблиця 1) показують ментальність і логічність мислення народу.

REFERENCES

- Chirimbu S. C. (2018), ROLUL TRADUCĂTORULUI ÎN SECOLUL XXI. REPERE TEORETICE. *Studii de Știință și Cultură*, 14(3), 141–148.
- Da Silva S. G., & Tehrani J. J. (2016), Comparative phylogenetic analyses uncover the ancient roots of Indo-European folktales. *Royal Society open science*, 3(1), 150645.
- DeGaetano S., Kazantseva A., Reiter N., & Szpakowicz S. (2020, December), In *Proceedings of the the 4th Joint SIGHUM Workshop on Computational Linguistics for Cultural Heritage, Social Sciences, Humanities and Literature*.
- Gao H., Huang S. S., & Brown G. (2017), The influence of face on Chinese tourists' gift purchase behaviour: The moderating role of the gift giver–receiver relationship. *Tourism Management*, 62, 97–106.
- Ge Y. (2021), The linguocultural concept based on word frequency: correlation, differentiation, and cross-cultural comparison. *Interdisciplinary Science Reviews*, 1–15.
- Grimm B. (2021), *Little Red-Cap*. Strelbyskyy Multimedia Publishing.
- Guidère M. (2016), *Introduction à la traductologie: penser la traduction: hier, aujourd'hui, demain*. De Boeck supérieur.
- Halford W. K., Leung P. W., Hung-Cheung C., Chau-Wan L., Hiew D. N., & van de Vijver F. J. (2018), Relationship standards and relationship satisfaction in Chinese, Western, and intercultural couples living in Australia and Hong Kong, China. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 7(3–4), 127.
- Hall E. T. (1960), The silent language in overseas business. *Harvard business review*, 38(3), 87–96.

-
- Kaya M., Halford W. K., Hiew D. N., Sheffield J., & Van De Vijver F. J. (2019), Ethnic identification and relationship satisfaction in Chinese, Western, and intercultural Chinese–Western couples. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 8(3), 121.
- Kozanecka P., Matulewska A., & Trzaskawka P. (2017), Methodology for Interlingual Comparison of Legal Terminology. Towards General Legilinguistic Translatology.
- Kuznik A. (2016), La traduction comme travail: Perspectives croisées en ergonomie, sociologie et traductologie. *ILCEA. Revue de l'Institut des langues et cultures d'Europe, Amérique, Afrique, Asie et Australie*, (27).
- Leray M., & Ardizzone S. (2011), *Little Red Hood*. Phoenix Yard.
- Longxi Z. (2010), The complexity of difference: Individual, cultural, and cross-cultural. *Interdisciplinary Science Reviews*, 35(3–4), 341–352.
- Luo W. (2019), *The fairy-tale girl in Chinese culture: comparing female protagonists in the Western and Chinese fairy-tales* (Doctoral dissertation, Universidade do Minho (Portugal)).
- Moura B. A. (2020), The first French translation of Book II of Newton's Opticks: omissions, abridgements and the quest for authorship. *Notes and Records*.
- Rai L., & Deng C. (2016), Globalisation and English language education in Chinese context. *Globalisation, Societies and Education*, 14(1), 127–144.
- Shei C., Zikpi M. E.M., & Chao D. L. (2019), *The Routledge handbook of Chinese language teaching*. Routledge.
- Tehrani J. J. (2013), The phylogeny of Little Red Riding Hood. *PloS one*, 8(11), e78871. Tehrani J. J. (2013). The phylogeny of Little Red Riding Hood. *PloS one*, 8(11), e78871.
- Tylor E. B. (1871), *Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, art and custom* (Vol. 2). J. Murray.
- Wang Y. W., DiMeolo J., & Du G. (2021), Issues in conserving 'orphan heritage' in Asia: WWII battlefield conservation in Hong Kong and Malaysia. *Built Heritage*, 5(1), 1–20.
- Wen J., Huang S. S., & Ying T. (2019), Relationships between Chinese cultural values and tourist motivations: A study of Chinese tourists visiting Israel. *Journal of Destination Marketing & Management*, 14, 100367.
- Wulandari D. (2018), *Words reflecting violence in Grimm's Little Red Cap and Little Snow White: A corpus-based study* (Doctoral dissertation, Universitas Negeri Malang).
- Xu H. L., & Moloney R. (2017), Moving Between Diverse Cultural Contexts: How Important is Intercultural Learning to Chinese Heritage Language Learners? In *Interculturality in Chinese Language Education*. Pp. 151–176. Palgrave Macmillan, London.
- Yue M., & Sun B. (2021), Translationese and interlanguage in inverse translation: A case study. *Across Languages and Cultures*, 22(1), 45–63.
- Zhang W., Walker S., Evans M., & Bennett J. (2021), Inheritors of the Yellow River: the relationship of heritage making practices to cultural self-confidence in China. *International Journal of Anthropology and Ethnology*, 5(1), 1–22.
- Zetzsche J. O. (2017), *The Bible in China: the history of the Union Version or the culmination of protestant missionary Bible translation in China*. Routledge.

Zlatnar Moe M., Južnič T. M., & Žigon T. (2021), Who determines the final version? The roles of translators, language revisers and editors in the publishing of a literary translation. *Across Languages and Cultures*, 22(1), 14–44.

《中華民國兒童圖書總目》，台北市：中央圖書館編，正中書局印，1967，頁 185。約柯柏·格林、威廉·格林著；啟明編輯部編譯，〈格林童話全集〉，台北市：啟明出版社，1953 初版，1957 再版，頁 2。

Стаття надійшла до редакції 03.02.2022

UDC 821.581'7.045 Шекера

**THE MOON AS ARCHETYPICAL SYMBOL
IN THE CHINESE IMAGINATIVE LITERATURE SINCE
EARLY PERIOD TO MIDDLE AGES (THE DISCOURSE
BY IAROSLAVA SHEKERA)**

O. Smolnytska

Candidate of Philosophical Sciences

Leading Researcher

Maksym Rylskyi Literary-Memorial Museum in Kyiv

4, Maksym Rylskyi St., Kyiv, 03039, Ukraine

mytholog7@gmail.com

The article studies the problem consideration of the Moon as an archetypal symbol on the example of Chinese imaginative literature. Chronological boundaries are taken since B. C. to the Middle Ages. Attention is drawn to the discourse of the Ukrainian sinologist Iaroslava Shekera as a translator and scientist, who developed the theme of the Moon as an archetype in sinology studies. The choice of topic is motivated by insufficient attention to the lunar symbols not only in Ukrainian studies, but also in Chinese ones (according to Ia. Shekera), as in dictionaries and encyclopedias of symbols and myths (meaning the lack of facts from Chinese mythology, Chinese art, etc.). Chinese myths about the moon are analyzed. Researchers have found that the lunar (jade) hare mostly appears in the field of view, but in reality the Chinese symbol of the Moon is more complex. Anthro- and zoomorphic images-symbols, including the feminine image of the goddess Chang-O. Symbolic only of the hare (which prepares the elixir of immortality), but also of the tiger and other animals, as well as deities, is discovered. Different versions of lunar myths in the Chinese tradition are found. Comparative analysis allows us to trace the common with the Ukrainian and European tradition in general, but at the same time a lot of original in the Chinese perception of symbols, mythologists, etc., primarily associated with lunar cults. For example, the assertion that the established epithet “clear moon” in Chinese poetry differs from that in Ukrainian one, is emphasized. The moon is seen as Animus and Anima. The feminine reception of this symbol is associated with coloratives. Meditation as a sign of the Moon is analyzed, Eros and Thanatos are singled out. Attention is drawn to the Zen Buddhism, studied by Ia. Shekera. The symbol of the light, as opposed to darkness, is emphasized. It has been found that the symbolism and imagery of night and darkness (as well as the opposition of light to them) develops in a similar way in the mythology of different peoples, but it is also individually developed in the Chinese reception. The tool of analysis is the poet’s translation contribution – including in the consideration of contemporary Oriental studies. The hypothetical connection of Ia. Shekera’s creative and scientific method with the achievements of Kyiv neoclassicists is highlighted, but in the Chinese aspect.

Keywords: the Moon, lunar, archetype, symbol, myth, sinology.

© 2022 O. Smolnytska; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine and the Ukrainian Association of Sinologists on behalf of The Chinese Studies. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

МІСЯЦЬ ЯК АРХЕТИПОВИЙ СИМВОЛ У КИТАЙСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ВІД НАЙДАВНІШОЇ ДОБИ ДО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (ДИСКУРС ЯРОСЛАВИ ШЕКЕРИ)

О. О. Смольницька

У статті досліджується проблема розгляду Місяця як архетипового символу на прикладі китайської художньої літератури. Хронологічні межі беруться від доби до нашої ери до Середньовіччя. Звертається увага на дискурс української китаїстки Ярослави Шекери як перекладачки і науковиці, яка розробила тему Місяця як архетипу в китайських творах. Вибір теми мотивується недостатньою увагою до місячної символіки не лише в українських студіях, але й у китайських (за свідченням Я. Шекери), як і у словниках та енциклопедіях символів та міфів (мається на увазі саме нестача фактажу з китайської міфології, китайського мистецтва тощо). Аналізуються китайські міфи про Місяць. З'ясовано, що в полі зору дослідників переважно постає місячний (нефритовий) заєць, але насправді китайський символ Місяця складніший. Досліджено антропо- і зооморфні образи-символи, у тому числі фемінінний образ богині Чен Е. Виявлено символіку не лише зайця, що готує еліксир безсмертя, а й тигра та інших тварин, а також божеств. Знайдено різні версії лунарних міфів у китайській традиції. Компаративний аналіз дозволяє простежити спільне з українською та взагалі європейською традицією, але водночас і багато оригінального в китайському сприйнятті символів, міфологем тощо, пов'язаних із лунарними культами. Наприклад, наголошено на твердженні, що усталений епітет “ясний місяць” у китайській поезії відрізняється від аналогічного в українській. Місяць розглядається як Анімус і Аніма. Фемінінна рецепція цього символу пов'язана з колоративами. Аналізується медитативність як ознака Місяця. Були виокремлені Ерос і Танатос. Звертається увага на досліджений Я. Шекерою чань-буддизм. Акцентується увага на символі світила, протиставленому темряві. З'ясовано, що символіка і образність ночі й темряви (як і протиставлення їм світила) схожим чином розвиваються у міфології різних народів, але вони були індивідуально розроблені в китайській рецепції. Виокремлено гіпотетичний зв'язок творчого і наукового методу Я. Шекери зі здобутками київських неокласиків у китаїстичному аспекті.

Ключові слова: Місяць, лунарний архетип, символ, міф, синологія.

Місячна (лунарна) символіка достатньо аналізується у вітчизняних гуманітарних студіях, присвячених літературознавству, міфології, фольклористиці тощо, але передусім у загальноєвропейському та власне українському аспектах [Смольницька 2017; Цепкало 2018]. Замало уваги звертається на китайську традицію, де місячне світило відіграє значну роль. В енциклопедичних словниках або словниках чи енциклопедіях символів, міфів тощо (загальних, за винятком спеціалізованих праць, присвячених Китаю) про місяць пишеться не завжди докладно, причому синологічний аспект наводиться, як правило, у загальній статті, де лідером згадувань є місячний заєць, що товче у ступці напій безсмертя (або ж зазначається про алхімічний аспект). Про Місяць у китайській міфології згадується побіжно, наприклад, у зв'язку з Паньгу [Іванов 1994, 80] (про цього героя докладніше ітиметься нижче). Тенденція недостатнього опрацювання лунарної проблеми простежується навіть у китайській гуманітаристиці, як зазначала українська китаїстка-філологиня, кандидатка філологічних наук Ярослава Шекера (1982–2019) [Шекера 2007, 506] (докладніше про зазначену

синологиню: [Шекера Ярослава Василівна. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії]). Цій дослідниці належать, зокрема, студії з дослідження місячної образності (причому в архетипному аспекті [Шекера 2007]) на прикладі китайської літератури від найдавніших часів до Середньовіччя. Дуже різнобічна постать, синолог, вона виступала з лекцією у Київському літературно-меморіальному музеї Максима Рильського 6 грудня 2018 р. [Філософська лірика середньовічного Китаю. Лекція кандидатки філологічних наук Ярослави Шекери у Київському літературно-меморіальному музеї Максима Рильського 6 грудня 2018 року] (далі – КЛМММР; пропонуване дослідження здійснене в рамках діяльності КЛМММР, у тому числі перекладацьких студій; у 2019 р. там само був захід її пам'яті [Смольницька 2020 с. 113]). Ці тексти можуть бути не лише матеріалами, а й “ключем” для розгадки важливих питань.

Творчий і науковий (а також перекладацький) доробок Я. Шекери вже аналізувався у теоретичному аспекті [Смольницька 2020 а; Смольницька 2020 с; Смольницька 2021 а; Смольницька 2021 б тощо], проте лунарна символіка і образність у рецепції конкретного синолога заслуговують на окреме вивчення.

Цікаво, що Я. Шекера несвідомо творила у неокласичному струмені, залишаючись індивідуальністю. Тобто можна казати про *орієнтальний напрям* київського неокласицизму, або, точніше, відродження неокласики. Про це свідчить навіть оформлення поетичних збірок самої китаїстки – уміщення її оригінальних віршів, а потім перекладеної із китайської лірики [Шекера 2000; Смольницька 2018] (як чинили М. Зеров, М. Рильський, сучасниця Олена О'Лір та ін. у напрямі європейської культури). Крім того, вона плідно поєднувала наукову, викладацьку, перекладацьку діяльність (як М. Зеров та ін.). Невідомо, як би у ХХ ст. розвинувся київський неокласицизм у поезії та перекладі, якби тоді до цього процесу долучився фаховий сходознавець, але з 2000-х рр. і дотепер можна казати про цікаве орієнтальне доповнення української літератури. У розширеному аспекті (український неокласицизм, який розвивався в інших країнах) можна зазначити про творчу співпрацю китаїстки з Ігорем Качуровським (1918–2013) (приватні повідомлення Я. Шекери, Олени О'Лір – учениці “сьомого неокласика”, знайомої із синологинею, та публікації: [Шекера 2009, 59–60; Смольницька 2019]).

Мета статті – проаналізувати місяць як архетиповий символ у вибраних текстах китайської класики, звернувшись до праць і перекладів Я. Шекери. **Завдання:** 1) розглянути лунарний дискурс; 2) дослідити місяць у китайських міфах; 3) простежити трансформацію лунарного образу, символу, архетипового символу, місячної міфологеми у вибраних творах китайської класики від найдавнішої до середньовічної; 4) виокремити основні ознаки місяця (переважно на матеріалі китайської культури) на прикладі колоративів тощо. Ілюстративні приклади, окрім оригінальних текстів, наводяться переважно у перекладах Я. Шекери. Залучаються компаративний, міфологічний, архетипний (юнганський), перекладознавчий, символічний аналізи. Окрім словесного мистецтва, звертається увага на образотворче. Такий підхід зумовлений синтетичністю китайського мистецтва аналізованих епох.

Дослідниця лунарної проблематики Т. Цепкало звернула увагу, що солярна орієнтованість української традиції зумовила превалювання міфологеми сонця: “Місяць же в українській міфології вважався його блідим “молодшим

братом” <...> лунарні мотиви й образи опинилися на маргінесах літературознавчого мейнстріму” [Цепкало 2018, 1]. Зрозуміло, якщо досліджувати місяць як міфологему, символ, архетип чи архетиповий символ виключно на прикладі кількох фольклорних текстів, то настане спрощення розуміння цього символу (міфологеми <...>), тому варто звернути увагу на корпус художніх творів різних епох.

У міфології, символіці тощо Місяць часто постає як протиставлений Сонцю (або його брат, чоловік тощо) [Войтович 2005, 305]. Проте є тенденція розглядати Місяць як пасивний, жіночий через функцію віддзеркалення ним сонячного світла [Енциклопедія. Символи, знаки, емблеми 2004, 295]. Якщо звернути увагу на неповний місяць, то дуга вгору – жіночий аспект, а вниз – чаша і витікання благодаті [Енциклопедія. Символи, знаки, емблеми 2004, 295]. В алхімії місяць означає срібло [Бидерманн 1996, 154; Фоли 1997, 246]. Колір цього світила у символіці – *білий*, сезон – *осінь* [Фоли 1997, 246]. Останні риси дуже важливі під час подальшого аналізу Місяця в китайській поезії.

Якщо аналізувати Місяць (місяць) як символ у китайській культурі, то треба зазначити, що це невичерпна тема. Цей архетиповий символ має спільні риси з універсальною культурою, а також власне китайську специфіку. З огляду на багатий корпус текстів, робота з якими вимагає спеціальної підготовки, варто виокремити кілька показових рис. Цьому допомагають праці та переклади Я. Шекери.

Міфологічний аспект. Місяць у китайській традиції дуже міфологічний. Наприклад, із ним пов’язана богиня *Чан-е* [В. Р. 1994, 624] (*Чан Е* в Я. Шекери [Шекера 2013, 80]) або Хен-е (як наводить Б. Рифтін [Рифтін 1994, 624]). Дослідники виводять цей образ від Чан-сі – давньої місячної богині [Рифтін 1994, 624] (також про цю богиню: [Смольницька 2020 b]). Фабульно історія згаданого жіночого образу така: дружина стрільця І Чан-е помилково випила напій безсмертя і злетіла на місяць, де був місячний заєць Юе ту [Рифтін 1994, 624]. Але є інша версія згаданого міфу: це дружина міфічного стрільця Хоу І, яку за провини (вона вкрала в чоловіка еліксир безсмертя) небесні духи поселили на Місяці [Шекера 2013, 80]. Тобто ця велична богиня – у минулому трикстер. Як і місячний заєць, богиня (є версія, що вона була перетворена на трилапу ропуху) товче у ступці напій безсмертя [Рифтін 1994, 624]. Тобто *антропоморфний образ перетворюється на зооморфний*, а земне життя продовжується як неземне. Місяць (інша площина, причому вертикаль, а земля є низиною) автоматично стає синонімом безсмертя. Відгомін цього міфу є в японській “Повісті про старого Такеторі”, де знайдена в лісі красуня Кагуя-хіме виявилася пов’язаною з Місяцем (тому протиставленою світу смертних) і у фіналі повертається на нього, хоча страждає від розлуки з прийомним батьком і всім земним (у тому числі й коханим Мікадо) [Повість о старике Такэтори 1988, 15–50]. Цей жіночий образ і сюжет пояснюється індійським та китайським впливом [Львова 1988, 4].

Також місяць пов’язаний із *Місячним старцем* [Шекера 2013, 28], який “з’являється уночі під світлом Місяця і перев’язує ступні майбутнього подружжя червоною ниткою” [Шекера 2013, 28], тобто символ цього світила має і шлюбну конотацію. Місяць – Мудрий Старець як архетип. Це світило у східноазійській традиції є жіночим та означає богиню Куан-інь [Бидерманн

1996, 154] (або пару *Гуань-інь і Гуань-он* [Купер 1995, 192]; іще про цю богиню: [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 81]), причому це Місяць, який зростає [Купер 1995, 192]. Як місячний заєць назване світило – це інь, імператорська дружина, а також зв’язок із символікою тварин Будди тощо [Купер 1995, 96], “порошок безсмертя” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 134]. Цей зооморфний образ може й ускладнюватися, бо заєць пов’язаний із Древом Життя, причому подекуди Місяць розглядається і як келих із еліксиром життя [Енциклопедія символів 2008, 253]. Тобто виникають такі символи чи образи або міфологеми: Місяць = заєць, Древо Життя, чаша (певна тріада в Місяці).

Отже, зооморфно в китайській міфології та художній літературі Місяць найчастіше асоціюється із *зайцем*. Але також це й *тигр*, на якому їздить китайська богиня вітру, причому цей звір має позитивну конотацію як вартовий могил, що відлякує злих духів, а новий Місяць зображується як дитина, що втікає від тигра [Енциклопедія символів 2008, 907], причому ця дитина – прапредок людства, а тигр – пійма, яка переслідує новий Місяць [Енциклопедія символів 2008, 907]. Загалом у міфології різних народів темрява, ніч пов’язуються зі злими духами, смертю, страхом, хворобами тощо, світло – з порятунком від зла. У зв’язку з лунарною символікою можна згадати Білого Тигра, бо він означає осінь і метал [Енциклопедія символів 2008, 907], а саме ці три ознаки (білий, осінь, метал – срібло) належать Місяцю, як було зазначено вище. Зображення дитини і звіра (який женеться, щоб поглинути), викликає асоціацію з алхімією. Цікавим є вибір для лунарної символіки зайця і тигра, тобто нехижака і хижака. Звісно, все залежить від конкретної версії, інтерпретації тощо, але впадає у вічі гармонія: і заєць, і тигр у лунарному аспекті китайської культури мають рівне право на існування.

У космогонічному аспекті китайська міфологія щодо змалювання Місяця вирізняється оригінальністю. Наприклад, у розділі-міфі стосовно народження світу сказано про смерть велетня Паньгу (“Як Паньгу небо і землю розділив”): “<...> ліве його око стало сонцем, а праве – місяцем <...>” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 10]. Тобто так постали світила (тут і далі цитати з китайської літератури наводяться в перекладах Я. Шекери).

Цікаво, як у китайській традиції переплітаються міфологія і художня література, пов’язані з філософією та релігією. Створюється враження перетікання або взагалі близькості всіх цих аспектів. Наприклад, у літературознавчому трактаті “Різьблений дракон літературної думки” (розділ “Первісне дао”) сказано стосовно народження світу: “Сонце й Місяць були мов подвоєні яшмові кільця – вони висіли на небі, наче прикраси” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 136]. Цей естетизм, причому орнаментальний, наявний і далі. Про написання твору (Чжун Жун, “Категорії віршів”, розділ у хрестоматії “Літературна критика південних та північних династій”) зазначається: “<...>лексика яскрава, мов Сонце й Місяць<...>” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 149]. Тут знову в парі *солярне і лунарне*, причому видно, що Місяць рівновеликий Сонцю. До речі, для даосів Місяць означав око духовного знання в піймї невігластва [Енциклопедія символів 2008, 250].

Традиційно Місяць у багатьох культурах – потойбічне, “той” (інший світ). У китайській традиції місячне світло розглядається саме як зв’язок із потойбічним, який може навіть виявляти демонів. Наприклад, упізнати китайську лисицю-перевертня, перетворену на жінку, можна було, подивившись на її тінь при місяці, бо тоді тінь являла лисячу морду й вуха [Ежов 2004, 281]. Якщо звернутися до слов’янських вірувань, то у схожих випадках дивилися просто на тінь чи віддзеркалення у воді, а місяць не відігравав ролі. У потойбіччі все може бути навпаки, аніж у реальності (хоча “той” світ може й повторювати “цей”), там тварина, яка удає людину, є твариною, тому істота, яка належить “тому”, а не “цьому” світу, виявляє свою справжню сутність саме завдяки втручанням “того” світу. Отже, Місяць відіграє роль і у вищій, і у нижчій китайській міфології.

У фольклорі, як-от доби Хань (юефу) цікаво простежити еволюцію символу, образу тощо місяця від простого змалювання до алегорії тощо (наприклад, пісня “Після дощу”: “Серце бентежить між соснами місяць” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 210]). Якщо брати ранню літературу, то цікавий матеріал – “Книга пісень” (“Шицзін”, XI–VI ст. до н. е., доба Чжоу [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 20]). Так, у вміщеної там любовної пісні “Сходить місяць” (рефрен “Ой сходить місяць...”) особлива історія. Я. Шекера зазначала: “Вважається, що цей вірш складений хлопцем, який уявляє дівчину, побачену вдень. Таким чином, у китайській літературі вперше прозвучала тема спогадів про кохану людину місячної ночі” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 37]. Далі (з розвитком поезії) місяць як символ ускладнюється. Наприклад, Цюй Юань у “Скорботі вигнання” описує Місяць як багатозначного супутника: “Сонце й Місяць неспинно біжать уперед, / Осінь завше на місце весни прибува. / Трави всохнуть, і голими стануть дерева. / О красуне, ти юність свою бережи!” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 115], тобто світила в парі тут означають минулість, яка далі підкреслюється описом природи. А у строфі “Вранці в горах збираю магнолії білі, / Вечорами – сумах на малих острівцях” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 115] Місяць постає як імплікатура. Це світило тут прямо не згадане, проте перекладачка, пояснюючи про рослину сумах, писала: “У давньому Китаї цю рослину приносили в жертву Місяцю” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 115]. Отже, імовірно, сумах і Місяць у конкретному уривку пов’язані.

Далі сказано: “Хай Ван Шу, цей страж Місяця, лине попереду, / А бог вітру позаду за нами по п’ятах летить” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 122]. У “Дев’яти піснях” (“Володар хмар” (II)) читаємо: “Де ж той дух спочива хмаровий? Мешкає у голубім та й палаці; / З Сонцем і Місяцем разом у небі всюди та й світило ясне розливає<...>” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 128].

Конкретне і абстрактне. В уривку з трактату “Хуайнань-цзи” (розділ I “Про первинне дао”) сказано: “<...> Сонце й Місяць завдяки йому світять <...>” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.)

2008, 160]. Тут виокремлено “три світила – сонце, місяць та зірки” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 160].

У поезії *добы Хань* “Плач про мої сивини” сказано: “Неначе сніг на горах – біло, / Мов місяченько в хмарах – біло. / Почула: Ви лукавите зі мною, / Тому й прощатися прибігла” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 208]. Дослідниця навела легенду про те, що цей вірш приписаний Чжо Венъцзюнь – “дружині одописця Сима Сянжу” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 208], і далі розгорнула цікаві роздуми: “Порівняння зі снігом та Місяцем може грати подвійну роль: 1) те, що чоловік лукавить, дуже очевидно; 2) протиставляється моральна чистота жінки нещирості чоловіка” [Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) 2008, 208]. Отже, експліцитний *білий колір* означає чистоту, але сніг і місяць *минуці* (сніг тане, узагалі він динамічний, а місяць то повний, то серп тощо, тобто непостійний), так само чистоту (біле) легко забруднити. Зрадливість місяця – універсальний мотив міфології. Тут місяць постає як *Анімус*, чоловічий аспект жіночої особистості [Франц 2007, 247].

Як Анімус Місяць може означати чудесне зачаття. Тобто це світило у міфології впливає на вагітність. Сам мотив незвичного зачаття і незвичних пологів поширений у різних народів – від міфу до релігії та мистецтва, але китайська образність має свою специфіку, бо в цьому разі Місяць пов’язаний із *віщим сном*: “<...> сон перед пологами у разі зачаття від місяця, зірки, води” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 97], тобто з *інтуїцією* [Енциклопедія символів 2008, 250] як жіночою рисою. Також місяць як *Аніма* означає суб’єктивне та емоції, зміни настрою [Енциклопедія символів 2008, 250], тобто він важливий в юнгіанському аспекті.

Еротична (а не лише танатологічна) конотація місяця рясно представлена у поезії, наприклад, “Опівнічні пісні чотирьох пір року (весняні)”: “Як я мріяла місяць у квітах пізнати навесні!” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, III]. Весна традиційно означає родючість, кохання, пробудження тощо. Місяць-молодик тут є символом кохання, що викликає асоціації з українським фольклором, де це світило – *Анімус*.

На особливу увагу заслуговує *ясний місяць* у китайській традиції. Треба одразу зазначити, що “ясним місяцем” (частий епітет у далі наведеній поезії) китайці називали “тільки повню” [Філософська лірика середньовічного Китаю... 2018; Шекера 2013, 23]. Отже, повний і ясний місяць у даному разі синоніми [Шекера 2013, 23].

Цікавим для нас є вірш *Го Пу* (276–324) “Мандрівка до небожителів”, де гірко зазначається: “Ясному світилу в пільмі важко світ осявати” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 45]. Я. Шекера пояснювала *ясне світило* так: “<...> тут: алегорія дорогоцінної перлини. Підтекст цих двох рядків такий: якщо таланти ніким не помічені, то їм важко zostавитися талантами” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 45]. Перлина за кольором може нагадувати місяць. Отже, хоча прямо не сказано, яке саме світило мається на увазі (бо може бути і Сонце, і Місяць), але гіпотетично можна припустити, що ідеться про лунарний символ (для порівняння: у “Пісні країни Янь” сказано: “Місяченько ясний та й на ложе до мене упав білосніжно, перлинно”

[Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 15], тобто й тут порівняння з перлиною). До того ж, якщо мається на увазі поетичний талант (ніким не помічений, тому покинутий у півні, де можна розвинути асоціативний ряд “холодно, рослини та плоди не можуть зростати і родити, вони стають безбарвними і нидіють, хоча є “місячні трави (рослини, які розквітають уночі” [Бидерманн 1996, 154]), то Місяць якраз пов’язаний із поетичним натхненням. Також визнання або невизнання талантів, вдячність і невдячність творчій поеті – одвічна тема, наявна в літературі різних часів і народів.

Схожа символіка (велике – у мінімальному, порівняння за кольоровою та блискучою ознакою) бачиться у вірші “Мандрую до Червоної скелі та гори Фаньхай” (автор *Се Чін-юнь*, 385–433, “батько китайської пейзажної лірики” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 57], який слідував “даоській традиції” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.), 59]), де ми бачимо такий рядок: “Висить циновка, і Місяць збираю один я” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 60]. Перекладачка коментувала: “Циновка у давнину служила вітрилом. Із повним Місяцем поет порівнює білі круглі мушлі” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 60]. Уже цитовані “Опівнічні пісні чотирьох пір року”, але вже “літні” описують такий процес: “Під місяцем лотоси рву – я човенцем пливу, / Щоночі отак їхні зернята милі збираю” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 111].

Місячне світило (причому повня) означає споглядання, тому воно має філософський підтекст як символ. Так, у мелодії 16-а (цикл “Із 18-и мелодій на дудці” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 26]) сказано: “На сході пишається Сонце, на заході – Місяць, ой леле, у русі постійним себе споглядають” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 27]. Китайське мистецтво виразно медитативне. Лунарна символіка як атрибут просвітлення (чи прагнення до нього) пов’язана, звісно, і з легендою про Будду: “Одного разу Шакьямуні при повному місяці медитував під деревом” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 81] (“Витоки індійського буддизму. Шлях Шакьямуні”). Або вже в автентичній *авторській* китайській літературі (вірш *Цао Цао* (155–220) “Дивлюсь на лазурове море”) дається такий опис хвиль: “І Сонця, й Місяця правічний рух / Немов рождається із цих стихій” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 12].

Уже згаданий *Се Тяо* лишив таку замальовку (вірш “Хочу здійснити мандрівку до ріки Сяншуй і знайти джерело Гоу”) у рядках: “Хутко падають сутінки, місяць осінній зійшов, / Чистий іній на голих гілках і собі пишно сходить” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 69]. Місячне сяйво біле, іній так само білий, тобто тут наявна імпліцитна кольорова символіка. Осінній місяць натякає на звичай споглядання, медитації. Ще тут є паралель у холоді, тобто місяць (адже його світло не гріє) та іній означають холод, а білий колір може означати смерть, жалобу чи потойбічне. Місяць як холод протиставляється душевним переживанням ліричного героя (є така ознака і в “Поемі про Мулань”: “На воїнські лати ляга зимне місячне сяйво” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 119]). *Шень Юе* (441–513) у “Вірші про давнє” писав: “Ясний місяченько тепер осява рідний край, / Та як йому знати, що в мене на душі – туги полум’я?!” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 66]. Кольоровий контраст місяця як холодного і вогню

(причому знову ж таки колоративи імпліцитні) є у таких рядках: “Ясний місяченько між хмарами сяє на славу, / Квітки вогневіють під вічним світилом яскраво” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 50] (із “Дев’яти віршів, що імітують давнину”, частина VII). У вірші “Про прання одягу”, що поєднує буденне і небуденне, сказано: “У вечір Цісі Шлях Чумацький бринить із ясною зорею, / На свято Середини осені Місяць ясний верховинний” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 72]. У примітці перекладачка зазначила: “Свято Середини осені <...> традиційно відзначають 15-го числа 8-го місяця за місячним календарем, коли Місяць найповніший і найяскравіший у році, – усі милуються ним та їдять місячні пряники <...>” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 73]. Милування місяцем і природою саме за місячної ночі наявне в художній літературі, історичних хроніках. Так, про Лі Бо (Лі Тай-бо [Шекера 2013, 69]), коли він був придворним поетом, зазначено: “Кай-юань <...> (713–741), володар разом із поетом милувався місячної ночі квітами, а Ян Гуй-фей (наложниця цього імператора, героїня мистецьких творів. – О. С.) підносила їм вино” [Шекера 2013, 70]. Про цього поета ітиметься нижче.

У ранній літературі осіння медитація під Місяцем, імовірно, зашифрована в “Опівнічних піснях чотирьох пір року (осінніх)”: “Я голову – вгору: на місяць погляну ясний, / Віддам почуття через промінь – у далеч безкраю!” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 112]. Проте тут є й еротичний підтекст, бо у давній китайській поезії мається на увазі таке: “<...>розділені тисячами *лі* закохані або подружжя покладаються на Місяць, який світить на всій території Піднебесної, і ніби передають почуття або звістку одне одному” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 112]. Звісно, місяць як любовний символ є і в українському пісенному фольклорі, та й узагалі це світило асоціюється з романтичними почуттями, проте місяць-провідник і помічник особливо чітко змальований у китайській літературі. Таку функцію (як і в європейській традиції) виконує й вітер, але цікавою є антитеза в іншій пісні (“Пісні-читання мелодії” – “Вже опали на персиках пишні духмяні квіти...”): “Почуття передати нелегко весняним цим вітром, / Тож на місячні промені я покладусь залюбки” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 114].

Створюється враження, що Сонце і Місяць у китайській літературі усюди-сущі. Але якщо звернутися до міфології, то у “маргінальному” світі [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 105] китайських вірувань “немає Сонця й Місяця (за китайськими повір’ями, небіжчиків не можна показувати ні небу, ні сонцю, оскільки вони повністю належать стихії тьми – *інь*” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 105]. Цей китайський опис “того” світу дещо нагадує український із замовлянь (*де півні не співають* тощо), але якщо в європейській традиції Місяць як атрибут мертвих усе ж таки є, то у стихії *інь* усе – заперечення живого.

Місяць уявляється як величне світило, проте водночас він може замальовуватись й інакше: “Сяє Місяць у небі великим і малий, і крихкий” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 51]. Вочевидь, у цьому рядку мається на увазі *серпик*.

Оскільки китайська поезія символічна, то без підготовки і дослідження важко відрізнити, де мається на увазі просто пейзаж, а де він переосмислюється,

тому треба враховувати добу створення конкретного твору і специфіку автора. Так, у *Цзі Кана* (223–263 [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010] (цикл “18 віршів, присвячених старшому братові *Сюцаю*, що пішов до армії”) сказано: “Тиха-спокійна, безлюдна ця ніч, / Місяця у галереї достатньо” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 35]. Ліричний герой милується місячним пейзажем, але світило важливе йому і для споглядання, і для творчості. Цікавим є твір *Лу Цзі* (261–303 [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 41]) “Яскравий повний місяць”: “Спокійно лежу я в північній ошатній кімнаті, / Заходить в вікно моє місяць поволі ясний. / Освітлює хату – проміння сяйного багато, / Та пригорщі все ж таки ніяк наповнити ним” [Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) 2010, 42]. Цей уривок можна назвати *гонитвою за ілюзією*. Ліричний герой відчуває та знає, що місячне світло невловиме, але в цьому контексті місяць розуміється не буквально.

Цікаво простежити, як саме змінювалася лунарна символіка залежно від конкретної доби і поетичної традиції. Так, у VII–XIII ст. н. е. відбулося переосмислення традиційного. Наприклад, наводячи біографії поетів тієї епохи та зупиняючись на драматичних і трагічних моментах, як-от заслання, Я. Шекера звертала увагу на символію та образність: “Розлука з рідними та друзями породила образ *місяця* як незримого зв’язківця між поетом та близькими йому людьми (див. вірш Лі Бо “Думи тихої ночі”)” [Шекера 2013, 19]. Ясний (повний) місяць почав символізувати “возз’єднання родини, спогад про домівку чи Батьківщину (нічне світило виступало своєрідним незримим зв’язковим між розлученими закоханими, подружжям, рідними тощо, адже ним милувалися одночасно в різних місцях Піднебесної) [Шекера 2013, 23]. Це можна зрозуміти, бо зовнішні ознаки (ясність, блиск, сяйво, повнота) означають позитивне. Натомість “серпик місяця” означає “кохання без відповіді (як нецілісний, неповний місяць)” [Шекера 2013, 23]. Також місяць є “проявом *інь*-ської субстанції” [Шекера 2013, 29]. Тут показане традиційне для різних народів уявлення про повноту і неповноту: перше – сприятливе, друге – деструктивне.

Розглянутий нами *ясний місяць* трансформується з появою *чань-буддизму* [Філософська лірика середньовічного Китаю... 2018], стаючи “символом очищеної, істинної свідомості” [Шекера 2013, 42]. Улюблений герой наукових розвідок Я. Шекери *Хань Шань* (VIII ст. [Шекера 2013, 46–48]), близький китаїстці за світоглядом в останні роки її життя, зокрема, так осмислював назване світило (у перекладах згаданої дослідниці: “Моє серце – мов місяць осінній” [Шекера 2013, 49], “На небі висить ясен місяць – при Будді лампада” [Шекера 2013, 49] тощо). Докладніше про цього чань-буддистського монаха-відлюдника і поета ідеться у численних публікаціях Я. Шекери та: [Смольницька 2020 а; Філософська лірика середньовічного Китаю... 2018] тощо.

На окрему увагу заслуговує вже згаданий класик *Лі Бо* (701–762), в якого спостерігається “надзвичайний пієтет до місяця” [Шекера 2013, 72]. Зокрема, Я. Шекера розлого змалювала його біографію та проаналізувала творчість, у хрестоматії згаданого періоду є багато віршів цього автора. Лі Бо також притаманний мотив *гонитви за ілюзією*, як у вищенаведеній поезії раннього періоду, проте тут показана можливість наздогнати вічне та мінливе: “Лиш руку здійму – і до Місяця легко торкнусь” [Шекера 2013, 76] (“Підіймаюсь на вершину Тайбай”). Оскільки тодішні китайські поети і філософи часто ставали

героями легенд і подеколи важко відокремити істину від романтичної фантазії в цих оповідках, не став винятком і Лі Бо. Я. Шекера навела легенди про його смерть: “<...> згідно з однією з них він потонув у р. Гусі (притоці Янцзи): просто випав напідпитку з човна, намагаючись спіймати відображення місяця у воді. По цьому, за переказами, він злетів на небо – “вигнаний *сянь*” ніби повернувся до своєї оселі” [Шекера 2013, 71]. Як бачимо, ця легенда пов’язана з місяцем, оспіваним Лі Бо, а також із гонитвою за ілюзією, стиком реального і нереального (віддзеркалення).

Таким чином, наведений дискурс виявив багатогранність місяця в давній і середньовічній китайській літературі як символу, причому навіть архетипового. У китайській традиції він еволюціонує, може поєднувати конкретне і абстрактне, високе і низьке, чисте і зрадливе тощо, він пейзажний і міфічний, антропо- і зооморфний, фемінінний, але і маскуліний. Я. Шекера розглядала його як архетип, що є новаторським у напрямі української китаїстики та взагалі гуманітарних знань. Варто відзначити тонке чуття символів і архетипів у цієї дослідниці та мисткині, перетікання художньої творчості в наукову та перекладацьку і навпаки. Ми виокремили імпліцитну символіку в китайській поезії, Ерос і Танатос як атрибути Місяця. Несподіваним доповненням виявилася праця М. Рильського про місяць у художній літературі. Також було цікаво розглянути біографічні події цього поета і перекладача, у тому числі можливість відвідати Китай (як і гіпотетичні припущення щодо орієнтування діяча в китайській літературі, знаній йому за перекладами). Сучасна китаїстика (Я. Шекера) виявилася пов’язаною із історичним контекстом розвитку українського сходознавства, незважаючи на означені проблеми ХХ ст. Цей аспект виявився перспективним у галузі перекладознавства. Так само несподіваними виявилися визначення Місяця як Анімуса і Аніми (залежно від контексту), а також гіпотеза щодо лунарної конотації “ясного світила” (перлини – таланту). Робота має перспективу продовження в юнгіанському та інших аспектах.

ЛІТЕРАТУРА

Бидерманн Г. Энциклопедия символов. Пер. с нем. Москва : Республика, 1996. 336 с.

Войтович В. Українська міфологія. Вид. 2-ге, стереотип. Київ : Либідь, 2005. 664 с. ; іл.

Ежов В. В. Мифы древнего Китая / предисл. И коммент. И. О. Родина. Москва : ООО “Издательство “Астрель” ; ООО “Издательство АСТ”, 2004. 496 с. ; ил. (Мифы народов мира). URL: <http://maxima-library.org/knigi/collection/b/349328> (accessed: 09.10.2021).

Иванов В. В. Лунарные мифы. *Мифы народов мира : энциклопедия: в 2 т.* / гл. ред. С. А. Токарев. Т. 2. К – Я. Москва : Российская энциклопедия ; Минск : Дилер ; Смоленск : Русич, 1994. С. 80.

Купер Дж. Энциклопедия символов. Кн. IV. Москва : Ассоциация Духовного Единения “Золотой век”, 1995. 402 с.

Львова И. Л. К читателю. *Луна в тумане. Японская классическая проза.* Пер. с яп. / предисл. И. Л. Львовой; коммент. В. Н. Марковой, И. Л. Львовой, Т. И. Редько-Добровольской; ил. и оф. И. А. Гусевой. Москва : Правда, 1988. 480 с.

Повесть о старике Такэтори / перевод В. Н. Марковой. *Луна в тумане. Японская классическая проза*. Пер. с яп. / предисл. И. Л. Львовой; коммент. В. Н. Марковой, И. Л. Львовой, Т. И. Редько-Добровольской; ил. и оф. И. А. Гусевой. Москва : Правда, 1988. С. 15–50.

Рифтин Б. Л. Чан-э. *Мифы народов мира : энциклопедия: в 2 т.* / гл. ред. С. А. Токарев. Т. 2. К – Я. Москва : Российская энциклопедия ; Минск : Дилер ; Смоленск : Русич, 1994. С. 624.

Смольницька О. Мандала у творчості Ярослави Шекери: синтезування архетипів. *Китаєзнавчі дослідження*. 2021. № 1. С. 242–260.

Смольницька О. Ярослава Шекера: журавлі безсмертя. URL: <https://www.facebook.com/mavkasnail/posts/2477760542491820> (accessed: 29.10.2019).

Смольницька О. Ярослава Шекера: китайська поезія на український лад. URL: https://www.facebook.com/mavkasnail/posts/2258245421110001?__tn__=UCH-R (accessed: 14.12.2018).

Смольницька О. О. Відгомони класичної китайської поезії та філософії чань-буддизму у ліриці української китаїстки Ярослави Шекери: суголосність із перекладами. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія “Кримськотатарська філологія: мова та література. Тюркологія та сходознавство”*. 2020. Т. 31(70). № 1. С. 42–51.

Смольницька О. О. Китайська тематика у Миколи Гумільова і Марії Візі: переклади лірики у неокласичних традиціях. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність : матеріали XIV Міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р.* Київ : Вид. дім “Гельветика”, 2020. С. 107–111.

Смольницька О. О. Китайські мотиви у поезії та образотворчій діяльності Віри Вовк і Ярослави Шекери: архетипне дно та символи. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність : матеріали XIV Міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р.* Київ : Вид. дім “Гельветика”, 2020. С. 111–116.

Смольницька О. О. Компаративний аналіз символу кипариса в китайській і суфійській поезії (на матеріалі здобутків Ярослави Шекери та Максима Стріхи). *Питання Сходознавства в Україні : матеріали V Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, м. Харків, 15 квітня 2021 р. / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, факультет іноземних мов, факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу*. Харків, 2021. С. 68–70.

Смольницька О. О. Лунарна символіка у вірші “A Hymn to the Moon” леді Мері Вортлі Монтегю і у вибраних поезіях Віри Вовк: компаративний аналіз у перекладознавчому аспекті. *Держава та регіони. Серія “Гуманітарні науки”*. 2017. № 1(48). С. 75–82.

Філософська лірика середньовічного Китаю : лекція кандидатки філологічних наук Ярослави Шекери у Київському літературно-меморіальному музеї Максима Рильського 6 грудня 2018 року / Музей Максима Рильського. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TsxDmUFMFgo> (accessed: 29.05.2020).

Фоли Д. Энциклопедия знаков и символов. Пер. с англ. 2-е изд. Москва : Вече, 1997. 512 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1398044/> (accessed: 13.03.2017).

Франц М.-Л. фон. Архетипические паттерны в волшебных сказках. Москва : Класс, 2007. 256 с.

Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н. е.) / упоряд. Н. В. Коломієць, Я. В. Шекера. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2008. 256 с.

Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.) / упорядник Я. В. Шекера. Київ : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2010. 194 с.

Цепкало Т. О. Міфологема місяця в українській поезії XX століття : автореф. ... канд. філол. наук : 10.01.01 “Українська література”. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018. 22 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24242/1/%D0%A6%D0%B5%D0%BF%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BE.pdf> (accessed: 12.10.2021).

Шекера Я. А небо журавками вишите : поезії / худож. Я. Шекера. Київ : Задруга, 2000. 48 с. : іл.

Шекера Я. Безцінна епістолярія Ігоря Качуровського. *Ігор Качуровський: від Крут до “Старої Європи” : матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Крути, 16 листопада 2008 р. / ред. кол.: О. Г. Бросаліна, В. О. Сидоренко, М. П. Шкурко (голова); Спілка письменників України, Ніжинська районна державна адміністрація, Ніжинська міськрайонна благодійна організація “Благодійний фонд “Ніжен”, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою.* Ніжин : Міланік, 2009. С. 59–60.

Шекера Я. В. Китайська література VII–XIII століть : навч. посіб. Київ : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2013. 351 с.

Шекера Я. В. Луна как архетип китайской культуры (на примере древней и раннесредневековой китайской поэзии). *Четвертые Торчиновские чтения. Религиоведение и востоковедение. Философия, религия и культура стран Востока : материалы научной конференции, г. Санкт-Петербург, 7–10 февраля 2007 г. / сост. и отв. ред. С. В. Пахомов.* Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2007. С. 506–514. *Познание за пределами. Современное востоковедение и духовные традиции Востока.* URL: <https://www.torchinov.com/%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5-%D1%87%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F/%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%82%D1%8B%D0%B5-%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5-%D1%87%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F/%D1%88%D0%B5%D0%BA%D0%B5%D1%80%D0%B0-%D1%8F-%D0%B2-%D0%BB%D1%83%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%B0%D0%BA-%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BF-%D0%BA%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D1%8B/> (accessed: 20.12.2020).

Шекера Ярослава Василівна. *Вікіпедія: вільна енциклопедія.* URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B5%D0%BA%D0%B5%D1%80%D0%B0_%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%

D0%B0_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0 (accessed: 20.12.2021).

Энциклопедия символов / сост. В. М. Рошаль. Москва : АСТ ; Санкт-Петербург : Сова, 2008. 1007 с. : ил.

Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы / авт.-сост. В. Андреева и др. Москва : ООО “Издательство “Астрель”; ООО “Издательство АСТ”, 2004. 556 с.

REFERENCES

“Filosofs’ka liryka seredn’ovichnoho Kytayu. Lektsiya kandydatky filolohichnykh nauk Yaroslavy Shekery u Kyyivs’komu literaturno-memorial’nomu muzeyi Maksyma Ryl’s’koho 6 hrudnya, 2018 roku”, *Muzey Maksyma Ryl’s’koho*, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=TsxDmUFMFgo> (accessed: 29.05.2020) (In Ukrainian).

“Povest’ o starike Tak etori” / Perevod V. N. Markovoy, (1988), *Luna v tumane. Yaponskaya klassicheskaya proza: Per. s yap. / Predisl. I. L. L’vovoy; Komment. V. N. Markovoy, I. L. L’vovoy, T. I. Red’ko-Dobrovol’skoy; Il. I of. I. A. Gusevoy. Pravda, Moskva, pp. 15–50* (In Russian).

Bidermann G. (1996), *Entsiklopediya simvolov* / Per. s nem. Respublika, Moskva (In Russian).

Entsiklopediya simvolov (2008) / sost. V. M. Roshal’, AST : Sova, Moskva, Sankt-Peterburg (In Russian).

Entsiklopediya. Simvoly, znaki, emblemy (2004) / Avt.-sost. V. Andreyeva i dr.: ООО “Izdatel’stvo Astrel”: ООО “Izdatel’stvo AST”, Moskva. (“ADMARGINEM”) (In Russian).

Ezhov V. V. (2004), *Mify drevnego Kitaya*; [Predisl. i komment. I. O. Rodina]. ООО “Izdatel’stvo Astrel”: ООО “Izdatel’stvo AST”, Moskva. (Mify narodov mira), available at: <http://maxima-library.org/knigi/collection/b/349328> (accessed: 09.10.2021) (In Russian).

Foli D. (1997), *Entsiklopediya znakov i simvolov*. Per. s angl. 2-e izd. Veche, Moskva. (Entsiklopedii. Spravochniki. Neumirayushchiye knigi), available at: <https://www.twirpx.com/file/1398044/> (accessed: 13.03.2017) (In Russian).

Frants M.-L. fon. (2007), *Arkhetipicheskiye patterny v volshebnykh skazkakh*. Klass, Moskva (In Russian).

Ivanov V. V. (1994), “Lunarnyye mify”, *Mify narodov mira : entsiklopediya v 2 t. Gl. red. S. A. Tokarev, vol. 2. K–Ya*. Ros. Entsiklopediya ; Diler ; Rusich, Moskva, Minsk : Smolensk, p. 80 (In Russian).

Khrestomatiya kytays’koyi literatury (III–VI st.) / uporyadnyk Ya. V. Shekera (2010), Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr “Kyyivs’kyy universytet”, Kyyiv (In Ukrainian).

Khrestomatiya kytays’koyi literatury (vid naydavnishykh chasiv do III st. n. e.) (2008) / Uporyad. N. V. Kolomiyets’, Ya. V. Shekera, VPTS “Kyyivs’kyy universytet”, Kyyiv (In Ukrainian).

Kuper Dzh. (1995), *Entsiklopediya simvolov. Book IV*. Assotsiatsiya Dukhovnogo Edineniya “Zolotoy vek”, Moskva (In Russian).

L’vova I. L. (1988), “K chitatelyu”, *Luna v tumane. Yaponskaya klassicheskaya proza: Per. s yap. / Predisl. I. L. L’vovoy; Komment. V. N. Markovoy, I. L. L’vovoy, T. I. Red’ko-Dobrovol’skoy; Il. I of. I. A. Gusevoy. Pravda, Moskva* (In Russian).

Riftin B. L. (1994), “Chan-e”, *Mify narodov mira : entsiklopediya v 2 t. Gl. red. S. A. Tokarev, vol. 2. K–Ya. Ros. entsiklopediya ; Diler ; Rusich, Moskva, Minsk : Smolensk, p. 624* (In Russian).

Shekera Ya. (2000), *A nebo zhuravkamy vyshyte : poeziyi; khudozh. Ya. Shekera. Zadruha, Kyyiv* (In Ukrainian).

Shekera Ya. (2009), “Beztsinna epistoljariya Ihorya Kachurovs’koho”, *Ihor Kachurovs’kyy: vid Krut do “Staroyi Evropy” : materialy Vseukrayins’koyi naukovoji konferentsiji (Kruty, 16 lystopada 2008 r.) / Red. kol.: O. H. Brosalina, V. O. Sydorenko, M. P. Shkurko (holova) ; Spilka pys’mennykiv Ukrayiny, Nizhyns’ka rayonna derzhavna administratsiya, Nizhyns’ka mis’krayonna blahodiyna orhanizatsiya “Blahodiyyny fond “Nizhen”, Nizhyns’kyy derzhavnyy universytet imeni Mykoly Hoholya, Tsentri humanitarnoyi spivpratsi z ukrayins’koyu diasporoyu, Milanik, Nizhyn, pp. 59–60* (In Ukrainian).

Shekera Ya.V. (2007), “Luna kak arkhetyp kitayskoy kul’tury (na primere drevney i rannesrednevekovoy kitayskoy poezii)”, *Chetvertyje Torchinovskije chteniya. Religiovedeniye i vostokovedeniye. Filosofiya, religiya i kul’tura stran Vostoka: Materialy nauchnoy konferentsii. S.-Peterburg, 7–10 fevralya 2007 g. Sost. i otv. red. S. V. Pakhomov, Izd-vo S.-Peterb. un-ta, Sankt-Peterburg, pp. 506–514. Poznaniye zapredel’nogo. Sovremennoye vostokovedeniye i dukhovnyye traditsii Vostoka*, available at: <https://www.torchinov.com/%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5-%D1%87%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F/%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%82%D1%8B%D0%B5-%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5-%D1%87%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F/%D1%88%D0%B5%D0%BA%D0%B5%D1%80%D0%B0-%D1%8F-%D0%B2-%D0%BB%D1%83%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%B0%D0%BA-%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BF-%D0%BA%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D1%8B/> (accessed: 20.12.2020) (In Russian).

Shekera Ya.V. (2013), *Kytays’ka literatura VII–XIII stolit’ : navch. posib. Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr “Kyyivs’kyy universytet”, Kyyiv* (In Ukrainian).

Shekera Yaroslava Vasylivna. Material z Vikipediji – vil’noyi entsyklopediji. *Vikipediya*, available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B5%D0%BA%D0%B5%D1%80%D0%B0_%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0 (accessed: 20.12.2021) (In Ukrainian).

Smol’nyts’ka O. (2018), “Yaroslava Shekera: kytays’ka poeziya na ukrayins’kyy lad”, available at: https://www.facebook.com/mavkasnail/posts/2258245421110001?_tn__=-UCH-R (accessed: 14.12.2018) (In Ukrainian).

Smol’nyts’ka O. (2021b), “Mandala u tvorchosti Yaroslavy Shekery: syntezuvannya arkhetyviv”, *Kytayeznavchi doslidzhennya*, No. 1, pp. 242–260. (In Ukrainian).

Smol’nyts’ka O. O. (2020c), “Kytays’ki motyvy u poeziyi ta obrazotvorchiy diyal’nosti Viry Vovk i Yaroslavy Shekery: arkhetyvne dno ta symvoly”, *ibid.*, pp. 111–116 (In Ukrainian).

Smol'nyts'ka O. Yaroslava Shekera: zhuravli bezsmertya, available at: <https://www.facebook.com/mavkasnail/posts/2477760542491820> (accessed: 29.10.2019) (In Ukrainian).

Smol'nyts'ka O. O. (2017), "Lunarna symvolika u virshi 'A Hymn to the Moon' ledi Meri Vortli Montegyu i vybranykh poeziyakh Viry Vovk: komparatyvnyy analiz u perekladoznavchomu aspekti", *Derzhava ta rehiony. Seriya: Humanitarni nauky*, No. 1(48), pp. 75–82 (In Ukrainian).

Smol'nyts'ka O. O. (2020a), "Vidhomony klasychnoyi kytays'koyi poeziyi ta filosofiyi chan'-buddyzmu u lirytsi ukrayins'koyi kytayistky Yaroslavy Shekery: suholosnist' iz perekladamy", *Vcheni zapysky Tavriys'koho natsional'noho universytetu imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Kryms'kotatars'ka filolohiya: mova ta literatura. Tyurkolohiya ta skhodoznavstvo*, vol. 31(70), No. 1, pp. 42–51 (In Ukrainian).

Smol'nyts'ka O. O. (2020b), "Kytays'ka tematyka u Mykoly Gumil'ova i Mariyi Vizi: perekłady liryky u neoklasychnykh tradytsiyakh", *Kytays'ka tsyvilizatsiya: tradytsiyyi ta suchasnist' : materialy XIV mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi, 5 lystopada 2020 r. Vyd. dim "Hel'vetyka"*, Kyyiv, pp. 107–111 (In Ukrainian).

Smol'nyts'ka O. O. (2021a), "Komparatyvnyy analiz symvolu kyparysa v kytays'kiy i sufiy's'kiy poeziyi (na materialy zdobutkiv Yaroslavy Shekery ta Maksyma Strikhy)", *Materialy V vseukrayins'koyi naukovu-metodychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu "Pytannya Skhodoznavstva v Ukrayini" (15 kvitnya 2021 r., Kharkivs'kyy natsional'nyy universytet imeni V. N. Karazina, fakul'tet inozemnykh mov, fakul'tet mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn ta turystychnoho biznesu). [Pytannya Skhodoznavstva v Ukrayini: Tezy dopovidey V Vseukrayins'koyi naukovu-metodychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu 15 kvitnya 2021 r., Kharkivs'kyy natsional'nyy universytet imeni V. N. Karazina, fakul'tet inozemnykh mov, fakul'tet mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn ta turystychnoho biznesu]*. Kharkiv, pp. 68–70 (In Ukrainian).

Tsepkalo T. O. (2018), *Mifolohema misyatsya v ukrayins'kiy poeziyi XX stolittya*. Avtoreferat ... kand. filol. n. 10.01.01 – ukrayins'ka literatura. Kyiv : Kyivs'kyy universytet imeni Borysa Hrinchenka. 22 s., available at: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24242/1/Tsepkalo.pdf> (accessed: 12.10.2021) (In Ukrainian).

Voytovych V. (2005), *Ukrayins'ka mifolohiya*. Vyd. 2-he, stereotyp., Lybid', Kyiv (In Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 03.11.2021

UDC 81'25=030=161.2=581(083)

**SYNTACTIC TRANSFORMATIONS
IN THE UKRAINIAN-CHINESE TRANSLATION
OF NORMATIVE AND TECHNICAL DOCUMENTATION**

A. Tulupova

Master's degree student

at the Department of the Far East and Southeast Asia Languages and Literatures
Educational and Scientific Institute of Philology
of Taras Shevchenko National University of Kyiv
14, Taras Shevchenko blvd., Kyiv, Ukraine, 01601
tulupovaanastasia716@gmail.com

T. Vechorynska

Ph.D in Comparative Literature

Associate Professor

at the Department of the Far East and Southeast Asia Languages and Literatures
Educational and Scientific Institute of Philology
of Taras Shevchenko National University of Kyiv
14, Taras Shevchenko blvd., Kyiv, Ukraine, 01601
t.vechorynska@gmail.com

Today's globalized world requires translation services in many areas of human life. The translation of normative and technical documentation is no exception, as technical translation services are in great demand. Spheres of construction, office work, business involve translators to translate normative and technical documents. In the field of Chinese and Ukrainian languages, this translation is an integral part of the activities of Chinese companies, which are expanding the boundaries of their activities and doing business in Ukraine. In this case, Chinese company needs to operate according to the laws and regulations of Ukraine. The translation of normative and technical documentation is designed to overcome problems and misunderstandings and establish good relationship between the two countries.

It is obvious that the translation based on equivalence and adequacy requires knowledge of the syntax of the Chinese and Ukrainian languages. At the same time, such translation has to consider the syntactic aspects of normative and technical documentation. Therefore, the translation of normative and technical documentation will be carried out according to the rules of syntax and logic. The importance of syntax in the field of Chinese grammar has been emphasized by Chinese linguists Li Jinxi and Gao Mingkai.

This article focuses on the translation of normative and technical documentation from Ukrainian into Chinese. Chinese linguist Ma Qinghua conducted research in the field of syntactic transformations, which are described in his work "Practical Translation Course".

The work studies peculiarities of English-Chinese translation and syntactic transformations applied. To our knowledge there are no other findings of Ukrainian or foreign linguists who have thoroughly researched the peculiarities of the syntactic constructions in Ukrainian-Chinese technical translation. Therefore, the aim of this paper is to study the use of syntactic transformations in translation from the Ukrainian language. The paper provides detailed explanations, justifications, and examples of the following transformations: order change, division of the sentence with punctuation, word-to-sentence transformation, sentence combination, sentence reduction, state change, and antonymous translation.

Keywords: Ukrainian-Chinese translation, syntactic transformations, syntax, grammar, technical translation, normative and technical documentation.

СИНТАКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У РАЗІ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ НОРМАТИВНО-ТЕХНІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

А. І. Тулунова, Т. В. Вечоринська

Сучасний глобалізований світ вимагає послуг із перекладу у багатьох сферах життя людини. Не є винятком і переклад нормативно-технічної документації, адже послуги технічного перекладу користуються дуже широким попитом. Сфери будівництва, діловодства, бізнесу залучають перекладачів для здійснення перекладу нормативно-технічних документів. У площині китайської та української мов цей переклад є невіддільною частиною діяльності компаній, наприклад, китайських, котрі розширюють кордони своєї діяльності та ведуть бізнес в Україні. У такому разі для китайської компанії є важливим ведення діяльності саме за законами та нормами України. Переклад нормативно-технічної документації покликаний подолати проблеми та непорозуміння і налагодити зв'язки між двома країнами.

Очевидним є той факт, що для здійснення перекладу на засадах еквівалентності та адекватності потрібні як знання особливостей синтаксису китайської та української мов, так і врахування синтаксичних аспектів саме нормативно-технічної документації. Тому переклад нормативно-технічної документації здійснюватиметься за законами синтаксису та логіки. Важливість синтаксису у царині китайської граматики неодноразово підкреслювалася китайськими вченими Лі Цзіньсі та Гао Мінкаєм.

У центрі уваги нашої статті – переклад нормативно-технічної документації з української мови китайською, матеріалом для дослідження вибрано Державні будівельні норми України, Державний стандарт України та Порядок застосування кошторисних норм та нормативів з ціноутворення у разі визначення вартості будівництва. Для аналізу синтаксичних трансформацій застосовано систему китайського дослідника Ма Цінхуа, висвітлену у його праці “Практичний курс перекладу”, що описує особливості перекладу з англійської мови на китайську. Натепер нам не відомі праці вітчизняних чи то зарубіжних дослідників, які б ґрунтовно висвітлювали особливості передачі синтаксичних конструкцій у технічному перекладі мовної пари українська–китайська. Отже, метою нашої роботи є дослідження використання синтаксичних трансформацій під час перекладу з української мови. У роботі наводяться детальні пояснення, обґрунтування та приклади таких трансформацій, як: заміна порядку, членування речень за допомогою знаків пунктуації, трансформація слів у речення, об'єднання речень, скорочення речень, зміна стану та антонімічний переклад.

Ключові слова: українсько-китайський переклад, синтаксичні трансформації, синтаксис, граMATика, технічний переклад, нормативно-технічна документація.

Нормативно-технічним документом (НТД) називають документ, котрий встановлює вимоги до об'єктів стандартизації. Дотримання та виконання його вимог є обов'язковим у відповідних сферах. Його розробка відбувається лише у встановленому порядку, а наприкінці він проходить затвердження компетентним органом. Такі документи також можна назвати результатом робіт зі стандартизації. Таким чином, до нормативно-технічних документів належать стандарти, технічні вимоги, керівні нормативні документи.

У нормативно-технічних документах використаний особливий тип фахової мови, що притаманний саме такому виду документів. Підставами для ствердження цього факту є позиція А. Міщенко, котрий наголошує на особливостях терміна "фахова мова", а саме те, що він позначає всі форми вербальної та невербальної комунікації за фахом у рамках певної наукової чи технічної галузі [Mishchenko 2013, 163]. І. Павлюк акцентує на тому, що фахова мова являє собою варіант загальноживаної мови, котрий застосовується у задалегідь визначеній сфері діяльності з метою порозуміння між спеціалістами цієї сфери та управляє термінологією [Pavliuk 2012, 324]. Таким чином, фахова мова нормативно-технічних документів буде відрізнятися своїми індивідуальними поняттями, термінами та формулюванням. У перекладі з української мови китайською слід зважати на дві системи фахових мов, тобто систему української та китайської фахових мов, уникати дослівного перекладу та вдаватися до перекладацьких трансформацій, аби мова документації була звичною для іншомовного реципієнта.

Беззаперечним є той факт, що синтаксис української та китайської мов суттєво відрізняється. М. Гінзбург виділяє такі особливості синтаксису української мови:

– по-перше, українській мові властива така риса, як дієслівність, це означає, що в центрі висловлювання перебуває саме дія, а не предмет. Центром речення є безпосередня дія, котра виражена дієсловом. З цього випливає така закономірність, що найчастіше логічний наголос падає не на підмет, а на присудок;

– по-друге, активні конструкції в українській мові займають першість у вживанні проти пасивних структур. Відповідно до синтаксису української мови можна виокремити три види синтаксичних структур:

1) активна конструкція, де дія представлена присудком, причому ця дія спрямована на об'єкт, котрий своєю чергою виступає додатком у реченні;

2) зворотна конструкція, де і суб'єктом, і об'єктом дії виступає підмет. За словами М. Гінзбурга, також до таких зворотних конструкцій відносять взаємодію;

3) пасивна конструкція, де підметом у реченні виступає об'єкт, на котрий спрямована дія, а присудок описує цю дію;

– третьою характерною особливістю синтаксису української мови є те, що дієслова на "-ся" правильно вживати лише як зворотні (наприклад, "підписується Додаткова Угода до Договору"). Тобто це закінчення вказує на те, що описаний дієсловом процес є самочинним (ніби автоматичним).

Як уже було зазначено, для української мови більш характерні активні конструкції, причому в пасивних конструкціях також наявний підмет. Залежно від наявності чи відсутності виконавця дії формулюють пасивні конструкції

з трьох чи двох компонентів. Відповідно до форми присудка також виділяють пасивні конструкції, де наявні дієслова пасивного стану на “-ся”, та пасивні конструкції з дієприкметниками доконаного виду. Трикомпонентні пасивні конструкції будуються таким чином, що в конструкції з дієсловом на “-ся” логічний суб’єкт за змістом означає виконавця дії, але виражений в орудному відмінку та виконує функцію додатка. Наприклад, “Об’єкт проектується інститутом”. Можна побачити, що такі конструкції неприродні для синтаксису української мови. Відповідно, під час перекладу не слід сліпо копіювати структуру тексту оригіналу, її краще замінювати конструкціями, котрі притаманні тій чи іншій мові перекладу [Hinzburh 2008, 26–28].

Сун Сяолі та Ван Сінь у праці “Language Transformation in Interpretation Between Chinese and English” у розділі про паратаксис китайської мови порівнюють її з бамбуком, адже часто вона складається з окремих невеликих речень, котрі поєднані внутрішньою семантикою чи логічними відношеннями [Song Xiaoli Wang Xin 2019, 6]. Тому під час перекладу китайською мовою слід враховувати ці особливості та опускаючи велику кількість сполучників чи інших граматичних поєднувальних слів, котрі наявні в українській мові.

Сун Сяолі та Ван Сінь виокремлюють особливість синтаксису китайської мови, а саме наявність топіка: “Chinese is described as a topic prominent language, because it is the topic not the subject that plays a prominent role in Chinese sentence structure” [Song Xiaoli Wang Xin 2019, 7]. Таким чином, саме топік, а не підмет відіграє ключову роль у реченні. Топік – це повідомлення, котре мовець хоче донести до реципієнта. У китайській мові компоненти, котрі стоять перед присудком, можуть бути топіком або ж підметом. Тому не важливо, чи наявний у реченні підмет чи ні (воно часто може бути безособовим), а топік у реченні присутній завжди.

Прикладом може слугувати таке речення: “准备这批货物，需要半个月的时间”. Його перша частина “готувати цю партію товару” є топіком, а “потрібно половину місяця” слугує описом до топіка, тому переклад наступного речення українською мовою звучатиме таким чином: “Для підготовки цієї партії товару потрібно пів місяця”. У цьому прикладі простежується вищезгадана особливість китайського речення – відсутність поєднувальних слів, паратаксис. Тому під час перекладу речення з української китайською мовою слід визначити підмет та вдатися до використання топіка у реченні за необхідності. Водночас потрібно звертати увагу на необхідність формування структури “підмет–присудок”.

В українській мові означення стоїть після означуваного слова, проте у синтаксисі китайської мови означення чи обставина навпаки передують означуваному слову. Тому перекладачу слід пам’ятати про базову структуру китайського речення: підмет–присудок–додаток, а під час перекладу поширених обставин членувати їх на менші частини.

У перекладі такої нормативно-технічної документації з української мови китайською ми будемо досліджувати наявність синтаксичних трансформацій. Для визначення поняття синтаксичних трансформацій слід звернутися до історичного складника. Так, у теорії перекладу цей термін було запозичено з трансформаційної/генеративної граматики, у цій сфері працював Н. Хомський. Якщо говорити про генеративну граматику, то це поняття спочатку

означало п'ять типів трансформаційних правил. Це були типи операцій, за допомогою яких можна було перетворити основні елементи на другорядні: взаємна заміна компонентів (пермутація), опущення компонентів, додавання компонентів, переміщення компонентів (перестановка) та заміна компонентів (субституція). [Harbovskiy 2007, 35].

Варто зазначити, що серед синтаксичних трансформацій В. Комісаров виділяє дослівний переклад (синтаксичні уподібнення), членування речення, об'єднання речення, заміну порядку слів, заміну членів речення та заміну типів синтаксичного зв'язку. Дослівний переклад ще називають нульовою трансформацією, під час застосування такої трансформації синтаксичну структуру вихідної мови замінюють аналогічною структурою мови перекладу. Тому можна зробити висновок, що синтаксичне уподібнення можна використовувати лише в тому разі, коли в обох мовах присутні паралельні синтаксичні структури [Komysarov 1990, 152].

Слід взяти до уваги такі синтаксичні трансформації, виділені українським дослідником І. Гарником, як [Harnuk 2001, 38]:

- *заміна частин мови;*
- *заміна членів речення;*
- *заміна типу речення;*
- *синтаксичні перестановки;*
- *членування речень;*
- *об'єднання речень.*

Китайський дослідник Ма Цінхуа у праці “Практичний курс перекладу” [Ma Qinhua 2010, 81–103] досліджує синтаксичні трансформації в англо-китайському перекладі. Однак ця система синтаксичних трансформацій варта уваги, тому що вона розроблена саме китайським лінгвістом. Четвертий розділ праці Ма Цінхуа присвячений перекладацьким трансформаціям, серед яких дослідник виділяє такі сім синтаксичних трансформацій під час перекладу з англійської китайською мовою, як:

- *зміна порядку елементів у реченні (换序译法 huanxi yifa);*
- *розділення речення за допомогою знаків пунктуації (断句译法 duanju yifa);*
- *перетворення слів на окремі речення (转句译法 zhuanju yifa);*
- *об'єднання речень (合句译法 heju yifa);*
- *скорочення речень (до форми обставини чи означення) (缩句译法 suoju yifa);*
- *зміна стану (转态译法 zhuantai yifa);*
- *антонімічний переклад (正反译法 zhengfan yifa).*

Перша трансформація, котру він виокремлює, – зміна порядку елементів у реченні (换序译法 huanxi yifa), котра є результатом значних розбіжностей у синтаксисі англійської та китайської мов та полягає у зміні послідовності елементів [Ma Qinhua 2010, 81]. Метою такої синтаксичної трансформації є досягнення читабельності та милозвучності тексту перекладу. Ма Цінхуа також наводить приклад використання такої трансформації на практиці:

It's good you're so considerate.
你想得这样周到是很好的。

Також автор наголошує на тому, як не слід здійснювати переклад, а саме дослівно, без використання трансформацій: 这是很好的你想得这样周到。

За словами автора, під час перекладу з англійської китайською мовою використано синтаксичну трансформацію зміни порядку, а саме зміну порядку головної та підрядної частин речення.

У разі перекладу нормативно-технічної документації з української мови китайською також можна відзначити використання цієї трансформації. Приклад № 1 взято з ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 (乌克兰国家标准 *wukelan guojia biao zhun* Б Д.1.1-7:2013) [DSTU B D.1.1-7:2013, 8]:

6.3. У складі ціни пропозиції за рішенням замовника претендент може врахувати кошти на відшкодування витрат, пов'язаних з виконанням додаткових робіт (збір вихідних даних, підготовка передпроектних матеріалів тощо).

6.3. 经过业主的许可, 投标人||在议价中可以考虑与进行额外工程有关的赔偿费用 (例如收集原始数据、筹备项目前期的材料等) .

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію зміни порядку, де поширене означення, котре виражене дієприкметниковим зворотом і розташоване після означуваного слова в мові оригіналу, займає позицію перед означуваним словом у реченні перекладу.

Приклад № 2 взятий з ДБН В.1.2-15:2009 (国家建筑标准В.1.2-15:2009) Мости та труби Навантаження і впливи [DBN V.1.2-15:2009, 60]. Аббревіатура ДБН є скороченням від назви цього технічного нормативу “державно-будівельні норми”. Для аналізу взято речення з додатка Л (обов'язкового):

Л.2.3. Фундаментальним критерієм виникнення згинально-крутильного флатера балки жорсткості є нерівність, коли частота крутильних коливань балки менша за частоту згинальних коливань балки.

Л.2.3. 当梁柱弯振动频率少于扭振动频率时, 导致强度梁柱弯扭颤振的基本准则||是不等式。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію зміни порядку, де частина речення, що являла собою підрядну частину в оригіналі та стояла у постпозиції, стоїть на початку речення перекладу.

Приклад № 3 взятий з того ж ДБН В.1.2-15:2009 Мости та труби. Навантаження і впливи [DBN V.1.2-15:2009, 61]:

Л.2.4 Критичну швидкість вітру V_{CG} , за якої може виникнути коливання типу галоупу, для тіл зі співвідношенням розмірів не більше ніж 1 до 3 допускається знаходити за формулою:

(формула)

Л.2.4 为尺寸比||不超过1:3的物体, 能引起跳动之类振动的临界风速 V_{CG} 允许按照以下公式可以获取:

(公式)

Коментар: Відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію зміни порядку, де частина речення, що не являла собою підрядну частину в оригіналі та стояла у постпозиції, стоїть на початку речення перекладу та формує речення з підрядним мети (за правилами китайської граматики (目的复句 *mudi fujū*)).

Другою трансформацією, котру виокремлює Ма Цінхуа, є членування речення за допомогою знаків пунктуації (断句译法 *duanju yifa*) [Ma Qinhua 2010, 85]. Речення англійської мови є довгими та складними, що

не характерно для речень китайської мови. Таку особливість слід відзначити і щодо речень українською мовою. Тому у разі перекладу китайською слід ділити речення знаками пунктуації на менші частини, аби вони ставали легшими для сприйняття:

It is very easy to bring some books from the bookstores and libraries, but to learn the knowledge in the books and put the knowledge into practice is by no means an easy job.

从书店和图书馆带一些书回来是轻而易举的。然而，从书中学得知识并把这些知识运用到实践中去就决不是那么简单的事情。

Ма Цінхуа зазначає, що вищезазначене речення перекладено з використанням синтаксичної трансформації членування складносурядного речення з вираженням рівнозначності (拆开并列句 *chaikai binglieju*).

Приклад № 4 взятий з ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 [DSTU В D.1.1-7:2013, 10]:

7.6. Вартість повторної експертизи визначається із застосуванням коефіцієнта від 0,1 до 0,7, який встановлюють, виходячи з питомої ваги кошторисної вартості робіт зі зміни проектних рішень.

7.6. 确定重新鉴定成本时，应当取等于自0.1至0.7的系数。应当根据改变设计方案的预算成本比重确定该系数。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію розділення речення за допомогою знаків пунктуації задля полегшення сприйняття інформації іншомовним реципієнтом. Варто зазначити, що підрядну частину речення оригіналу трансформовано у самостійне речення у перекладі.

Третя синтаксична трансформація, котру виділяє Ма Цінхуа, – трансформація слів у речення (转句译法 *zhuanju yifa*) [Ma Qinhua 2010, 89]. Він наголошує на тому, що в англійській мові лексеми, котрі перебувають у складі обставини чи означення, несуть значне смислове навантаження. Тому слід перекладати певні словосполучення (навіть слова) окремими реченнями.

Nixon was greatly impressed by Stassen's firm handshake.

史塔生紧紧和他握手，尼克松对这一点印象很深刻。

Речення трансформовано за законами логіки, де окремо виділено виконавця дії (逻辑主诸转句 *luoji zhuzhu zhuanju*).

Автор наголошує на різниці трансформації розділення речення знаками пунктуації та трансформації слів у речення. Таким чином, перша полягає у перетворенні підрядної частини речення на головну, а друга – у трансформації окремих слів у речення чи його частини.

Приклад № 5 взято з ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 [DSTU В D.1.1-7:2013, 8]:

6.1. При цьому заробітна плата обчислюється, виходячи з величини, яку проектна організація планує отримати на об'єкті будівництва, з урахуванням рекомендованого на поточний рік рівня середньомісячної заробітної плати у будівельній галузі.

6.1. 在这种情况下，应当基于企业在施工项目打算获得的资金而分发工资，并且应当考虑当年在施工领域建议平均月薪的水平。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію перетворення окремих слів на цілі частини речення: “при цьому” було трансформовано у відокремлювану обставину “在这种情况下”.

Приклад № 6 також взято з ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 [DSTU B D.1.1-7:2013, 8]:
6.3. У разі складання договірної ціни на проєктні роботи вартість зазначених робіт включається до зведеного кошторису окремими рядками.

6.3. 当对于设计工程制定议价时，综合预算||应当以单列的形式来包括上述工程的成本。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію перетворення лексем у частини речення, “у разі складання договірної ціни” було трансформовано у відокремлювану обставину часу, де також можна виділити окремий присудок.

Приклад № 7 взято з ДБН В.1.2-15:2009 Мости та труби. Навантаження і впливи [DBN V.1.2-15:2009, 60]:

Л.2.3 Критична швидкість вітру за згинально-крутильного флатеру залежить від двох основних характеристик балки частоти крутильних та частоти згинальних коливань.

Л.2.3 当弯扭颤振时，梁柱的临界风速||取决于弯振动频率和扭振动频率的两个主要参数。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію перетворення слів на окремі частини речення, “у разі згинально-крутильного флатеру...” було трансформовано у відокремлювану обставину часу, котра своєю чергою утворена за допомогою конструкції 当...时.

Четверта синтаксична трансформація, котру виділяє Ма Цінхуа, – об’єднання речень у разі перекладу (合句译法 *heju yifa*) [Ma Qinhua 2010, 92]. Автор наголошує на тому, що таку синтаксичну трансформацію можна використовувати для перекладу розмовного мовлення, тому що такі речення короткі. У праці наведений приклад такого явища:

The young man was very miserable. He had no money about him. All his savings had been stole.

这个年轻人很惨，已落到了身无分文的地步，因为他所有的积蓄被偷走了。

Коментар: синтаксис нормативно-технічних документів українською мовою доволі складний, речення поширені, складні та ускладнені, тому немає потреби їх ще більше ускладнювати, застосовуючи трансформацію об’єднання речень. Як влучно зазначив Ма Цінхуа, цю трансформацію доцільно використовувати для перекладу усного мовлення.

П’ятою трансформацією, котру виокремлює Ма Цінхуа, є скорочення речень (缩句译法 *suojü yifa*) [Ma Qinhua 2010, 96]. Вона полягає у тому, що згідно із законами логіки та традиціями мови частина одного речення стає складовою частиною іншого речення. Зазвичай згідно з контекстом відносно другорядне речення трансформується під час перекладу у складову частину більш вагомого за змістовим наповненням речення. У разі застосування такої трансформації переклад зводиться до формування означень та обставин у складі речення перекладу. Наприклад:

It was April 1945. The Second World War was coming to an end.

1945年4月，第二次世界大战已接近尾声。

Таким чином, ціле речення стало обставиною часу (缩为状语 *suowei zhuangyu*).

Ма Цінхуа також зазначає, що синтаксична трансформація скорочення речень більш характерна саме для китайсько-англійського перекладу, адже англійській мові притаманні більш поширені речення.

Коментар: такого роду трансформації не наявні у перекладі нормативно-технічної документації з огляду на той факт, що в нормативних документах українською мовою відсутні короткі речення, котрі вказують на час чи місце, де відбувалась дія. Таким чином, відпадає потреба трансформувати такі речення у частини речення у вигляді відокремлюваних обставини чи означення.

Шостою синтаксичною трансформацією, котру виділяє Ма Цінхуа, є зміна стану (转态译法 *zhuantai yifa*) [Ma Qinhua 2010, 98]. Ця трансформація полягає у тому, що пасивний стан речення оригіналу трансформовано в активний чи навпаки. На відміну від китайської мови, в англійській мові більш поширений пасивний стан у письмовому чи усному мовленні. Наприклад:

She hadn't been told Bette's other name, or she'd forgotten it.

人家没告诉过她蓓蒂姓什么，要不然也许是地忘了。

Наведено яскравий приклад трансформації пасивного стану у реченні оригіналу в активний стан у реченні перекладу. Однак автор також залишає ремарку, що у китайській мові також наявні речення пасивного стану, причому слід уникати надмірного використання “被”, а відповідно до контексту замінювати його на “受”, “为”, “由”, “获”. Як зазначав М. Гінзбург, синтаксису української мови більше притаманний активний стан речень.

Приклад № 8 взято з ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 [DSTU B D.1.1-7:2013, 8]:

6.2 Ціна пропозиції претендента, визначеного виконавцем проектно-вишукувальних робіт, є договірною ціною.

6.2 投标人的投标价格||, 由设计勘察工程的执行人确定, 成为合同价格。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію зміни стану, згідно з якою активний стан (виражений дієприкметником в українській мові) було трансформовано у пасивний з використанням прийменника 由 у разі перекладу китайською мовою, про що й наголошував дослідник.

Приклад № 9 взято з ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 [DSTU B D.1.1-7:2013, 9]:

6.4. Остаточне рішення приймається у встановленому законодавством порядку.

6.4. 最终决策||按照法律既定程序而通过。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано синтаксичну трансформацію зміни стану, а саме з пасивного стану в активний. Пасивний стан у мові оригіналу виражений двокомпонентною структурою з дієсловом недоконаного виду пасивного стану на “-ся”.

Остання, сьома, трансформація, котру виокремлює Ма Цінхуа, – антонімічний переклад (正反译法 *zhengfan yifa*) [Ma Qinhua 2010, 101]. Ця синтаксична трансформація полягає в тому, що смисл, що стверджується, під час перекладу трансформовано у заперечення. Наприклад:

Do you know why she is always trying to avoid you?

你知道她为什么老是不想见到你?

Таким чином, ми бачимо, що у реченні перекладу фігурує заперечення з 不: 不想见到.

Приклад № 10 взято з ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 [DSTU B D.1.1-7:2013, 8]:

6.1.1. Для проектування об'єктів будівництва, що здійснюється із залученням бюджетних коштів, коштів державних і комунальних підприємств, установ та організацій, кредитів, наданих під державні гарантії, кошторисний прибуток може становити до 8 %.

6.1.1. 如果在设计施工项目中使用预算资金、国有和市政企业资金、机构和组织的资金、国家担保贷款，预算利润不得超过8 %。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію антонімічного перекладу. “Становити до 8 %” перекладено за допомогою синтаксичної трансформації антонімічного перекладу, переклад буде такий “不得超过8 %”.

Також варто звернути увагу на приклади речень з використанням декількох синтаксичних трансформацій. Нижче наведено приклад № 11 з нормативно-технічного документа “Порядок застосування кошторисних норм та нормативів з ціноутворення при визначенні вартості будівництва” [Poriadok zastosuvannia koshtorysnykh norm ta normatyviv z tsinoutvorennia pry vyznachenni vartosti budivnytstva 2021, 1]:

4. Формування, розроблення та затвердження кошторисних норм та нормативів з ціноутворення у будівництві для обчислення вартості будівництва об'єктів, що будуються із залученням бюджетних коштів, коштів державних і комунальних підприємств, установ та організацій, кредитів, наданих під державні гарантії, здійснюються Міністерством розвитку громад та територій України.

4. 如果计算用预算资金、国家和市政企业、事业单位和团体的资金以及国家担保的贷款来建设项目的成本，乌克兰社区和领土发展部应当制定并批准施工领域中的预算合同价格。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію зміни порядку, підрядна частина в реченні оригіналу стоїть після головної, а в реченні перекладу навпаки: підрядне умови стоїть на початку речення. Речення такого типу в китайській мові називається складнопідрядним реченням з вираженням умовних зв'язків (条件复句 *tiaojian fuju*). Під час перекладу також використано синтаксичну трансформацію зміни стану, а саме з пасивного стану в активний, що й притаманно синтаксису китайської мови.

Приклад № 12 взято з того ж ДСТУ [DSTU B D.1.1-7:2013, 9]:

6.4. Розбіжності, що виникають між замовником і проектною організацією в період формування договірної ціни і взаєморозрахунків за обсяги виконаних робіт, розглядаються розпорядниками коштів, а у разі необхідності центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері будівництва, містобудування та архітектури.

6.4. 在制定报价、完成工程互相结算的过程中，当业主与设计院出现的分歧时，应当由资金调度者协调。如有必要，保证国策制定和在施工、城市计划、建筑领域实现国策的中央执行机构应当协调该分歧。

Коментар: відповідно до класифікації Ма Цінхуа у вищенаведеному реченні використано трансформацію розділення речення за допомогою знаків пунктуації, а також синтаксичну трансформацію зміни стану, а саме з пасивного стану в активний. Пасивний стан у реченні оригіналу виражений дієсловом на “-ся”, а виконавця дії виражено іменником в орудному відмінку.

Отже, після аналізу Державних будівельних норм України, Державного стандарту України та Порядку застосування кошторисних норм та нормативів з ціноутворення при визначенні вартості будівництва можна зробити висновок щодо використання синтаксичних трансформацій відповідно до класифікації Ма Цінхуа. Таким чином, використано всі зазначені синтаксичні трансформації, окрім скорочення (缩句译法 *suoju yifa*) та об'єднання речень (合句译法 *heju yifa*). Трансформація скорочення не відбувається через те, що речення нормативно-правових документів є важливими за своїм смисловим навантаженням, тому вони не стають обставиною чи означенням у складі одного більш головного речення. Трансформація об'єднання не наявна, адже речення складні та поширені за своєю природою, існує більше тенденція до їх спрощення, ніж до ускладнення, чим і є трансформація об'єднання. Під час українсько-китайського перекладу нормативно-технічних документів використано трансформації: зміни порядку елементів у реченні (换序译法 *huanxu yifa*); розділення речення за допомогою знаків пунктуації (断句译法 *duanju yifa*); перетворення слів на окремі речення (转句译法 *zhuanju yifa*); зміни стану (转态译法 *zhuantai yifa*); антонімічного перекладу (正反译法 *zhengfa yifa*).

ЛІТЕРАТУРА

Гарбовский Н. К. Теория перевода. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 2004. 544 с.

Гарник І. В. Типологія перекладацьких трансформацій : навчально-методична розробка на базі англійської мови. Київ : МІЛП, 2001.

Гінзбург М. Д. Синтаксичні конструкції у фахових текстах : практичні висновки з рекомендацій мовознавців. *Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка"*. 2008. № 620. С. 26–32.

ДБН В.1.2-15:2009 "Мости та труби. Навантаження і впливи".

ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 "Правила визначення вартості проектних робіт та експертизи проектів будівництва".

Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва : Высш. шк., 1990. 253 с.

Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу. Вінниця : Нова Книга, 2013. 448 с.

Павлюк І. Б. Провідні характеристики фахових мов. *Проблеми семантики слова, речення, тексту*. Вид. центр КНЛУ. 2012. № 28. С. 322–329.

Порядок застосування кошторисних норм та нормативів з ціноутворення при визначенні вартості будівництва.

冯庆华. 实用翻译教程. 上海外语教育出版社. 2010(2). 791页.

Song Xiaoli, Wang Xin. Transformation in Interpretation Between Chinese and English. *CSCanada Cross-Cultural Communication Language*. 2019. Vol. 15. No. 3. P. 6–9.

REFERENCES

Harbovskiy N. K. (2004), *Teoriya perevoda*. Moskva: Yzd-vo Mosk. un-ta, 544 s. (In Russian).

Harnyk I. V. (2001), *Typolohiia perekkladatskykh transformatsii: Navchalno-metodychna rozrobka na bazi anhliiskoi movy*. Kyiv: MILP (In Ukrainian).

Hinzburh M. D. (2008), Syntaksychni konstruksii u fakhovykh tekstakh: praktychni vysnovky z rekomendatsii movoznavtsiv. *Visnyk Nats. un-tu "Lvivska politehnika"*. No. 620, pp. 26–32 (In Ukrainian)

DBN V.1.2-15:2009 "Mosty ta truby. Navantazhennia i vplyvy" (In Ukrainian).

DSTU B D.1.1-7:2013 "Pravyla vyznachennia vartosti proektnykh robot ta ekspertyzy proektiv budivnytstva" (In Ukrainian).

Komyssarov V. N. (1990), *Teoryia perevoda (lynhvystycheskye aspekty)*. Moskva: Vyssh. shk., 253 s. (In Russian).

Mishchenko A. L. (2013), *Linhvistyka fakhovykh mov ta suchasna model naukovo-tekhnichnoho perekladu*. Vinnytsia: Nova Knyha, 448 s. (In Ukrainian).

Pavliuk I. B. (2012), *Providni kharakterystyky fakhovykh mov. Problemy semantyky slova, rechennia, tekstu*. Vyd. tsentr KNLU. No. 28, pp. 322–329 (In Ukrainian).

Poriadok zastosuvannia koshtorysnykh norm ta normatyviv z tsinoutvorennia pry vyznachenni vartosti budivnytstva (In Ukrainian).

冯庆华. 2010(2), 实用翻译教程. 上海外语教育出版社. 791页.

Song Xiaoli, Wang Xin. (2019), Transformation in Interpretation Between Chinese and English. *CSCanada Cross-Cultural Communication Language*. Vol. 15. No. 3. pp. 6–9.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2022

UDC 821.581

FEATURES OF THE CONTRASTING DESCRIPTION OF THE ENVIRONMENT IN THE WORK OF LU YAO

Cao Jing

PhD student

Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Taras Shevchenko Blvd, 14, Kyiv, Ukraine, 01601

caojing073017@gmail.com

Lu Yao (路遥, real name Wang Weiguo 王卫国, 1949–1992) – a prominent representative in the galaxy of Chinese writers, whose work developed in the mainstream of “literature reforms”. His main works are the stories “A touching scene” (“惊心动魄的一幕”, 1980), “Destiny” (“人生”, 1982) and “Hard Times” (“在困难的日子里”, 1982), the novel “The Ordinary World” (“平凡的世界”, 1986–1989), etc. are devoted to the description for the life of rural residents in the Shaanxi (陕西) mountainous region during the economic reforms of the 1970s – 1980s. This article examines the description of the environment in the story “Destiny” and in the novel “The Ordinary World” by the modern Chinese writer, the characteristic features of the description of nature are determined in order to develop the plot and storyline, to enrich the inner qualities and circumstances of the characters. An attempt was made to analyze the author’s specifics of describing the environment in the works of Lu Yao. We draw conclusions through the following categories of description of the environment: light and darkness; sound and silence; bright color and dark color as follows: 1. A description of nature as a mirror of the inner world of depicted characters in the works – readers understand the positive or negative emotions of the characters in the literary works; coinciding or opposite shades between literary images and landscapes. 2. Readers follow the step of the development of storyline with the help of descriptions about the nature, even anticipating the line of the story. 3. Viewers will get to know the local characteristics of the northern province of Shaanxi by reading the expressions of the landscapes by the great writer.

Keywords: description of the environment, contrast, positive emotions, negative moods.

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРАСТНОГО ОПИСУ ДОВКІЛЛЯ У ТВОРЧОСТІ ЛУ ЯО

Цао Цзін

Лу Яо (路遥, справжнє ім'я Ван Вейго 王卫国, 1949–1992) – яскравий представник плеяди китайських письменників, творчість яких розвивалася в руслі “літератури реформ”. Його основні твори – оповідання “Зворушлива сцена” (“惊心动魄的一幕”, 1980), повість “Доля” (“人生”, 1982) і “Тяжкі часи” (“在困难的日子里”, 1982), роман “Звичайний світ” (“平凡的世界”, 1986–1989) та ін. – присвячені опису життя селян гірського району провінції Шеньсі в період економічних реформ 1970–1980-х рр. [Цао Цзін 2020, 108]. У статті розглядається опис довкілля у повісті “Доля” й у романі “Звичайний світ”, визначаються характерні особливості опису природи як засобу розвитку сюжету та фабули, збагачення внутрішнього світу персонажів та конкретизації зовнішніх обставини їхнього життя. Зроблено спробу аналізу авторської специфіки опису довкілля у творчості Лу Яо. Зроблені висновки про те, що основними категоріями опису навколишнього середовища в аналізованих творах є такі: світло та темрява, звук і тиша, яскраві й темні кольори. Загалом пейзажні описи відіграють три основні функції: 1) виступають дзеркалом внутрішнього світу зображених персонажів – читачі розуміють позитивні або негативні емоції дійових осіб у подіях; 2) пейзажі виступають своєрідним вказівником розвитку подій – читачі за допомогою емоційних переживань, котрі викликають описи природи, здатні передбачати хід майбутніх подій; 3) пейзажні замальовки фіксують етно-культурні особливості життя північної провінції Шеньсі – читачі мають можливість ознайомитись із живими традиціями і звичаями місцевих мешканців.

Ключові слова: опис навколишнього середовища, контраст, позитивні емоції, негативні настрої.

1. Определение художественного приема описания окружающей среды и его функций

Описание окружающей среды подразумевает художественное изображение природы и социальных обстоятельств, в которых находится герой произведения. Оно является важным средством конструирования персонажа и составным элементом сюжетной линии. Возникновение и развитие событий в литературных произведениях неотделимы от эпохи, общества и окружающей среды. Полномасштабное изображение этой среды позволяет выявить истинные причины действий и конфликтов персонажей [Tong Qingbing 2005, 200]. Следовательно, глубокое проникновение во внутренний мир персонажей также связано с изображением окружающей среды. В то же время пейзажные зарисовки являются не только средством отражения жизни общества, но и средством акцентирования его исторически обусловленных особенностей. Описание среды должно быть глубоким и универсальным.

В энциклопедии выделяют несколько типов описаний окружающей среды в художественных текстах, а именно: 1) серийное описание, которое предполагает многократное обращение автора к пейзажным зарисовкам; 2) ситуативное описание, представляющее собой смешение природы и чувств персонажей, проявление их внутреннего мира во внешних объектах; 3) контрастное описание, проявляющееся в изображении персонажей разного возраста и жизненных обстоятельств с помощью соответствующих “декораций”; 4) сказочное

описание, предполагающее использование “иллюзорных декораций” с целью противопоставления реальных обстоятельств жизни и внутренних ощущений или ожиданий персонажей [Dic academic, 2021].

В художественном тексте описание окружающей среды имеет свои функции: 1) объяснение социальной принадлежности героев; 2) отражение эмоционального настроения персонажей, их внутреннего состояния, а также деятельной активности; 3) выявление особенностей характеров персонажей; 4) акцентирование или противопоставление изображения персонажей; 5) усиление достоверности повествования; 6) раскрытие атмосферы происходящего; 7) развитие сюжето-фабульных линий; 8) усиление основной темы произведения [Dic academic 2021].

2. Контраст описания природы

По мнению известного польского теоретика литературы Фарино Ежи, “в художественном произведении природа может выступать либо как самостоятельный объект, либо как “язык описания”. Причем будучи самостоятельным объектом, она может появляться в разных пропорциях по отношению к целому миру произведения: то занимать весь этот мир, то быть большей или меньшей его частью, а то и вовсе отсутствовать. Возможны и такие произведения, в которых природа появляется неравномерно в разных партиях мира этого произведения: то постепенно нарастать, вплоть до вытеснения остального мира, либо наоборот – постепенно убывать, вплоть до исчезновения. Притом не обязательно она должна истребляться или культивироваться – дело в самом простом ее наличии в мире текста или в отсутствии упоминаний о ней” [Фарино 2004, 282].

Трудно спорить и с той мыслью, что “в художественном произведении значима не только природа как таковая, но и всевозможные ее разновидности и частные проявления вплоть до единичных элементов” [Фарино 2004, 287]. Описание природы – один из компонентов художественного мира литературного произведения, который изображает незамкнутое пространство. В совокупности описания природы и интерьера художником создаётся среда, внешняя по отношению к человеку. Контрастное описание природы является отражением внутреннего мира героев в окружающей среде – в одних случаях эти художественные миры синхронизируются, в других – демонстрируют конфликт между духовным миром персонажей и обстоятельствами окружающего внешнего мира. Лу Яо обращается к контрастному описанию природы последующими целями: 1) обозначение места или времени повествования – на фоне окружающего мира читатель может отчетливо представить, где и когда происходят события, а также предположить дальнейшее развитие сюжета; 2) развитие фабулы повествования – природные изменения помогут направить порядок событий на то или иное направление; 3) отражение психологических обстоятельств – при помощи пейзажей читатель проникает во внутренний мир героев и осмысливает психологические предпосылки к изменениям жизни или судьбы персонажей; 4) косвенное выражение авторской оценки – автор выражает свое отношение к происходящему или свое настроение в описании окружающей среды.

В целом, писатели часто отдают предпочтение пейзажным описаниям с помощью контрастных изобразительных средств, таких как *свет – темнота*,

звук – тишина, тёплые – холодные цвета. Не стал исключением и Лу Яо, однако, прибегая к контрастным средствам изображения окружающей среды, китайский писатель продемонстрировал собственное видение конфликтов и компромиссов между реальной действительностью китайского общества “периода реформ” и отдельными личностями, которые в этот период ищут пути самореализации.

3. Контраст описания окружающей среды в творчестве Лу Яо

1. *Свет и темнота* – намек на настроение персонажей.

“В литературных произведениях повествуемый или артикулируемый мир воспринимается как видимый безотносительно к наличию или отсутствию упоминаний о свете. Видимость тут почти никогда не мотивируется, кроме тех случаев, когда повествователь создает впечатление достоверности реляции путем ограниченности своей наблюдательной точки. Тут скорее всего следует говорить об осведомленности или знании, чем о зрительной записи создаваемого мира. На фоне этого постоянного свойства литературного мира вполне понятна неслучайность любых упоминаний о наличии или отсутствии света, а тем более упоминаний источников света, характера этого света, его яркости или тусклости и т. д.” [Фарино 2004, 302]. Приведенные размышления Ежи Фарино абсолютно справедливы по отношению к творчеству Лу Яо. Китайский писатель активно использует палитру *светотени* для отражения внутреннего состояния героев с помощью природных явлений. Такие приемы появились в арсенале китайских художников еще в древние времена, ярким примером чего являются полотна традиционной живописи *гохуа*. В трактате “Тайны живописи” танский поэт и художник Ван Вэй выразил мысль о глубине и точности черно-белой палитры монохромной живописи тушью: “Средь путей живописца тушь простая выше всего. Он раскроет природу природы, он закончит деяние творца” [Ван Вэй, 2021]. В последствии этим приемом стали пользоваться и китайские художники слова, определяя его как *баймяо* (白描 – “контурный рисунок”). В произведениях Лу Яо этот прием чаще всего используется для передачи светотеневых характеристик пейзажа, как это представлено в следующих примерах.

“На улице было душно и жарко, как в большой жаровне, а темные тучи надвигались с запада – с гор Лаоню” (здесь и далее перевод наш – Ц.Цз.) 闷热得像一口大蒸笼，黑沉沉的乌云正从西边的老牛山那边铺过来。 [Lu Yao 2009, 1].

“Гао Цзялин, уставившись на темень за окном, произнес: “Мам, не готовь, у меня совсем нет аппетита” 高加林脸对着黑洞洞的窗户，说：“妈，你别做饭了，我什么也不想吃 [Lu Yao 2009, 2].

“Вспышка молнии осветила почти все окна, затем раздался страшный раскат грома, будто обрушились горы. Было слышно, как на улице бушевал ураган, а клубы песчаной пыли с шумом разбивались об оконную бумагу”. 一道闪电几乎把整个窗户都照亮了，接着，像山崩地陷一般响了一声可怕的炸雷。听见外面立刻刮起了大风，沙尘把窗户纸打得啪啪作响 [Lu Yao 2009, 2].

В повести “Судьба” пейзажные образы “темных туч” и “черных окон, как дыр”, создают подавленное настроение, печальную атмосферу, как будто показывая, что главному герою Гао Цзялину выпала несправедливая судьба – возвращение к сельским работам, вместо взлелеянной в мечтах работы учителя

в городской школе. Образ вспышки молнии, которая осветила темноту в комнате, знаменует те самые неожиданные перемены в жизни героя, что усиливает отчаяние и делает более глубокими и яркими переживания Гао Цзялина.

Далее в романе “Обыкновенный мир” следует описание: *“Он остановился под белым тополем на обочине дороги, прижался горячим лицом к холодному стволу дерева, погладил гладкую кору тополя грубыми руками и грустно посмотрел на темные далекие горы своими тусклыми, заплаканными глазами. Ниже шоссе струйка реки Донгла издавала шепчущий звук. Летней ночью с реки дует прохладный ветер, раскачивая верхушки деревьев и посеvy. В ясном ночном небе взошла луна и холодно улыбнулась. Звезды становятся все плотнее, как огромная плита из голубого камня, усыпанная серебряными гвоздями ...”* 他停在路边的一棵白杨树下，把滚烫的脸贴在冰凉的树干上，两只粗糙的手抚摸着光滑的杨树皮，透过朦胧的泪眼惆怅地望着黑糊糊的远山。公路下面，东拉河的细流发出耳语般的声响。夏夜凉爽的风从川道里吹过来，摇曳着树梢和庄稼。月亮升高了，在晴朗的夜空中冷淡的微笑着。星星越来越繁密，像在一块巨大的青石板上缀满了银钉.....[Lu Yao 2013, 172].

Главный герой Шаоань не соблюдал требований по замерам и распределению земельных участков между сельскими семьями, как и кормов для скота. Он распределял все “на глаз” и по собственным расчетам, поэтому в сельской коммуне его заподозрили в поддержке “капиталистического пути” и подвергли его деятельность суровой критике. Но стоит отметить, что Шаоань не только занимался крестьянским трудом, он с малых лет стремился к знаниям и с неплохими результатами закончил среднюю школу, но необходимость поддерживать семью заставила его остаться в деревне и жить крестьянским трудом, “обращая лицо к земле, а спину к небу”. Таким образом, Шаоань проявил себя как человек с чувством собственного достоинства, взявший на себя ответственность и заботу о семье. Подвергаясь жестокому публичному “судилищу”, герой переживает тяжелую психологическую травму. Его состояние передается автором при помощи пейзажа далеких темных гор: в этой зарисовке отражается глубокая душевная рана героя, взор застилают слезы, поэтому и горы размыты; также подавленное состояние героя лишает горы их традиционного спокойствия и гармонии. Ночное небо чистое, но яркий лунный свет холоден – холодная улыбка еще больше оттеняет беспомощность и меланхолию главного героя. Сияющие звезды в ночном небе не создают романтическую атмосферу, как серебряные гвозди, забитые в небо, также и печаль в сердце героя, прочно заслонила душевный покой.

2. Звук и тишина – развитие сюжета и фабулы.

Согласно наблюдениям Ежи Фарино, звуки в литературном мире могут быть построены парадигматически и градуально: устремленность мира к полюсу тишины с постепенным убыванием звуков; устремленность к полюсу звуковому, с постепенным нарастанием мощности и разнообразия звуков (убывание “тишины” невозможно – тут возможно лишь сокращение беззвучных интервалов между упоминаемыми звуками и переход от разрозненных и дискретных звуков к недискретному и неразрозненному звуковому потоку).

Сама соносфера (звуковой мир) может быть в разной степени дифференцированная – на звуки дискретные и недискретные, естественные (природные) и искусственные (например, механические, музыкальные и т. п.), человеческие

и нечеловеческие, а эти в свою очередь на артикулируемые, членораздельные, и неартикулируемые, нечленораздельные, речевые и физиологические, контролируемые и неконтролируемые, добровольные и вынужденные, звуки-симптомы, звуки-сигналы, звуки-знаки и т. д. (например, пение и вой, окрик и вскрик, стон и свист, выстрел, колокольный звон и т. п.). [Фарино 2004, 313–314].

В повести “Судьба” Лу Яо рисует такую картину: *“Вспышка молнии осветила почти все окна, затем раздался страшный раскат грома, будто обрушились горы. Было слышно, как на улице бушевал ураган, а клубы песчаной пыли с шумом разбивались об оконную бумагу”*. 一道闪电几乎把整个窗户都照亮了,接着,像山崩地陷一般响了一声可怕的炸雷。听见外面立刻刮起了大风,沙尘把窗户纸打得啪啪价响 [Lu Yao 2009, 2]. Автор изложил сцену, где надвигается ливень в горах, весь дом пронизан ветром. Молния и бурный ветер создали напряженную атмосферу. Затем выясняется, что герой Гао Цзялин потерял свою работу частного учителя и ему пришлось вернуться к сельским работам на желтой земле. Это внезапное изменение повлияло на решительность Цзялина перебраться из сельской местности в город. Это, в свою очередь, несомненно станет ударом для родителей Цзялина, поэтому автор далее усиливает эмоциональность изображения окружающей среды, акцентируя на звуковых контрастах: *“гром и молния, чем сильнее дождь, тем сильнее ветер, пока мир не погрузится в хаос”*.

Далее с развитием сюжета Гао Цзялин влюбляется в Лю Чаочжень. *“Звезды заполнили синее небо сверкающим жемчугом. Волнистые изгибы горы Лаоню на западе мягкие, как будто нарисованные угольным карандашом; река Дама журчит вдали, как мелодия эрху. Подул легкий ветерок, и повсюду зашуршала листва. Когда ветер стих, все вокруг нас снова замолкло. Над головой, среди кружащихся темно-зеленых листьев, незрелые груши сверкали в синих лучах сумеречного лунного света”*. 星星如同亮闪闪的珍珠一般撒满了暗蓝色的天空。西边老牛山起伏不平的曲线,像谁用炭笔勾出来似的柔美;大马河在远处潺潺的流淌,像二胡拉出开的旋律一般好听。一阵轻风吹过来,遍地的谷叶响起了沙沙沙的响声。风停了,身边一切便又寂静下来。头顶上,婆娑的、墨绿色的叶丛中,不成熟的杜梨在朦胧的月下泛着点点青光 [Lu Yao 2009, 51]. Влюбленные вместе проводят время под звёздами, вокруг них шумит ветер, течёт река, и даже тишина, вернувшаяся после того, как ветер утих, поразила прекрасную любовь не только энергией, но и тихим спокойствием. Шум и безмолвие более не контрастируют в этой ситуации, а выражают симбиоз взаимоотражающих душевных состояний. Иными словами, в душах влюблённых горит пламенное чувство, которое передается с помощью шума речной воды, порывов ветра, шуршания листвы, а внешняя сдержанность героев основывается на взаимной поддержке, подобной молчаливым звездам в небе и горам на земле. Таким образом, контрастное описание природы выполняет роль синхронизации окружающей среды и психологического состояния героев.

Иную функцию выполняет контрастное описание природы в следующем эпизоде романа: *“Отправив Сюлянь, Шаоань держался за ручку велосипеда в одиночестве и меланхолично стоял на дороге в Шигэцзе. Он увидел стаю больших гусей, летевших на юг с неба над горкой напротив. Зима наступает. Он внезапно вспомнил: весной он держал записку Жун Йе, стоя на этом же*

месте, глядя на стаю диких гусей, летящих с юга, – теперь улетали на юг. Время летит! Дорога жизни такая извилистая и долгая...” 送走秀莲以后，少安一个人捉着自行车把，有点惆怅的站在石圪节的公路上。他看见一行大雁正嗷嗷叫着从对面的土山上空向南飞去。冬天快要来临了。他心里猛然记起：春天的时候，他手里拿着润叶给他的纸条，也正是站在这地方，望着大雁从南方飞来 – 现在大雁又向南方飞走了。时间啊，这么飞快！可是生活的道路又如此曲折而漫长…… [Lu Yao 2013, 239].

Шаоань проводил свою невесту Сюлянь и остался стоять в одиночестве посреди дороги. Его охватило смятение, связанное с нежеланием Сюлянь вернуться в семью своих родителей до свадьбы (как того требовали традиции). Он также ощущал разочарование и беспомощность от того, что невозможно было откликнуться на чувства любимой с детства Жуньюе. Страна переживала особый период реформ и тотальных перемен, и в сельской местности брак приобретал особую значимость – супруги должны подходить друг другу, чтобы выжить в это время. Шаоань отказался от поступления в институт и остался в деревне, заботясь о родных, которые еле сводили концы с концами, в то время как семья Жуньюе была зажиточной, и девушка получила возможность продолжить учебу и стать учителем. Таким образом, финансовое положение семей стало серьезным препятствием на пути к счастливой жизни двух влюбленных с детства и понимающих друг друга людей. Чувства горечи и разочарования героя отражены в пейзаже. Дикая гуси прилетают и улетают, весна прошла – наступает зима, время течет непрерывно. Весной прилетели дикие гуси (символ весточки в древней китайской поэзии) – Шаоань получил нежное и радостное письмо от Жуньюе с признанием в любви; приближается зима, слышатся протяжные и грустные крики диких гусей, улетающих из холодного Шэньси, и уносящих с собой любовь Шаоана и Жуньюе. Все предрешено – Шаоан и Жуньюе могут быть только друзьями.

Сюжетобразующую функцию играет пейзаж в следующем эпизоде.

Надвигается проливной дождь! Когда подул ветер, завеса дождя спустилась из-за горы, мгновенно превратив небо и землю в бескрайнее пространство белизны. Коварные молнии время от времени вспыхивали в небе; гром и сильные бури смешивались, оглушая, и через некоторое время услышали звук потоков воды, идущих из канав.

Менее чем через полчаса вода в большом канале начала подниматься. Мутная грязевая волна перекатывала сальто, вырываясь из заднего канала!”

大暴雨说来就来了！随着狂风吹过，雨帘就从山后漫过来，顷刻就把天地间变成白茫茫一片。妖艳的闪电不时在天空中曲折的划过；雷声和狂风暴雨搅在一起，震耳欲聋，不多一会儿，就听到沟沟渠渠里传来滔滔的流水声。

不到半个钟头，大沟道里就起水了。浑浊的泥浪翻滚着跟头，吼叫着从后沟道里冲了出来！ [Lu Yao 2013, 265].

В пейзаже описывается мир как безбрежная белая пелена, среди которой поднимаются мутные волны, вспыхивают молнии, слышатся оглушающие раскаты грома. Яркое визуальное воздействие и детальное звуковое описание создают эффект присутствия в кадре – читатели становятся свидетелями безжалостной стихии и переживают страх вместе с героями. Эти описания окружающей среды заложили прочную основу для дальнейшего развития сюжета. В момент, когда мальчишка Шаопин бросился в бушующую реку чтобы спасти

хромого одноклассника Хоу Юйинь, читателя восхищает этот поступок своей смелостью и человеколюбием. Юный спасатель становится воплощением яркой и светлой личности человека.

3. *Тёплый или холодный цвет* – выделение или контраст изображённых персонажей.

В окружающей нас физической реальности цвет – явление естественное, вызываемое разной способностью поглощать и отражать световые волны. На этой основе внешний – зримый – мир не только дифференцируется нами по окраске его отдельных явлений или состояний, но и воспринимается, с одной стороны, как показатель его качества, кондиции, возраста и т. д., а с другой – как носитель или причина определенного эмоционального тона (одна окраска или цветовая гамма вызывает раздражение, утомление, инертность, тогда как другая – умиротворение, бодрость, активность и т. п. не всегда осознаваемые наши психофизические реакции).

Цвет в литературном тексте непременно должен получить свое вербальное выражение, должен быть назван, даже в случае заведомо “цветного”. Поэтому, не будучи обязательным и будучи всегда выбором, вводимое в текст литературного произведения цветообозначение всегда значимо. Менее значимо неназывание цвета – оно получит свою значимость либо за счет фона иного текста, избыливающего цветообозначениями, либо за счет внутритекстовых упоминаний или умолчаний о цвете.

В одних случаях упоминаемый в произведении цвет является носителем определенного, сложившегося в данной культуре значения, в других такое значение он получает внутри конкретной художественной системы или конкретного единичного произведения [Фарино Ежи 2004, 322–323].

В повести “Судьба” Лу Яо сюжет развивается таким образом, что Цзялин вспоминает, что он может отправить письмо своему дяде в надежде на его помощь в поиске работы, а значит и реализации его мечты о лучшей жизни. Цзялин почувствовал себя намного лучше. Как отражение внутреннего состояния героя и новый сюжетный поворот автор вводит прекрасные пейзажи: *“На склоне холма цветет уссурийская и щетинистая соя, бобы и картофель – красные, белые, желтые и синие цветы разбросаны среди бескрайней зелени”*. 山坡上，蔓豆、小豆、黄豆、土豆都在开花，红、白、黄、蓝，点缀在无边无涯的绿色之间。[Lu Yao 2009, 13]. Распускаются яркие цветы – красные, желтые, белые, синие, словно разделяющие это счастье с Цзялинем.

Когда между Цзялинем и Чаочжень зарождается чувство любви, автор изображает изысканный ночной пейзаж: *“Звезды заполнили синее небо сверкающим жемчугом. Волнистые изгибы горы Лаоню на западе мягкие, как будто нарисованные угольным карандашом; река Дама журчит вдали, как мелодия эрху. Подул легкий ветерок, и повсюду зашуршала листва. Когда ветер стих, все вокруг нас снова замолкло. Над головой, среди кружащихся темно-зеленых листьев, незрелые груши сверкали в синих лучах сумеречного лунного света”*. 星星如同亮闪闪的珍珠一般撒满了暗蓝色的天空。西边老牛山起伏不平的曲线，像谁用炭笔勾出来似的柔美；大马河在远处潺潺的流淌，像二胡拉出开的旋律一般好听。一阵轻风吹过来，遍地的谷叶响起了沙沙的响声。风停了，身边一切便又寂静下来。头顶上，婆娑的、墨绿色的叶丛中，不成熟的杜梨在朦胧的月下泛着点点青光。[Lu Yao 2009, 51]. И, хотя ночью

небо “холодное” и “темно-синее”, сверкающие звезды передают кристально чистые чувства влюблённых, река течет мелодично, а шелест листьев уже не резкий. Это делает выразительными ощущения того, что любовь дарит нежность и трогательность. Синий отблеск неспелых груш и сумеречный лунный свет говорят о незрелой первой любви юноши и девушки.

Далее в романе при помощи контрастного пейзажа передается боль утраты первого искреннего чувства: *“В горной бухте на противоположном берегу реки Юаньси снова зацвели персики ослепительно-красным цветом. На пологих склонах по обе стороны реки среди увядшей травы пробиваются молодые ростки, желтое смешалось с зеленым, демонстрируя силу и жажду жизни. Ивовый шелк подобен девичьим волосам, колышущимся на весеннем ветру. Ласточек не видно и следа. Вероятно, они все еще возвращаются с севера, и смогут долететь сюда лишь через несколько дней. Река Юаньси давно освободилась от ледяных оков и, радостно напевая, устремила поток своих вод в далекие края...*

Тем не менее Тянь Жуньйе сидела на склоне у реки Юаньси, все еще чувствуя холодную зиму в своем сердце”. 原西河对岸的山湾里, 桃花又一次红艳艳的盛开了。河两岸的缓坡上, 刚出地皮的青草芽子和枯草夹杂在一起, 黄黄绿绿, 显示出了一派盎然的生机。柳丝如同少女的秀发, 在春风中摇曳。燕子还不见踪影, 它们大概此时还在北返的路上, 过一两天就能飞回来。原西河早已解除了坚冰的禁锢, 欢腾的唱着歌流向远方.....

可是, 田润叶坐在原西河边的草坡上, 心里依然是一个寒冷的冬天。[Lu Yao 2013, 281].

После холодной зимы распустились ярко-красные цветы персика, пробилась молодая трава, ивы покачивают шелковыми ветвями, стремительно бежит река – яркие цвета указывают на приход весны, земля воскресла, жизненная сила снова переполняет ее. Наполненная визуальными образами сцена прихода весны контрастно подчеркивает боль Жуньйе, расставшейся с любимым Шаоанем. Испытывая искренние чувства друг к другу, они вынуждены были пойти на компромисс с реальностью. Поэтому душевное состояние Жуньйе долгое время было удрученным – холодным, как зимний лед. Резкий контраст между радостной картиной весеннего пробуждения природы и внутренними терзаниями героини позволяет читателю почувствовать душевную боль героини.

“На Лессовом плато в пятом месяце лунного календаря устанавливается ясная погода – ни холодно, ни жарко – в это время поля также начинают оживать. Пшенично-желтый, золотисто-абрикосовый, медно-финиковый цвета; безмятежные бабочки и трудолюбивые пчелы летают среди цветов. В кристально чистой воде реки отражается голубое небо, белые облака и зеленые ивы на берегу. В этом сезоне, отложив стерни гречихи, крестьяне повесили плуги и поспешили на прополку. Все они сняли обувь и погрузились босыми ногами в мягкую желтую землю. Какое наслаждение!” 农历五月的黄土高原, 阳光明媚, 不凉不热, 原野里也开始热闹纷繁起来。麦黄, 杏黄, 枣花黄; 安详的蝴蝶和忙碌的蜜蜂在花间草丛飞来飞去。晶莹的小河水映照着蓝天白云; 映照着岸边的青杨绿柳。这季节, 除过回茬荞麦, 农人们已经挂了犁, 紧张地进入了除草阶段。所有的庄稼人都脱掉鞋袜, 赤裸着双脚踩在松软的黄土地上, 多么舒坦啊! [Lu Yao 2013, 350].

Солнце, поля, желтая земля, голубое небо и белые облака, речка, посевы, цветы и деревья – светлые цвета привлекают внимание читателя, показывая яркую и теплую картину природы накануне крестьянского Праздника начала лета. Здесь также отражена радость земледельцев в ожидании традиционных развлечений (соревнований на лодках-драконах), создающих праздничную атмосферу. Независимо от того, насколько трудна обыденная деревенская жизнь, на Празднике начала лета каждая семья, от мала до велика, станет частью замечательной культурной традиции, они будут посылать друг другу искренние пожелания счастья. Таким образом, контрастный пейзаж отражает гармонию жизни сельской общины, где тяжкий труд сменяется радостными празднествами, такими же яркими и многоликими, как природа вокруг.

Выводы.

Проведенное исследование дает основания утверждать, что в повести “Судьба” и романе “Обыкновенный мир” Лу Яо прибегнул к серийным, ситуативным и контрастным описаниям с акцентом на изображении света и темноты, звука и тишины, тёплого и холодного цвета. Пейзажи в тексте выполняют следующие художественные функции: отражение оттенков настроения персонажей в их изменчивости; выделение и контраст изображённых образов; развитие сюжетно-фабульной линии; сопоставление внутреннего мира персонажей и окружающей среды. Точные описания, наполненные искренними чувствами автора, являются основой индивидуального стиля Лу Яо как писателя-пейзажиста. Описание внешней среды в его текстах многофункционально: 1) пейзаж как зеркало душевного состояния персонажей, склоняющего читателей сопереживать им (в то же время пейзаж может контрастировать с состоянием героя и усиливать соответствующую реакцию читателя); 2) пейзаж как “двигатель” сюжета и фабулы, который помогает читателю предугадать дальнейшие события; 3) описание особенных явлений природной и социальной среды, обусловленное локальными условиями жизни и традициями обитателей провинции Шэньси как отражение этно-национальной специфики этого региона: Лессовое плато, пещерные жилища *яодун*, Северная река и т.д.

ЛИТЕРАТУРА

环境描写[百度百科] (2021), 链接: available at: <https://mr.baidu.com/r/tE9Qe1pVBu?f=cp&u=7f97d083e2cb01d4>.

路遥 (2009), 人生, 十月文艺出版社, 北京, 第1, 2, 13, 51页。

路遥 (2013), 平凡的世界, 十月文艺出版社, 北京, 第172, 239, 265, 281, 350页。

景物描写[百度百科] (2021), 链接: available at: <https://mr.baidu.com/r/tE83MrU0dG?f=cp&u=32a8c3e19be0ef93>

童庆炳主编 (2005), 文学理论教程, 高等教育出版社, 北京, 第200页。

Ван Вэй (2021) Тайны живописи. URL: http://lib.ru/POECHIN/van_vay.txt (дата обращения: 30.10.2021).

Фарино Ежи. Введение в литературоведение. Санкт-Петербург : Издательство РГПУ им. А. И. Герцена. 2004. С. 282, 287, 302, 313, 322.

Цао Цзін. Типовий художній образ “юнака, котрий перебуває в пошуку” у повісті Лу Яо “Доля”. *Мова і культура*, Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго. 2020. Вип. 22. Том IV(199). С. 108–116.

REFERENCES

Baidu (2021), “Environmental description”, Akademik, available at: <https://mr.baidu.com/r/tE9Qe1pVBu?f=cp&u=7f97d083e2cb01d4> (accessed 26 October 2021).

Lu Yao (2009), *Dolya*, Shi Yue Wen Yi Press, Pekin, pp. 1, 2, 13, 51.

Lu Yao (2013), *Zvychnyy svit*, Shi Yue Wen Yi Press, Pekin, pp. 172, 239, 265, 281, 350.

Baidu (2021), “Scene description”, Akademik, available at: <https://mr.baidu.com/r/tE83MrU0dG?f=cp&u=32a8c3e19be0ef93> (accessed 26 October 2021).

Tong Qingbing (Ed.) (2005), *Literary theory*, Higher Education Press, Pekin, p. 200.

Wang Wei (2021), “Secret of painting”, available at: http://lib.ru/POECHIN/van_vay.txt (accessed 30.10.2021).

Farino Jerzy (2004), *Introduction to Literary Criticism*, Publishing House of the Russian State Pedagogical University named after A. I. Herzen, St. Petersburg, pp. 282, 287, 302, 313, 322.

Tsao Tszin. (2020), “Typovyy khudozhniy obraz ‘yunaka, kotryy perebuvaye v poshuku’u povisti Lu Yao ‘Dolya’”, *Mova i kul'tura*, Vydavnychyy dim Dmytra Buraho Press, Kyiv, Vol. 22, pp. 108–116.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2022

UDC 82

XIA YAN. THE FASCIST BACILLUS

O. Vorobei

PhD (Philology), Associate Professor at
Department of Far Eastern and Southeastern Languages and Literatures,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv
14, Taras Shevchenko Blvd, Kyiv, Ukraine, 01601
orjia@gmail.com

The oeuvre of Xia Yan (夏衍, 1900–1995), a Chinese playwright, writer, journalist, screenwriter and stage director, had a significant impact on history of modern Chinese drama: his unique type of dramatic art marked a new stage in the development of Chinese drama. Xia Yan is often called “a peer of the 20th century”, who travelled a peculiar life and creative journey. The themes of the works by Xia Yan always met the public needs: the author used to keep in touch both with intellectuals and ordinary people. He was cognizant of the Chinese outlook and public sentiments; thus, his dramas usually rendered his vision of the causes of the socio-economic crises, and his characters transmitted potential solutions to the problems. “The Fascist Bacillus” by Xia Yan discusses the spread of the idea of fascism in the world, which was relevant in the early 40’s. The playwright describes the life of a bacteriologist who consciously lives a sheltered life and strives to be engaged in research. Consequently, over ten years, he was escaping from war by constantly changing a place of residence and attempting to separate science from politics. As a result, the scientist found himself in occupied Hong Kong, in which Japanese looters barged into his house and killed each other during the reckless arbitrariness and under the influence of uncontrolled aggression. Having suffered the severe trauma of losing a loved one, Professor Yu realized that it is impossible to hide from the fascist bacillus, which has spread to almost all countries, it must be resolutely fought.

Although Xia Yan’s play demonstrates an out-of-the-box solution of relations between science and politics in the middle of the 20th century, it hasn’t lost its imagery, strength and relevance. Therefore, the spiritual decline of Professor Yu’s friend, Zhao Antao, reminds a modern reader that even adherence to subjectively correct ideological principles will never guarantee the preservation of moral virtues.

“The Fascist Bacillus” is a play about the relations between politics and science in which the playwright leads a reader to the obviously disappointing idea that science will never be ideologically independent and serve its higher purposes – it will be constantly dependent on public opinion and political perturbations. Xia Yan was confident that scientific advances would be able to bring undeniable benefits to humanity only if scientists are politically aware and, at the same time, non-partisan.

Keywords: drama, Xia Yan, politics, science, interrelation.

СЯ ЯНЬ. БАЦИЛИ ФАШИЗМУ

О. С. Воробей

Творчість китайського драматурга, журналіста, сценариста й режисера Ся Яня (夏衍, 1900–1995) справила значний вплив на історію сучасної китайської драми: його винятковий тип драматичного мистецтва знаменував новий етап у розвитку китайської драматичної літератури. Ся Яня часто називають “однолітком ХХ століття”, що пройшов унікальний життєвий і творчий шлях. Тематика творів Ся Яня завжди відповідала потребам суспільства: автор постійно підтримував зв’язок як з представниками інтелігенції, так і з простим народом. Він завжди добре розумів світовідчуття китайців та настрої суспільства, тому часто у п’єсах подавав власне бачення причин соціально-економічних криз, а в уста своїх персонажів укладав можливі варіанти вирішення цих проблем. П’єса Ся Яня “Бацили фашизму” розкриває тематику поширення ідей фашизму у світі, яка була актуальною на початку 40-х років ХХ ст. Драматург змальовує життя вченого-бактеріолога, який свідомо усамітнюється від навколишньої дійсності, прагне займатися лише науковими дослідженнями. Тому протягом десяти років він тікає від війни, постійно змінюючи місце проживання й намагаючись відмежувати науку від політики. Зрештою вчений опиняється в окупованому Гонконзі, де японські мародери вдираються до його будинку й під час нестримного свавілля та у стані неконтрольованої агресії вбивають його друга. Отримавши важку травму втрати близької людини, професор Юй усвідомлює, що від фашистської чуми, яка поширилася майже всіма країнами, уже не сховатися, з нею необхідно рішуче боротися.

Хоча у п’єсі “Бацили фашизму” Ся Янь демонструє готове рішення взаємин між наукою і політикою середини ХХ ст., однак п’єса жодною мірою не втратила своєї образності, насиченості та актуальності. Тому духовна деградація друга професора Юй – Чжао Аньтао – слугує нагадуванням сучасному читачеві про те, що навіть дотримання суб’єктивно правильних ідеологічних принципів ніколи не стане гарантом збереження моральних чеснот.

“Бацили фашизму” – п’єса про взаємозв’язок політики та науки, в якій драматург підводить читача до очевидно невтішної думки про те, що наука ніколи не зможе залишатися ідеологічно незалежною і служити своїм вищим цілям, вона постійно перебуватиме в залежності від громадської думки та політичних пертурбацій. Ся Янь упевнений, що наукові досягнення принесуть беззаперечну користь людству тільки в тому випадку, коли вчені будуть політично обізнаними, але водночас і політично незаангажованими.

Ключові слова: драма, Ся Янь, політика, наука, взаємозв’язок.

Ся Янь
БАЦИЛИ ФАШИЗМУ¹
(*п'еса у п'яти діях*)

Дійові особи

Юй Шифу – доктор медицини.
Шицзуку – його дружина.
Суміко (Шоучжень) – його донька.
Чжао Аньтао – друг та землянин Юй Шифу.
Цянь Чжен'ї – друг та землянин Юй Шифу.
Молочник.
Сусідка.
Цянь Цяньсянь (Люсі) – дружина Чжао Аньтао.
Цянь Юй – молодший брат Цянь Цяньсян.
Сюй А'фа – водій.
Матінка Чжан – служниця.
Дженні Ма – дівчина Цянь Юя.
Директор Цзінь
Пан Є
А Чао
А Мей – служниця. } торговці.
Японський солдат один, два, три.

Час:

З осені 1931 до весни 1942.

Місце:

Токіо, Шанхай, Гонконг, Гуйлінь.

ДІЯ 5

Два роки після попередньої дії, кінець лютого 1942 р., період Свята ліхтарів².

Східний берег річки в м. Гуйлінь, подвір'я перед бідною хатинкою з бамбуковим воринням. Праворуч видніється частина дому – з низенькою стріхою, невисокими дверима та маленькими вікнами, із центру до будівлі тягнуться зарості густого бамбука. Удалечині можна вглядіти такі характерні для гуйлінських гір висотні шпилі. Ліворуч – стежинка, якою можна дістатися до великої дороги. Оскільки будинок розташований на східному березі річки Ліцзян, коли вітер подихом зашамотить вершечками бамбука, час від часу можна почути перегукування місцевих човнярів.

Спокійно, усамітнено, навіть якимось пустельно. Провесінній ранок, яскраво світить золотаве сонце. Перед будинком безладно сушаться старезні бамбукові ящики, ковдри та покривала, а також безліч речей, які абсолютно не

¹ Перекладено за виданням 上海屋檐下; 法西斯细菌 / 夏衍著 北京: 人民文学出版社, 2007. 9.

² П'ятнадцяте число першого місяця за місячним календарем – останній день новорічних святкувань у Китаї.

відповідають описаному пейзажу: високоякісна бавовняна ковдра, розкішний жіночий одяг тощо.

Підіймається завіса. Шоучжень, одягнена в безрозмірне чоловіче пальто поверх блакитного ціпао, самотньо сидить на маленькому бамбуковому осліничку й захоплено дивиться вдалечінь на гуйлінські гори. Пролуналий погук човняра начебто нагадує їй про щось, і вона, діставши з кишені губну гармошку, починає награвати.

Невдовзі, схиливши голову, з будинку виходить змарнілий та виснажений Чжао Аньтао. Поверх сірого ватяника він одягнений у тренкот (двобортний дощовий плащ), який йому встиг дістати й передати Сюй А'фа ще в Гонконгу. Застібнувши доверху плащ, наче боячись змерзнути, говорить на ходу.

Чжао Аньтао. Не холодно, я погріюсь на сонечку.

*Шоучжень, повернувши голову,
окидає його поглядом і продовжує награвати.*

Чжао Аньтао. (підсуває лаву до Шоучжень, сідає, говорить сам до себе) А на дворі сонечко й напрочуд тепло.

Шоучжень мовчить.

Чжао Аньтао. (глибоко зітхнувши, дивиться на гори) “Немає у світі нічого кращого за мальовничі краєвиди Гуйлін”³. Справді, коли дивишся на ці гори, таке відчуття, наче милуєшся класичними картинами китайського живопису. (Дістає портсигар, звичним рухом виймає прямокутний цигарковий папір і щіпку подрібненого тютюну, скручує в довгу самокрутку, затягується, повільно випускаючи дим, звертається до Шоучжень) Ви з дядечком Цінем учора були в печері Семи Зірок?

Шоучжень хитає головою, продовжує награвати.

Чжао Аньтао. Можна буде сходити, вона дуже відома, таке собі бомбосховище природного походження, дуже велике. А ще там є гора Пів місяця, гора Слонового Хоботу.....

Шоучжень продовжує мовчати.

Чжао Аньтао. (дещо невдоволено) Ну що таке? Про що ти думаєш? Про Гонконг?

Шоучжень, легенько похитавши головою, припиняє грати.

³ Цитата з вірша китайського поета Ван Чжигуна (1133–1203), в якому оспівано красу гуйлінських пагорбів та шпилів, огорнутих туманами.

Чжао Аньтао. (зрозумівши) Усе правильно, награвши цю мелодію, відразу засумувала за Цянь Юєм, так?

Шоучжень мовчить, її обличчя стає тужливішим.

Чжао Аньтао. Не треба сумувати, його вже немає з нами, а тому сумувати – немає сенсу (*сам теж спохмурнів, палить, зітхає*).

Тиша.

Цянь Ціньсянь виносить з будинку випраний одяг. Вона, звісно, теж сильно схудла, але, як і раніше, на обличчі вдосталь косметики, одягнена охайно. Повісивши одяг на бамбукові жердини, скоса дивиться на Чжао Аньтао.

Цянь Ціньсянь. Кажуть, що дощовий сезон у Гуйліні ще не закінчився і ще буде холодно (*пауза*). Подивимось, як воно буде, у нас жодної зимової одежини немає..... Учора була на товкучці біля стадіону, так там за одне старе пальто вісімнадцятого сторіччя просили п'ятсот юанів, кх-х.....

Чжао Аньтао. Та майже скоро весна.

Цянь Ціньсянь. Майже, ще декілька місяців, подивимось, як воно там буде, без грошей, без зв'язків..... А всі наші колишні товариші..... Цього немає, той поїхав..... (*проклинаючи*) Усі повиздыхали. А що ж далі робити, іти жебракувати? (*втерши руки, підходить до чоловіка*) У будь-якому разі у цьому ми вже себе зганьбили, та й горя немало зазнали.

Чжао Аньтао. (*перебиває її*) Гм-м, те, що ми змогли вибратися – уже щастя. Якби залишилися в Гонконгу, боюсь, і досі поневірялися б: або японці нас убили, або від голодної смерті вже б опухли.

Цянь Ціньсянь. Для мене – так ліпше вже смерть (*очі відразу почервоніли*), як мій брат Цянь Юй: нічого не відає.

Чжао Аньтао. (*повільно підводиться, втішає її*) Не треба так думати, усе з часом владнається, щось придумаємо.

Цянь Ціньсянь. (*з прихованою образою*) Придумайте? Уже треба думати, а дні летять один за одним..... (*навпомацки шукає хустинку*).

Чжао Аньтао прудко передає Цянь Ціньсянь свою хустинку.

Цянь Ціньсянь. (*відвернувшись, утирає сльози, пізніше*) Телеграму відправив?

Чжао Аньтао. А вчора Цінь тобі нічого не говорив? Він ходив, питав: телеграми до Шанхаю, Тяньцзіню не відправляють; листи, звичайні листи, можна, а посилки теж не відправляють, ніхто не певен, коли вони будуть доставлені...

Цянь Ціньсянь. Ти подивися, жодного виходу, що ж робити? (*вирішила зайти всередину, але потім розвертається*) Наш Цінь знову пішов у місто?

Чжао Аньтао киває.

Цянь Цінсянь. Він теж має подумати, як нам бути, хоча в нього зв'язків і не багато, але раніше, коли треба було щось для нас зробити, у нього сотні відмовок: мовляв, багато впливових людей потребують його допомоги.

Чжао Аньтао. *(посміхається)* Слухай його побільше! У цьому він весь – любить похизуватися.

Цянь Цінсянь. Тоді що ж робити? Усім разом жити надголодь?

Чжао Аньтао. *(махнувши рукою, намагається її зупинити, щоб вона не продовжувала так говорити)* Не треба хвилюватися й не треба на все нарікати, зараз нам треба думати, як жити далі, а якщо цілими днями жалітися...

Цянь Цінсянь. *(схиливши голову)* Ох, на кого мені нарікати, досить того, що ти на мене нарікаєш.

Чжао Аньтао. Я нарікаю на тебе?.. *(мовчить)*.

Цянь Цінсянь. *(помовчавши)* Насправді, хоча ти нічого мені не говориш, але я все одно відчуваю. *(пауза)* Якби не поїздка в Гонконг, якби зважили на ризикованість того бізнесу, зараз би не... *(хлип-хлип)*.

Чжао Аньтао. Ох, ну навіщо знову так говорити.

Цянь Цінсянь. Навіщо? Ти можеш так говорити, а я й думати про це не посмію. Усі знайомі вже, вочевидь, облаяли мене з голови до ніг, мовляв, що це я тебе зіпсувала...

Чжао Аньтао. *(перебиває її)* Кх-м, не треба так говорити, мені здається...

Цянь Цінсянь. *(схиливши голову)* Ти, напевне, і не знаєш, але всю дорогу сюди мені було так гірко, я ненавиділа саму себе.

Чжао Аньтао. Це я знаю.

Цянь Цінсянь. *(підвівши голову)* Ти не нарікаєш на те, що через мене зазнав такого удару долі?

Чжао Аньтао. *(хитає головою)* Ні, більша половина – це й моя відповідальність.

Цянь Цінсянь. Тоді ти вирішив...

Чжао Аньтао. Я якраз про це думаю, і мені здається, що минуле треба залишити в минулому, ми маємо все почати з нової сторінки, мусимо зробити дійсно щось корисне... Цінсянь, коли б ти...

Цянь Цінсянь. Коли б я що?..

Чжао Аньтао мовчить.

Цянь Цінсянь. Коли б я змогла стійко перенести всі страждання, так? *(широко посміхаючись)* Коли ми їхали сюди, невже ти не казав, що я, “як несподівано виявилось”, можу витерпіти будь-що?

Чжао Аньтао. *(холодно посміхаючись)* Ще не факт, цих днів у скрутті ще так багато, так багато.

Цянь Цінсянь. *(схиливши голову, іде впорядковувати одяг)* Ох, та мені теж так здається.....

Чжао Аньтао. *(щоб трохи розвіятися, підходить до Шоучжень, гладить її волосся)* Твоєму таткові сьогодні вже ліпше?

Шоучжень. *(підвівши голову, насилу вичавлює посмішку)* Сьогодні набагато краще, вийшов прогулятися.

Чжао Аньтао. Це добре, ця хвороба його вже доконала, ти маєш добре про нього піклуватися. Знаєш, у гарячці він завжди кричить: Sumiko! Sumiko! Шоучжень!

Шоучжень. (з розумінням киває) Учора він розмовляв з якимось другом з півночі, виглядав досить радісним.

Чжао Аньтао. А, той, з лікарні Червоного Хреста?

Шоучжень. Угу, на прізвище Ден (*несподівано зривається, біжить...*).

Виходить Юй Шифу, після тяжкої хвороби він ходить з паличкою. Удягнений у китайський халат, підбитий ватою, на вигляд іще досить хворовитий, але ніщо не свідчить про його похмурий настрій. Шоучжень підтримує його.

Юй Шифу. Не варто перейматися, не треба, я можу йти. (до Чжао Аньтао) Ти як? Учора не доїхали до розкладу рейсів?

Чжао Аньтао. Ні, напевне, уже рейсів не буде.

Юй Шифу. Хінін усе ще треба приймати, у цих місцях лютує малярія.

Шоучжень принесла Юй Шифу стільчик, який стояв біля бамбукового паркану. Змусивши його сісти, знову кудись понеслася.

Юй Шифу. Боюсь, твоя хвороба все ще гуляє східним берегом, тут дуже тепло, багато малярійних комарів, навіть узимку вони є.

Шоучжень вибігає з червоним вовняним шарфом і пов'язує його на шию Юй Шифу.

Юй Шифу. (посміхаючись, гладить її блискуче волосся) Сідай. (до Чжао Аньтао) Цього разу завдяки їй, у дорозі було зроблено немало.....

Чжао Аньтао. Я саме щойно хвалив її.

Юй Шифу. З твоєю хворобою тобі насправді треба ходити на уколи. Малярійні плазмодії дуже важко вивести, коли ти приймаєш ліки, вони можуть, вони запросто можуть сховатися в надкісниці. Дочекавшись, поки ти потишеньку одужаєш, вони знову виповзуть, і ти захворієш.

Чжао Аньтао. (на виснаженому обличчі засяяла посмішка) Хм-м, та ці бацци впертіші за людей.

Юй Шифу. Певно що! Ці бактерії дуже норовисті, добре, що зараз немало ефективних ліків, але їх резистентність також збільшується.

Чжао Аньтао. Еге ж, Китай не виробляє порошковий хінін, ворог повністю окупував південні провінції країни, і виробництво хініну стало проблемою.....

Юй Шифу. Так, той пан Є, який учора мене навідував, також говорив, що, якщо відтепер не буде нових надходжень, за рік виробництво хініну стане величезною проблемою.

Чжао Аньтао. Він лікар зі шпиталю Червоного Хреста?

Юй Шифу. Угу, він, коли втікав з Бейпіну, вирішив віддрукнутися на пропозицію лікарні Червоного Хреста й так поїхав до Гуйяну. Його дослідження завершилися так само, як і мої (*зітхає*).

Чжао Аньтао. Він, як і ти, теж займався висипним тифом?

Юй Шифу. Ні, його спеціалізація – військова психіатрія (*гірко посміхаючись*), яка саме й замається фашистськими бацилами. Він наполегливо працював понад десять років, він дуже відомий серед медиків-науковців.

Вийшла Шицзуку, серед них усіх лише вона виглядає врівноважено спокійною та здоровою. Удягнена у своє приношене європейське пальто, підходить до Шоучжень. Здається, вона вирішила перешити її зимове пальто, вимірявши довжину, записує розміри.

Чжао Аньтао. Так дослідження припинилися?

Юй Шифу. Не лише в нього одного, у цілої лабораторії, усе окупували японці. Ті славнозвісні штучні легені, дорогоцінний радій – усе забрали японці. Але йому ще трохи пощастило, на відміну від мене: він устиг забрати із собою деякі статистичні дані.

Чжао Аньтао. Виходить, що не так я вже й помилявся, коли говорив тобі, що, якщо в країні безлад та негаразди, наука не може самостійно існувати, розвиватися, збагачуватися.....

Юй Шифу. А ти тоді що? А я тобі не говорив хіба.....

Шицзуку. (*сміючись, повертає голову*) О, тільки на ноги встали, знову те саме.

Чжао Аньтао та Юй Шифу обидва розсміялися, звівши нанівець будь-які спроби сперечань.

Чжао Аньтао. Шиєш Шоучжень одяг?

Шицзуку. Так, чим далі у глиб країни, тим все стає дорожче, а підправити старий одяг – вважайте, що використати в друге.

Чжао Аньтао. (*роздумуючи*) Зараз життя стало ще скрутнішим, навіть і не знаю, як воно буде далі.....

Шицзуку. (*втримуючи спокій*) Порівняно з тим, що було раніше, звісно, гірше, але ж, коли почалася війна, ми й не знали, що таке скрута.

Чжао Аньтао. Цього разу...

Шицзуку. Теж не можна сказати, що ми у нужді. Коли я приїхала сюди й подивилася на життя звичайних людей, мені стало просто моторошно. (*подумавши, опускає голову*) Японські мілітаристи позбавили їх даху над головою й довели практично до межі бідності, (*гірко*) і за це я теж частково відповідальна, на мені теж лежать ці злодіяння.

Чжао Аньтао. (*дещо здивовано*) Та до чого тут ти?

Шицзуку. (*понура*) Я – японка. Якщо мій народ здобуває славу добрими ділами – це і моя слава, а якщо ганьбить себе беззаконням та свавіллям, то це й моя ганьба.

Чжао Аньтао, кивнувши, мовчить.

Шицзуку. (*змінюючи тему розмови*) Сьогодні трохи ліпше? Колір обличчя ще не дуже.

Чжао Аньтао. Дякую за турботу, вочевидь, я вже можу самостійно підвестися й ходити.

Юй Шифу. (після довгих роздумів повертається до попереднього питання) Якщо чесно, то нам з тобою вже немає сенсу сперечатися. Твої безцінні ідеї, мій..... Як ти завжди казав, “мій сцієнтизм”⁴ – усе пропало та пішло за водою, нічого не залишилося. (пониживши тон) Того вечора, як ми від’їжджали з Гонконгу, я знову і знову обмірковував нашу розмову з молодшим Юєм, і я, до речі, врешті прочитав ту статтю, яку він мені показував, хоча тоді навіть і оком не глянув...

Чжао Аньтао. (зацікавлено підводить голову) О...

Юй Шифу. Цянь Юй говорив дуже узагальнено й дещо необґрунтовано, але в його словах був чималий сенс, у них таїлася справжня істина. Відкрита ним (всміхнувшись) так звана найбільш заразлива людська хвороба – фашистська бацила – невиліковна й заважає перетворити Китай на сучасну країну. А нам потрібно лише зачинити двері лабораторії на замок і працювати над дослідженнями, які принесуть результат і користь усьому людству, і під час цієї роботи допускаються лише незначні труднощі та затримки. Тому пан Zinsser був абсолютно правий: завдяки природничим наукам можна вилікувати хворобу, але варварство та дурощі людей..., фашистська окупаційна війна – перешкоджають розвитку науки. Цю думку зі мною поділив і пан Є, який учора гостював тут.

Чжао Аньтао безперервно киває.

Шицзуку. (знявши мірки) Ой, щось ви розговорилися, ще трохи, і температура знову підніметься, тобі варто перепочити...

Юй Шифу. (посміхаючись) Та ні, я почувуюся непогано, чесно.

Чжао Аньтао. Еге ж, ти здоровіший за мене... І до того ж у тебе є твоя впевненість.

Шицзуку. (підходить перевірити його чоло) Яка вранці була температура?

Юй Шифу. Та годі, хто її міряв?

Шицзуку. (до Шоучжень) Принеси таткові градусник.

Шоучжень хоче піти, але Юй Шифу її зупиняє.

У цей час зі стежинки ліворуч на сцену виходить радісний Цінг Чжен’ї, удягнений у європейський костюм не свого розміру.

Цінг Чжен’ї. О, так ви всі надворі. Докторе наук, ти як? Сьогодні вже краще? (розвернувшись, до Чжао Аньтао) Я якраз приніс тобі звістку, дуже незвичайну, але можна сказати, що й дуже хорошу.....

Чжао Аньтао. (з відродженою надією) Яку?

Цінг Чжен’ї. (сідає) Отож, у житті все дуже дивно, і доля інколи любить над нами пожартувати, а коли вже починає глузувати, то вся краса в тому, що за одну мить..... (пауза) Запалити є? (протягає руку до Чжао Аньтао за цигаркою).

⁴ Тенденція до витлумачення філософського і соціологічного знання у світлі принципів і методів, властивих природничим наукам.

Чжао Аньтао. *(виймає портсигар і дає йому)* Про що ти говориш?
Цінь Чжен'ї. *(скручуючи цигарку)* Ну ось тобі приклад: раніше ти палив Westminster, Lucky Strike, а зараз он на самокрутки перейшов...

У цей час із будинку виходить Цянь Ціньсянь. Цінь Чжен'ї відразу з нею вітається, помахавши рукою.

Цінь Чжен'ї. *(дає їй подивитися скручену цигарку)* У Кантоні це називають цигарками-голочками, оскільки кінчик у них виходить гострий. Ха-ха-ха...

Чжао Аньтао. Так, ти там про щось говорив...

Цінь Чжен'ї. Так, я тобі звістку приніс: є людина, яка зможе допомогти, і це ваш знайомий, але ти ніколи не здогадаєшся хто...

Цянь Ціньсянь. Хто?

Цінь Чжен'ї. А'фа! Ваш водій.

Чжао Аньтао. А'фа?

Цінь Чжен'ї. Так, сьогодні на вулиці випадково зустрів його, ледь пізнав, він повністю змінився. Я ще думав: він, не він, але, на щастя, він мене впізнав. Дуже привітний, відвів мене до себе.

Чжао Аньтао. А де він живе?

Цінь Чжен'ї. Ти вже вибач, але в найреспектабельнішому готелі Гуйліня.

Шицзуку. *(зацікавлено)* Як так може бути? Він?!

Цінь Чжен'ї. *(палячи цигарку)* Він. Щойно ми поїхали, він зі своїми друзями за компанію казна-де роздобув автозапчастини, ось та-а-аку сумку, і все привіз сюди, а тоді, ви ж пам'ятаєте, як автозапчастини вирости в ціні? Ось він і заробив грошеньт, а потім узяв їх і знову поїхав у Тайшань, у портові міста, і зміг знайти там трохи європейських ліків, деякі запчастини, плівку для фотокамер, привіз назад у Гуйлінь і перепродав утричі дорожче.....

Цянь Ціньсянь підійшла до Чжао Аньтао, похмуро мовчить.

Чжао Аньтао. *(до Цінь Чжен'ї)* Так він зараз планує...

Цінь Чжен'ї. *(незважаючи на те, що говорять усі інші)* Дізнавшись, що всі тут, він надзвичайно зрадів, спочатку хотів зі мною піти, але потім, згадавши, що сьогодні Свято ліхтарів, сказав, що з порожніми руками йти в гості якось негарно, а тому пішов по подарунки. Хм-м, а він непоганий хлопець... Він ще сказав, що хоче всіх запросити на вечерю, поговорити про те, про се.

Цянь Ціньсянь. Він запрошує в гості?

Цінь Чжен'ї. Так... Він зараз... Його всі кличуть Шеф Сюй... Але знову ж таки *(серйозно)* часи зараз скрутні, ми з вами приїхали до Гуйліня, і що? Не можна ж так завжди жити, якщо Шеф Сюй... *(швидко виправляється)* Якщо А'фа справді щось придумав... *(вхопивши на собі здивований погляд Цянь Ціньсянь, усе розуміє без слів і миттєво перемикається)* Це я вам кажу винятково про себе, нашого Чжао це не стосується у жодному разі. Ну як би він зміг співпрацювати з ним *(сатирично)*, це ж смішно... Я... Я...

Чжао Аньтао. Ти вирішив з ним працювати.

Цінь Чжен'ї. *(дещо зніяковіло)* Угу, також можу сказати, що це й була та сама звістка. Ну а ти, не хотів би з ним увійти в долю?

Цянь Цінсянь. *(прохолодно, упорядковуючи одяг, що сушиться на сонці)* Ти ж начебто раніше весь час усім розповідав, що якийсь там головнокомандувач хотів узяти тебе в помічники?

Цін Чжен'ї. *(посміхаючись)* Та, я вже не поїду. Зараз он, як у Кантоні кажуть: “Загрібай гроші лопатою!”. Ха-ха-ха...

Чжао Аньтао. Хм-м, це теж правильно. *(пауза)* По правді, так жити й далі – це теж не вихід, нам треба добре все обміркувати...

Юй Шифу. *(до Шоучжень)* Принеси мені склянку води.

Шоучжень заходить до будинку.

Чжао Аньтао. Ми так і не закінчили нашу розмову. Шифу, а які в тебе плани?..

Юй Шифу. А твої? Ти про свої спершу скажи...

Чжао Аньтао. Я тебе перший спитав, ну так?

Шицзуку. *(побачивши, що вони знову ось-ось почнуть сперечатися, сміючись)* Ну-ну-ну.

Чжао Аньтао. *(сміється)* Я? *(зробивши невеличку паузу)* Я трохи спантеличений, не знаю, як його вдіяти краще, он щойно говорив з Цінсянь...

Юй Шифу. *(подумавши)* Мені здається, що зараз ти знову у кризовій ситуації, я чув твою розмову з дружиною...

Чжао Аньтао. Що?

Юй Шифу. Я сподіваюся, що в тебе є ще свої принципи *(енергійно)*. Не варто забувати, про що ми говорили з тобою колись давно...

Чжао Аньтао. Про що?

Юй Шифу. Давно, дуже давно, ще в Токію, ми говорили з тобою, що в жодному разі не порушувати основні принципи чесної та порядної людини...

Чжао Аньтао. *(благоговійно)* Так... Це, звісно, я добре запам'ятав. Ми щойно радилися, вирішили розпочати все із самого початку, зробити справді щось корисне, Цінсянь уже також зі мною погодилась. *(подумавши)* Ну а ти? Вирішив? Учора пан Є...

Шоучжень виносить склянку води.

Юй Шифу. Він запрошував мене поїхати разом з ним у лікарню Червоного Хреста.

Чжао Аньтао. А ти, звісно, не хочеш... Оскільки це не принесе жодної користі твоїм дослідженням.

Юй Шифу. Ні, я обмірковував це дуже довго.

Чжао Аньтао. І результат твоїх міркувань?

Юй Шифу. Поїду.

Очі Шицзуку просяяли.

Чжао Аньтао. *(здивовано)* Поїдеш? Та ні, я ж думав, що ти все ще працюєш над своїми дослідженнями, поїдеш у який-небудь університет у тилу...

Шицзуку. *(посміхаючись)* Так, я вчора його теж умовляла *(відразу стає серйозною)*. Узяти участь у китайській війні спротиву – це і для Японії, для японців... *(зупинившись, схиляє голову)*.

Юй Шифу. Я дуже довго про це думав *(посміхається, але говорить твердо)*. Можливо, тобі це видасться дивним, але я вже прийняв його пропозицію. Я вважаю, що це, хоч і не велика, але – робота, справжня робота з викорінення фашистської бацили. За великим рахунком заради батьківщини, заради поранених солдат та біженців – треба їхати; а так – заради останньої волі Цянь Юя, я теж хочу поїхати *(схиляє голову)*. Коли ми їхали сюди, щойно я заплющував очі, переді мною поставав образ нашого маленького Цяня, який огортав мене своїм добросердним поглядом... І скажені пики тих японців теж стояли перед очима...

Чжао Аньтао. А твої дослідження... Невже кинеш усе на пів дорозі...

Юй Шифу. Ні, я вирішив продовжити дослідження в реальній ситуації, до того ж я ще й не зовсім старий, і після завершення фашистської війни в мене ще буде купа часу.

Чжао Аньтао. *(зворушено)* Ти все зробив правильно, ти зміг залишитися на своєму місці й робити те, що маєш робити, а я... *(руками схопився за голову, мовчить)*.

Юй Шифу. Не треба, це все в минулому, поїдеш зі мною до Гуйяну?

Чжао Аньтао. *(підводить голову)* Ні, я вирішив тут...

Шоучжень. *(збуджено до Шицзуку)* Тато каже, що поїде до Гуйяну!

Шицзуку. *(зупиняє її)* Не репетуй, послухай, що тато говорить.

Юй Шифу. *(до Шоучжень)* Разом поїдемо, гаразд?

Шоучжень. Гаразд. Дядечку Чжао, а Ви?

Чжао Аньтао. Я? Ми вирішили оселитися тут, починати працювати можна будь-де – усюди однаково.

Цінь Чжен'ї. *(повернувши голову)* О, він прийшов.

Виходить Сюй А'фа, у руках у нього пакунки із зацукрованими фруктами, печивом та іншими ласощами, а ще він приніс із собою паперовий святковий ліхтар. Усі здивовано дивляться на нього. Він з усіма вітається, але, як і раніше, дуже щирий та добросердний. Цянь Ціньсянь стоїть сконфужено і не знає, як краще відреагувати.

Сюй А'фа. Пані, пане Чжао, як справи? Усе гаразд?.. Тут усілякі дрібниці... Сьогодні ж Свято ліхтарів... Кхе-кхе... *(повернувши голову, поглядом шукає Шоучжень)* Маленька панночко Юй, це ліхтарик... *(дає Шоучжень)*.

Шоучжень децю зніяковіла.

Шицзуку. Бери, дякую.

Цінь Чжен'ї. Сідайте, сідайте, тут місця, звичайно, небагато...

Цянь Ціньсянь трохи змарніла, опустила голову.

Шицзуку. Прошу, сідайте. Так, сьогодні Свято ліхтарів (до всіх) і перший день його наступної подорожі. Давайте пообідаємо тут, смаженої червоної квасолі, гаразд? (*посміхнувшись, хоче зайти до будинку*).

Юй Шифу. (*щиро посміхаючись, підводиться*) Так, знову в дорогу, привітайте ж мене зі ще одним новим починанням, давайте трохи розвіємося. (до Цянь Ціньсянь) Зараз тобі теж немає чого журитися, разом з усіма нами, заради нашої країни, людства доклади трохи зусиль і зроби, скільки зможеш.

Шоучжень плескає в долоні.

А'фа, почувши його промову, прудко встає. Цянь Ціньсянь, звабившись веселим настроєм усіх присутніх, теж просяяла усмішкою.

Завіса повільно опускається.

1942 р., Чунцін

UDC 821.581

LIN WANLI. THE WEDDING SEASON¹

K. Zinchenko

Master's degree student

at the Department of the Far East and Southeast Asia Languages and Literatures
Educational and Scientific Institute of Philology of Taras Shevchenko National University
of Kyiv

14, Taras Shevchenko blvd., Kyiv, 01601, Ukraine

katyazinini@gmail.com

T. Vechorynska

Ph.D. in Comparative Literature

Associate professor

at the Department of the Far East and Southeast Asia Languages and Literatures

Educational and Scientific Institute of Philology
of Taras Shevchenko National University of Kyiv

14, Taras Shevchenko blvd., Kyiv, 01601, Ukraine

t.vechorynska@gmail.com

The formation of Chinese literature in Indonesia dates back to the late 1970s and early 1980s. Due to the political instability and anti-Chinese sentiment of the day, Indonesia's cultural communication with China was limited to a few literary works that became available in Indonesia through some channels from Taiwan and Hong Kong. Thus, popular love novels and wuxia fiction became the basis of the literary works of Indonesian writers of Chinese origin. Chinese-Indonesian literature of the time was characterized by simplicity of plots and forms and was represented mostly by social issue prose. Since the 1990s, with the normalization of Chinese-Indonesian diplomatic relations and especially with the beginning of the new century, the cultural environment for the further development of Chinese-language literature has become more favorable. These included the teaching of Chinese in educational institutions, the opening of Chinese cultural and literary unions and clubs, and the emergence of numerous Chinese-language periodicals. Chinese-Indonesian literature has been developing, and the readership got acquainted with the writings of Huang Dongping (黄东平), A Wu (阿五), Lin Wanli (林万里), Yang Weizhen (严唯真), Bi Lin (碧玲) and many others.

Chinese-language Indonesian literature (印尼华文文学) is characterized by several interesting features that reflect the creative combination of the two cultures. First, the literary language of Chinese-Indonesian works includes borrowings from Indonesian, English graphics, Cantonese and Fujian dialectisms, adherence to Chinese classical

¹ Переклад з китайської К. Зінченко. Вступна стаття Т. Вечоринської.

traditions, the use of wenyanism, idioms, allusions, etc. Secondly, Chinese-language Indonesian literature has a strong social orientation. It reflects the political, economic, and cultural aspects of Indonesian society. These are the insurmountable gap between the rich and the poor, the historical confrontation between Indonesian society and imperialism/colonialism, and the age-old hard work of the local population and Chinese emigrants. After all, Chinese-language Indonesian literature philosophically comprehends the thoughts, characters, moods, and ideals of locals and Chinese immigrants. Thus a unique style of this literature undoubtedly makes it an integral part of Overseas Chinese-language literature (海外华文文学) discourse, which is gaining worldwide representation.

Lin Wanli (b. 1938) is an Indonesian writer of Chinese origin (Fuqing, Fujian). After Indonesian Bandung High School, he graduated from Beijing Pedagogical University with a degree in Chinese Philology. After returning to Indonesia and before the 30th September Movement, Lin Wanli published several short stories in the Hong Kong journal "Contemporary literature and art" (《当代文艺》), but was mostly interested in literary criticism and published critical reviews of Chinese-language literature under the pen name Lin Li (林立). He returned to belletristic writing only in the late 1980s, and published collections of short stories, "The Wedding Season" (《结婚季节》) and "I Owe It All to You" (《托你的福》). He also translated and researched the early works of Chinese writers in Indonesia and Malaysia. Within the literature of the Chinese diaspora, Lin Wanli's writings are distinguished by their unique humorous style and the usage of irony in a masterful way to reveal all sorts of flaws or simply the everyday life of the Chinese-Indonesian community.

Keywords: Overseas Chinese literature, Chinese-language literature, Chinese Indonesian literature, Lin Wanli.

ЛІНЬ ВАНЬЛІ. ВЕСІЛЬНИЙ СЕЗОН

К. Ю. Зінченко, Т. В. Вечоринська

Формування літератури китайської діаспори в Індонезії припадає на кінець 1970-х – початок 1980-х років. Зважаючи на тогочасну політичну нестабільність і антикитайські настрої, культурна комунікація Індонезії із Китаєм була обмеженою, підґрунтям літературної творчості індонезійських письменників китайського походження ставали популярні любовні романи та твори у жанрі уся, що потрапляли до країни через Тайвань і Гонконг. Китайськомовна індонезійська література тієї доби характеризувалася простотою сюжетів та форми й була представлена здебільшого прозовими творами соціально-побутової тематики. Починаючи з 1990-х років із нормалізацією китайсько-індонезійських дипломатичних відносин, і особливо з початком нового століття, культурне середовище для подальшого розвитку китайськомовної літератури стало більш сприятливим. Це було і викладання китайської мови у навчальних закладах, і відкриття китайських культурних й літературних спілок і клубів, а також поява численних китайськомовних періодичних видань. Китайськомовна індонезійська література набуває розвитку і поширення, читацька аудиторія знайомиться й захоплюється творами Хуана Дунпіна (黄东平), А У (阿五), Ліня Ваньлі (林万里), Яня Вейчжєня (严唯真), Бі Ліін (碧玲) та багатьох інших.

Китайськомовна індонезійська література (印尼华文文学 *yinni huawen wenxue*) характеризується декількома цікавими особливостями, що відбивають творче поєднання двох культур. По-перше, літературній мові китайсько-індонезійського доробку притаманні запозичення з індонезійської мови, англомовна графіка, кантонські та фуцзяньські діалектизми, успадкування традицій китайської класичної мови, вживання вєньянїзмів, відомих висловів, ідіом, алюзій тощо.

По-друге, китайськомовна індонезійська література має яскраво виражену соціальну спрямованість – вона відбиває політичні, економічні та культурні аспекти індонезійського суспільства. Це і нездоланна прірва між бідними та багатими верствами населення країни, й історичне протистояння імперіалізму та колоніалізму, й одвічна працьовитість місцевого населення та китайських емігрантів. Зрештою, китайськомовна індонезійська література філософськи осмислює думки, характери, настрої та ідеали місцевих жителів і китайських емігрантів. Відтак і сьогодні формується унікальний стиль цієї літератури, яка, безумовно, є важливою складовою частиною дискурсу закордонної китайськомовної літератури (海外华文文学 *hawai huawen wenxue*), що набуває світової представленості.

Лінь Ваньлі (р. н. 1938) – індонезійський письменник китайського походження (м. Фуцін, пров. Фуцзянь). Закінчив середню школу м. Бандунг, Індонезія, вищу ж освіту отримав у Пекінському педагогічному університеті на факультеті китайської філології. Після повернення до Індонезії та до руху “30 вересня”² в 1965 році, Лінь Ваньлі опублікував кілька оповідань у гонконзькому журналі “Сучасна література та мистецтво” (《当代文艺》 *dangdai wenyi*), але здебільшого цікавився літературною критикою та робив критичні огляди китайськомовної літератури на теренах Індонезії під псевдонімом Лінь Лі (林立). Повернувся до красного письменства лише наприкінці 1980-х років, видав збірки оповідань “Весільний сезон” (《结婚季节》 *jiehun jijie*) та “Завдяки тобі” (《托你的福》 *tuoni defu*). Також перекладав та досліджував ранній доробок китайських письменників в Індонезії та Малайзії. У літературі китайської діаспори Лінь Ваньлі вирізняється своїм унікальним гумористичним стилем і майстерним словом, за допомогою якого іронізує над всілякими вадами чи то просто повсякденням китайсько-індонезійської спільноти.

Ключові слова: література китайської діаспори, китайськомовна література, китайсько-індонезійська література, Лінь Ваньлі.

Лінь Ваньлі
ВЕСІЛЬНИЙ СЕЗОН³

Розділ 1

Недільний ранок. Бліді хмари високо в небі й свіже повітря – вчора ввечері пройшов дощ. Шановний Агуй, як зазвичай, мав рано встати, аби встигнути на ранкову гру в теніс. На тиждень припадає лише одна така можливість пограти, тому в жодному разі не можна пропустити. Поспіхом запхнувши футболку, шорти та кросівки у пакет, Агуй стрімголов заліз у машину. Щойно став рушати, то почув, як з дому викрикує дружина: “Не забудь, після гри ноги в руки та й додому. Сьогодні аж дев’ять заходів”. Згадані тут дев’ять заходів не стосуються показів на Тижні кіно в Азійсько-Тихоокеанському регіоні або ж матчів Всесвітнього Кубка Томаса з бадмінтону. Тут йдеться про дев’ять весільних бенкетів.

² Невдала спроба державного перевороту у ніч проти 1 жовтня 1965 року, що була зроблена групою індонезійських військових, які захопили та вбили шістьох генералів, вимагаючи усунення від влади Сукарно, першого президента Індонезії. Як наслідок країною прокотились антикомуністичні репресії, було заборонено низку політичних партій, в тому числі й комуністичну, суттєво погіршилися відносини країни із Китаєм.

³ Перекладено за виданням 海外华文文学读本, 短篇小说卷/吴奕锴选编, — 广州: 暨南大学出版社, 2009.4. 第 182–186 页.

Весілля такі ж сезонні, як і дуріан⁴. Період, упродовж якого повітря сповнене ароматом дуріана, одночасно сповнений і запрошеннями на весілля, що прилітають звідусіль. Щойно настає весільна пора, листівки, як осіннє опале листя, куди не глянь – всюди землю покривають. Подеколи на одну неділю припадає ціла купа запрошень. Як поїдеш в один кінець міста, то не встигнеш в інший; побіжиш до “Сінхуалоу”, то не добіжиш до “Сяояогун”. Маєш крутитися наче в’юн в ополонці та вибиватися з останніх сил, хоч розірвися.

Розділ 2

Шановний Агуї разок зіграв у теніс та таки не мав спокою – треба ж було розпланувати дев’ять бенкетів – тому поспішив додому.

Тільки-но він увійшов до будинку, як старша дочка Дамао передала вказівки матері: “Тату, ванна вже готова. Мама сказала, щойно ти повернешся, то маєш негайно помитися”.

“А мама де?” – запитав Агуї у Дамао.

“Пішла у перукарню “Красуня” робити зачіску. Ще сказала, що за пів години треба викликати водія, щоб привіз її додому”, – відповіла Дамао.

Завдяки спритності, яка властива спортсменам, шановний Агуї прийняв ванну як раз та два. Саме у цей час повернулася із “Красуні” його дружина. Агуї аж ахнув і витріщився на її зачіску – волосся розчесане на пасма локшини, прямисінько закривало праву половину обличчя. Зачіска називалася “Чері Чун”⁵ і була тоді найпопулярнішою.

“Агую, що ти так дивишся, не впізнаєш мене? Ану, йди вдягайся. Твій новий костюм “Розкіш” висить за дверима спальні, щойно я попросила служницю випрасувати його”, – дружина Агуя промовила до чоловіка, який так і стояв щойно з ванної кімнати у самій майці та з рушником через плече.

Новий костюм “Розкіш” сів на Агуєві мов улитий. Стоячи перед дзеркалом, той видивлявся так і перетак, й лишився дуже задоволений.

“Агую, ти готовий? Ходи-но сюди, обміркуємо, як розподілити завдання на сьогодні!” – погукала дружина.

Шановний Агуї вийшов зі спальні та попрямував до круглого столу у вітальні. Дочка Дамао, син Ачжу і дружина Агуя вже сиділи довкола. На столі лежали дев’ять запрошень, всі червоного кольору. Щойно Агуї всівся, розпочалась домашня нарада, яка трохи нагадувала міжнародну конференцію міністерського рівня.

З-поміж дев’яти запрошень, що лежали на столі, дружина Агуя вибрала три. Потім вона розклала їх перед чоловіком: “Ми вдвох маємо бути присутніми на цих трьох заходах. Перший – пана Чжена Юцюаня, вежа “Сінхуалоу”, під обід з одинадцятої по першу, шведський стіл. Другий бенкет – пана Цяня Бушао, палац “Сяояогун”, з четвертої до шостої по обіді, шведський стіл. Третій – пана Цая Фудо, ресторан “Сіліньмень”, на шосту вечора, урочистий бенкет”. Виявилось, що дружина обрала запрошення трьох найбагатших і найвідоміших

⁴ Дуріан – рослина, що поширена у тропічних лісах Південно-Східної Азії, плоди округлої форми із твердою оболонкою, мають специфічний аромат.

⁵ Чері Чун – кіноакторка із Гонконгу, вважалася однією із найкращих акторок у 1980-х роках.

людей з дев'яти. Як і завжди, ці три бенкети Агуй та його дружина мали відвідати особисто.

“А як тоді розподілимо інші запрошення? Хто піде?” – запитав Агуй.

Дружина Агуя звернулася до дочки: “Дамао, подивись-но, куди ти хочеш піти від нашої сім'ї. Можеш обрати”.

“Немає з чого вибирати. Мама постійно так робить. До тих, хто багатий, ви йдете двоє, в кого грошей трохи менше, туди йде тато сам-один; а до тих, у кого взагалі їх немає, змушують іти мене або брата. Гарзд, сьогодні я піду до двох – сина дядька Ачжуна, кафе “Золотий дракон”, і до тітки Ачжао, їдальня “Радість”, – Дамао безпорадно надула губи.

“А чи можна дітям такі дурниці торочити? Просиш їх повеселитися, поїсти, а вони все одно бубнять. Ачжу, тобі доведеться охопити решту, забіжиш до кожного з чотирьох, добре?” – сказала дружина Агуя.

Ачжу, як почув, що йому потрібно завітати аж у чотири місця, то точно не зрадів, тому відповів ще швидше за сестру: “Мамо, Дамао йде тільки у два місця, а мені треба у чотири. Це дуже несправедливо. У всьому має бути справедливість. Сьогодні дев'ять бенкетів, розподілимо порівну. Кожен відвідає три, гарзд?” Потім ще й додав, спеціально у бік Дамао: “Ти йдеш ще до одного місця, без заперечень!”

“Брате, ні! Я сьогодні домовилася погуляти з однокласниками, треба лишити для них трохи часу. І так йду у два місця, нема коли навіть угору глянути”, – заперечила Дамао.

“Тобто у тебе є однокласники, а в мене їх що, немає? За ці останні два тижні – плавання, гра в м'яч і прогулянки – все було скасоване. Хтось одружується, а страждаю я”, – бурчав собі Ачжу.

“Брате, не гнівайся. Я думаю, краще тобі піти у два місця, як і мені. А щодо решти – попроси сходити служницю Аміну разом із малою Сяомао. Все одно Аміні нема чого вдома робити”. Дамао вважали такою, що має високий “ай-к'ю”, бо вона повсякчас висувала подібні ідеї.

Шановний Агуй та його дружина замислилися, а потім вирішили, що це дійсно є вихід із тісного кута. Дружина Агуя покликала служницю та дала тій вказівок щодо поведінки на бенкетах, після чого у всіх лишилося всього обмаль часу на вдягання. Сяомао, якій ще не виповнилося дев'ять, дуже зраділа можливості вдягти новеньку сукенку та прогулятися, тому безупинно підстрибувала як той горобчик. Аміна так само була на сьомому небі від щастя, бо так вийти на люди було дуже почесно.

О пів на дванадцятку всім треба було вирушати. Агуй із дружиною разом сіли у машину, він був особисто за кермом. Дамао поїхала на машині із водієм. Ачжу помчав на японському мотоциклі “Шушуцзі”. Зрештою, і Аміна, вдягнена наче дружина голови району, разом із Сяомао з ревом відбули на моторикші.

Розділ 3

Шановний Агуй проїхав на авто близько пів години та дістався комплексної будівлі “Indo Plaza” (наразі по всьому світу популярно називати великі будівлі “плазою”), “Сінхуалоу” був розташований на восьмому поверсі цієї багатоповерхівки. Автомобіль заїхав на автостоянку, але, зробивши декілька обертів, не знайшов місця для паркування, тому довелося виїжджати знову. Зрештою,

доля посміхнулася їм, і вони знайшли вільне місце на узбіччі, хоча й далеченько від будівлі. Подружжю довелося “прогулятися” під полуденним пекучим сонцем ще п’ятсот метрів, і, коли вони дісталися входу, вже сьомий піт зійшов. У цей час костюм Агуя “Розкіш” розкішшю вже не пах, бо всю спину залило. “Чері Чун” на голові дружини Агуя перетворилась на чортзна-що, а ноги у нових туфлях на високих підборах після п’ятисотметрової прогулянки дійсно стали такими ж червоними, як помідори чері.

Агуй та його дружина зайшли до зали й побачили, що там і яблуку ніде впасти, а черга людей, які хотіли потиснути руки та привітати молодят, кінця-краю не мала. Не відомо, чи то кондиціонер зламався, чи то було забагато гостей, але температура в залі поступово підвищувалась. Парфуми жінок змішувалися з потом чоловіків, утворюючи смердючий запах. Обидва відчували, що задихаються. Та все ж мали терпіти, бо терпіння – то людська чеснота. Незабаром вони таки потиснули руки нареченому і нареченій. Хотіли було опісля підійти до столу, та помітили, що і там голці ніде упасти. Довелося відмовитися від права гарно попоїсти та поспіхом витиснутися із натовпу. Вийшли на двір, від легкого вітерцю трохи покращало. Зробили глибокий вдих, намагаючись вхопити якомога більше свіжості, та щосили видихнули весь той сморід, що накопичився. Тільки тоді відчували, що голодні, аж кишки сваряться. На щастя, неподалік був ресторан швидкого харчування “KFC”⁶, побігли туди та накиннулися на їжу.

Зі смаженою куркою у роті дружина Агуя раптом згадала, що машина запаркована за п’ятсот метрів, і важко зітхнула.

Вдосталь наївшись, вона, спираючись на чоловіка та виписуючи кренделі, зрештою дісталася місця стоянки та сіла в машину. І подружжя, неначе скажене, помчало у бік дому.

Відвідати один бенкет важче, ніж пограти сет у теніс. Щойно машина під’їхала до воріт, дружина Агуя нетерпляче вилізла із машини й пішла до будинку босоніж. У руках вона несла нову пару взуття, яка намучила її та перетворила яшмові ніжки на помідори чері.

“Агую, я до смерті втомилася, що майже ходити не можу. До Цяня Бушао по обіді у “Сяояогун” не поїду. Відвідай сам. А я хочу спати, не буди мене”, – промовила дружина.

“А ввечері на бенкет у ресторан “Сілінмень” підеш чи ні?” – запитав Агуй.

“Ввечері без варіантів. Святковий бенкет багатіїв, на якому зберуться леді та джентльмени у розкішних вбраннях, – відвідати його дуже почесно, як можна не піти? Задля цього заходу я гарненько причепурюся, аби не бути там посміховиськом. Сьогодні ввечері вдягну той комплект, що купила у Токіо кілька місяців тому. І буде дуже доречним моє діамантове намисто, що я придбала у Гонконзі. І ті шкіряні черевики із Сінгапуру дуже пасуватимуть японській моді...” – дружина Агуя так багато говорила, що аж язик заплітався. Щойно вона збагнула, що ввечері їй знадобиться багато енергії, то денний сон убачився дуже важливим. Тоді вона сказала Агую: “Не турбуй мене, я хочу відпочити”.

⁶ KFC – міжнародна мережа ресторанів громадського харчування, спеціалізується на стравах із курки.

Агуї послухав дружину, і, щоб не заважати їй, сам пішов у кабінет перепочити. Там було вузьке ліжко, яким зазвичай мало хто користувався, воно ставало у пригоді лише тоді, коли Агуї із дружиною сварилися, і він переховувався тут, у кабінеті.

Розділ 4

Ресторан “Сяояогун” був розташований на середній ділянці великого проспекту. Окремого місця для паркування автомобілів тут не було. Коли відбувалася якась святкова подія, машини без кінця-краю вишиковувалися вздовж тротуару. На стінах по обидва боки від входу щільно одна до одної висіло безліч металевих табличок з іноземними назвами корпорацій та підприємств, аж в очах рябіло. Натовп гостей був таким великим і хаотичним, що важко було протиснутися в середину, а вийти звідти ще важче. У залі також було людно і шумно. На сцені виступали відчайдушні співачки, одягнені настільки легко, що вбрання здавалося тоншим за крила цикади, співали популярних пісень, супроводжуючи їх сучасними новомодними рухами.

Шановний Агуї спочатку пригостився за шведським столом, а потім вишикувався в довгий ланцюжок людей, щоб привітати молодят, тож потихеньку просувався за чергою. Коли він підійшов до винуватців свята, то мов заціпенів. З двох пар друзів і дружок він не знав нікого. Тоді уважніше поглянув на молодят – і не йняв віри – нареченою була гонконзька зірка Чері Чун. Шановний Агуї протер очі й уважно подивився на нареченого. Оце дивина – то був кремезний темношкірий Мухаммед Алі⁷, колишній чемпіон світу з боксу.

“Пане Алі, вітаю Вас, вітаю Вас! Бажаю Вам довіку купатися в океані кохання та довгих років подружнього життя”, – люб’язно промовив шановний Агуї, тримаючи пана Алі за руку.

“Брате Агую, дякую! Ваша присутність додала моїй скромній весільній церемонії чимало слави. Від імені всієї моєї родини я хотів би висловити Вам свою безмежну вдячність. Просимо вибачити, якщо сьогодні буде трохи обмаль уваги, на яку Ви заслуговуєте”, – пан Алі подякував, як узвичаєно на подібних заходах.

Шановний Агуї був настільки здивований, що додав: “Ви неймовірні, приїхали із далекої Америки на Схід, щоб одружитися із чарівною красунею. Тепер ви, американці, також стали розумітися на шведському столі”.

“Ми, американці, називаємо шведський стіл “free meal”, за словником це означає: першими прийшли – першими поїсте, а як поїли – то забирайтеся геть”, – пояснив пан Алі, цитуючи класику.

“Пане Алі, я думав, що бити кулаками притаманно тваринам із добре розвиненими кінцівками та трохи недоумкуватим. Не очікував, що Ви – такий освічений”, – Агуї почав нахвалювати нареченого.

“Що ти сказав! Яка ще недоумкувата тварина?” – Алі вмить розлютився і, не втримавшись, вдарив Агуя кулаком по обличчю...

Шановний Агуї ойкнув – і прокинувся. Виявилося, що удар, який пробудив його, був нанесений дружиною.

⁷ Мухаммед Алі – один із найвідоміших американських боксерів-професіоналів, який виступав у важкій ваговій категорії.

“Агую, що це в біса таке? Чому ти сховався у кабінеті та спиш солодким сном? Знаєш, котра зараз година? Я думала, що ти мене розбудиш до шостої, і ми разом підемо у “Сілінмень”! Хто ж знав, що ти тут спиш як камінь! Бовдур! Вже восьма година вечора. Певно, що бенкет у “Сілінмені” майже закінчився. Чорт тебе забирай...” – дружина Агуя без упину сварилася, бо пропустила такий важливий захід.

Шановний Агуй спочатку вислухав усю лайку, аж тоді з тяжкою бідю прийшов до тями та зрозумів, що вчинив велику помилку. Подумав собі: ну, проспав, ну, винний, та цьому вже не зарадити. Сьогодні краще спатиму у кабінеті. Ось так і пройшла неділя шановного Агуя.

Мета Асоціації полягає в сприянні розвитку наукових досліджень Китаю в Україні й розробці освітніх китаєзнавчих дисциплін, а також у популяризації сучасних знань про китайську цивілізацію.

Будь-яка людина, зацікавлена в сприянні досягнення цілей і завдань діяльності Української асоціації китаєзнавців, може вступити в Асоціацію шляхом подачі заявки на членство.

Членство в Асоціації відкрито для громадян усіх країн світу, чий інтереси пов'язані з китаєзнавством.

Усі члени Асоціації запрошуються до участі в заходах і нарадах Української асоціації китаєзнавців, а також мають право голосувати й посідати виборні місця.

Президент: КІКТЕНКО Віктор Олексійович, д-р. філос. наук, ст. н. сп., зав. відділом Азіатсько-Тихоокеанського регіону Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України

тел.: (+380 44) 353-7286

моб.тел.: (+380 96) 852-7454

e-mail: kiktenko@gmail.com

Виконавчий секретар: ГОБОВА Євгенія Валеріївна, канд. філол. наук, молодший науковий співробітник відділу Азіатсько-Тихоокеанського регіону Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України

моб. тел.: (+380 66) 729-0549

e-mail: jane.lutsenko@gmail.com

Місцезнаходження:

01001 Україна, Київ, вул. Грушевського 4,

Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України,

кімн. 211, Українська асоціація китаєзнавців

тел.: (+038-044) 353-7285

e-mail: info@sinologist.com.ua

<http://www.sinologist.com.ua>

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ АВТОРІВ

Науковий збірник «Китаєзнавчі дослідження» приймає статті українською, російською, англійською та китайською мовами, надіслані на e-mail: info@chinese-studies.com.ua.

Вимоги до оформлення статті:

Рукопис подається у вигляді документа MS Word із розширенням *.rtf або *.doc. Редакція журналу здійснює зовнішнє та внутрішнє анонімне рецензування статей та перевірку на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Рекомендується така схема представлення наукової статті в журналі:

Блок 1. УДК, заголовок, ПІБ автора (співавторів) (транслітерація), науковий ступінь, учене звання, назва, адреса організації, електронна пошта усіх або одного автора, анотація (270–300 слів), ключові слова (5–7 слів) англійською мовою.

Блок 2. Заголовок, ПІБ автора (співавторів), повний текст статті мовою оригіналу.

Блок 3. Список літератури з кириличними посиланнями.

Блок 4. Транслітерований список літератури (References).

Блок 5. Заголовок, ПІБ автора (співавторів), анотація, ключові слова українською мовою.

Блок 6. Заголовок, ПІБ автора (співавторів), анотація, ключові слова російською мовою.

Вимоги до ілюстрацій та списку літератури:

Усі графічні файли подаються окремо від текстового у відповідному форматі, наприклад *.jpg.

Посилання на літературу наводяться у тексті. У квадратних дужках подається ім'я автора, рік видання (без коми перед ним) і, в разі необхідності, сторінки: [Michalak-Pikulska 2002, 66]. Ініціали наводяться після прізвища автора лише у тому випадку, коли в статті є посилання на кількох авторів з однаковим прізвищем. Якщо в одному місці наводяться посилання на кілька праць, вони подаються в хронологічному порядку через крапку з комою. Якщо йде посилання на колективну монографію, енциклопедію, словник тощо, у квадратних дужках наводяться перші слова назви: [Manzil... 2013]. Текстові посилання подаються наприкінці статті, перед літературою.

Список цитованої літератури, розміщений в алфавітному порядку, подається у кінці статті під назвою **ЛІТЕРАТУРА**. При оформленні списку літератури слід дотримуватися вимог Національного стандарту України **ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»**. Назви цитованих праць оформляються за таким зразком:

Кіктенко В.О. «Китайська мрія» як теорія нового етапу модернізації КНР. *Східний світ*. 2015. № 3. С. 106–114.

Манхейм К. Избранное: диагноз нашего времени. Москва : Изд-во «РАО Говорящая книга», 2010. 744 с.

Brown K. The Communist Party of China and Ideology. *China: An International Journal*. 2012. Vol. 10. № 2. P. 52–68.

Транслітерований список цитованої літератури (**References**) оформлюється за гарвардським стилем. Він подається повністю окремим блоком, повторюючи список літератури, наведений мовою оригіналу відповідно до вимог ДАК України, незалежно від наявності у ньому англійських джерел. Якщо в списку є посилання на іноземні публікації, вони повністю повторюються в **References**. Транслітерація здійснюється за стандартом BGN/PCGN.

Для транслітерованих праць (з оригіналу кирилицею) пишемо англійською мовою повне місце видання, а також позначення томів, номерів, сторінок (“Vol.”, “No.”, “pp.”, “p.”). Назву видавництва залишаємо транслітерованою. Зазначаємо наприкінці речення мову видання, наприклад (In Ukrainian). Більше інформації див.: http://chinese-studies.com.ua/uk/for_authors

Транслітерація іноземних слів здійснюється латинською графікою з відповідною діакритикою. Власні імена, назви передаються за допомогою літер українського алфавіту з урахуванням традиційних написань.

Формат 70x108/16. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 11,2.

Замов. № 0522/172. Наклад 200 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1

Телефон +38 (048) 709 38 69

+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6424 від 04.10.2018 р.